

Front Cover

Back Cover

Acts Affecting Native Lands, Etc. (In Maori), Passed by the General Assembly, Session 1910.

Contents.

- Rangitaiki Land Drainage.
- Kaiapoi Reserve.
- Waikouaiti County Council Reserve Vesting.
- Native Townships.
- Animals Protection Amendment.
- Taieri Land Drainage.
- Urewera District Native Reserve Amendment.
- Poukawa Native Reserve Amendment
- Waihou And Ohinemuri Rivers Improvement.
- Licensing Amendment.
- Scenery Preservation Amendment.
- Legislature Amendment.
- Rating Amendment.
- Thermal Springs Districts.
- Native Land Claims Adjustment

Wellington. N.Z. By Authority: John Mackay, Government Printer. 1911.

1910, No. 2. HE TURE HEI WHAKARITE TIKANGA MO TE WHAKAPAKIHITANGA O ETAHI WHENUA KEI ROTO I TE KAUTE O WHAKATANE.

[17 o Hepetema, 1910.

Kua Meinga Hei Ture e te Runanga Nui o Niu Tireni e noho huihui ana i roto i te Paremete, a i runga ano hoki i tona mana, ara:—

- Ko tenei Ture me hua ko te Ture Whakapakihi Whenua i Rangitaiki, 1910.
- Hei huarahi mo te utunga mai ki te Hupereteneti i ia o nga utunga o nga moni i whakaputaina-a-namatia atu i runga i nga huarahi kua kiia ake nei, me te utunga hoki o nga moni i pau i runga i te whakahaeretanga whanui o tenei Ture ka ahei te Minita mo nga Whenua i ia wa i ia wa ki te hanga me te kohi hoki i tetahi reiti e nui ana hei whakarato i aua take.

Ko taua reiti me hanga me kohi hoki i runga i te wariu whakapaingakore o nga whenua katoa i roto i taua takiwa, a ahakoa e ahei ana aua whenua kia reitingia i runga i nga tikanga o te Ture Reiti, 1908, kaore ranei, a ahakoa hoki he whenua Karanua kaore ranei, engari ko nga wahi whenua Maori e nohoia ana hei kainga Maori a kaore e neke atu ana i te rima tekau eka te nui o tetahi mea kotahi e kore e tau kia reitingia i raro i tenei Ture.

Ko taua reiti me hanga me kohi hoki i runga i tetahi rarangi whakanekeneke i runga i te aronga o te whakakaraahitanga o te whenua, i runga i nga huarahi e mau ake nei.

Hei huarahi mo te whakakaraahitanga o te whenua, me whakatu he apitireita (ara he kai-whakatautau) i runga i enei tikanga e whai ake nei: kia kotahi te apitireita e whakaturia-a-tuhituhitia e taua Minita, a kia kotahi me pooti e nga kai-noho o nga whenua i roto i taua takiwa i runga i nga huarahi, a, a te wa ano hoki, kua whakatakotoria e nga rekureihana i raro i tenei Ture; a ma aua mema e rua ano hoki e whakatu i tetahi tangata ra waho kaore nei ona paanga atu ki taua take hei amapaea (ara hei kai-whakatau).

Ko nga tikanga o te Ture Apitireihana, 1908, ka pa atu ki aua apitireita me taua amapaea ano tonu me te mea nei tenei tekiona he tukunga ki raro i runga i te tikanga o nga kupu o taua Ture.

Ma aua apitireita e whakakaraahi i nga whenua katoa i roto i taua takiwa e tau ana kia reitingia kia wehe ai ki enei tu ahua karaahi e whai ake nei:—

Nga whenua e whiwhi ana e maharatia ana ranei kei te whiwhi painga tata, hangai hoki, i runga i te hanganga o nga mahi kua whakamanaia nei e tenei Ture;

Nga whenua e whiwhi ana e maharatia ana ranei kei te whiwhi i etahi painga kaore ner i pera rawa te hangai i runga i aua mahi; me

Nga whenua e whiwhi anake ana i tetahi painga ahua kotaha nei i runga i aua mahi.

Ko aua reiti me hanga me kohi hoki i runga i ia o aua karaahi whenua kua kiia ake nei kia hangai ki nga ahuatanga utu tera e whakaritea e aua apitireita.

Mo te taha ki nga whenua Karauna kaore nei ona kai-noho i taua wa i runga i nga tikanga o te Ture Reiti, 1908, ka kiia ko taua Minita te kai-noho, me nga reiti katoa e tau ana hei utunga mo runga i aua whenua ka tau hei utunga i ia wa i ia wa i roto o te Consolidated Fund ahakoa kaore he whakaritenga ketanga atu i tua atu i tenei Ture.

Ka ahei te Kawana, i runga i te Ota Kaunihera i kahititia, i ia wa i ia wa ki te hanga rekureihana hei whakatutuki i nga tikanga o tenei tekiona.

- Ka ahei te Kawana i ia wa i ia wa ki te tango i raro i te Ture mo nga Mahi Nunui, 1908, ano me te mea nei mo tetahi mahi e pa ana mo te katoa, ki te hoko mai ranei, ahakoa i raro i nga tikanga o Wahi XIX o te Ture Whenua Maori, 1909, i tetahi huarahi ke atu ranei, i ia wahi whenua i roto i taua takiwa e whakaarohipa ana e ia e tika ana kia tangohia kia tukuki pai ai te whakapakihitanga me era atu mahi ranei kua whakamanaia e tenei Ture, kia taea paitia ai ranei te whakahaeretanga o nga Whenua Karauna i roto i taua takiwa:

Engari ko nga whenua e nohoia anaketia ana mo nga mahi me nga tikanga o nga kainga Maori kaua hei tangohia peratia hei hokona peratia ranei ki te kore e tino whai tikanga rawa atu mo nga mahi whakapakihi.

Ko nga moni kapeneheihana nga moni-hoko ranei e tau ana hei utunga mo runga i ia whenua i tangohia i hokona peratia ranei me utu, ahakoa kaore he whakamananga ketanga atu i tua atu i tenei Ture, i roto o nga moni i whakaputaina-a-namatia mai e te Hupereteneti i runga i nga huarahi kua kiia ake nei mehemea he whenua e tangohia ana mo nga mahi whakapakihi me era atu mahi, a i roto o te Kaute

Whakanohonoho Whenua mehemea he whenua e tangohia ana mo nga mahi whakanohonoho; a ki te tupono ki te tuarua o era ahuatanga ka kiia te whenua i tangohia peratia he whenua whakanohonoho i runga i nga tikanga o taua kupu i roto i te Ture Whakanohonoho Whenua, 1908.

Kupu Apiti.

KATOA tera whenua i te Takiwa Whenua o Akarana, kei roto i te Kaute o Whakatane e takoto ana. Ona rohe: kei te taha raki ko te moana nui tonu; kei te taha rawhiti ko Whakatane awa; kei te taha tonga ko Poraka VIII, Takiwa Ruri o Whakatane, me Poraka XII, Takiwa Ruri o Rangitaiki ki Runga; kei te taha rawhiti ano ko te hurihangi o nga wai kei te taha rato o Waimea awa; kei te taha tonga ano ko Poraka XV, Takiwa Ruri o Rangitaiki ki Runga; kei te taha rato ko te pareparenga rato o Rangitaiki awa; kei te taha tonga ano ko nga rohe tonga o Tekiona Nama 114, 115, 116, 117, 125, me 127, Poraka X, Takiwa Ruri o Rangitaiki ki Runga, me tetahi raina tika atu i te koki tonga-rato o te tekiona mutunga i whakahauatia ake nei ka mau atu ki te pito tonga rawa o Moturoa Roto; i reira whaka te rato ka whai i te takutai o te taha rato o taua Roto ka eke ki te raina-rohe rawhiti o Tekiona Nama 41, Poraka IX, Takiwa Ruri o Rangitaiki ki Runga, haere tonu i runga i taua tekiona me tona raina-rohe rawhiti i kumea atu ki Rotoroa Roto; atu i reira ma te takutai rato o taua Moana me te raina-rohe raki-rato o Tekiona Nama 38 tae atu ki te koki raki rawa o taua tekiona; atu i reira he raina tika ki te koki o te Rori Nui ki Matata kia 12 pea tiini ki te taha tonga atu o tona whakawhitia i Mangowhiki awa, haere tonu i runga i taua rori ki te Taone o Ritimana, haere tonu i runga i nga rohe tonga-rato me nga rohe raki-rato o te Taone o Ritimana tatu noa ki te moana nui.

1910, No. 10. HE TURE hei whakatakoto tikanga mo te Rahui o Kaiapoi.

[21 o Noema, 1910.

Notemea ko te poraka whenua, tona nui e rua mano e ono rau e wha tekau eka, kei roto i te Takiwa

Porowinitanga o Katapere e takoto ana, a e mohiotia ana ko te Rahui o Kaiapoi te ingoa, no te tau kotahi mano e waru rau e ono tekau ma rua me nga wa o muri iho, i raro i nga Ture e whakamana ana kia peratia, ka wehea a ka karaatitia atu hoki ki nga Maori e whai take ana ki taua whenua: A notemea ko nga Karauna Karaati i whakaputaina atu ki aua Maori i whakarite, *inter alia*, kia kaua tetahi tukunga o te whenua e uru ana ki taua Karaati i runga i te huarahi hoko, mokete, riihi, huarahi ke atu ranei, e mahia ki te kore i matua whakaaetia-a-tuhituhi i runga i tetahi kupu i tuhituhia iho ki runga ki taua pukapuka e te Kawana e tetahi atu tangata ranei i ata whakaturia e ia i ata whakamanaia ranei e te ture hei mahi pera: A notemea ko nga Maori no ratou taua whenua i raro i aua karaati me o ratou kai-riiwhi i roto i te taitara kua mahi—i etahi wa i muri mai i te whakaputanga o aua Karauna Karaati kua kiia ake nei—i etahi tuku-a-wira o te whenua i karaatitia i runga i te tikanga kua kiia ake nei, a kaore nei he kupu whakaae pera i tuhia ki runga: A notemea kua puta te kupu whakatau a te Hupirim Kooti e ki ana kei te araitia atu aua tuku-a-wira e nga tikanga o nga karaati kua kiia ake nei, a kei te manakore hoki i runga i ta te tare; a i runga hoki i tana kupu whakatau kua whakahengia te whaimanatanga o nga taitara o etahi tangata kei a ratou nei i naianei etahi o aua whenua e pupuri ana, a kua timataria hoki he whakawa i roto i te Hupirim Kooti mo runga i tena take: A notema e tika ana kia whakaturia he Komihana i raro i te Ture Komihana Uui, 1908, hei uiui a hei ripoata hoki mo runga i nga tikanga e pa ana ki nga tuku-a-wira o ia o aua whenua, a mehemea hoki e tika ana kia whakamanaia etahi te katoa ranei o aua tuku pera, a i roto hoki i tenei wa e takoto atu nei kia whakatarewatia nga tikanga whakahaere whakawa katoa kua timataria i naianei kua kiia ranei tera e timataria mo te taha ki aua tuku:

NA REIRA KUA MEINGA HEI TURE e te Runanga Nui o Niu Tireni e noho huihui ana i roto i te Paremete, a i runga ano hoki i tona mana, ara:—

- Ko tenei Ture me hua ko te Ture mo te Rahui o Kaiapoi, 1910.
- Taea noatia te mutunga o te wa e mana ai tenei Ture ka pa enei tikanga e whai ake nei:—
Katoa nga whakaarahanga whakawa, nga take whakawa, me era atu ahua whakaherenga whakawa ranei kei te takoto i naianei i roto i tetahi Kooti e aro ake ana tona putaketanga o taua whakawa i runga i te korenga i whai mana o tetahi wira i tukuna atu ai tetahi o nga whenua tetahi wahi ranei o nga whenua kua huaina i runga ake nei i mahia i runga i te kore i matua riro mai te whakaaetanga a te Kawana, a tetahi tangata ranei i ata whakaturia e ia i ata whakamanaia ranei e te ture, ki taua tuku i runga i nga huarahi kua kiia ake nei, tenei kua whakatarewatia.
Ko te whakatutukitanga o ia whakataunga kua oti nei te whakaputa mai mo runga i tetahi whakaarahanga whakawa pera, take whakawa pera, me ia atu ahua whakaherenga whakawa pera ranei, tenei kua whakatarewatia.
Kaua tetahi mana tomo-atu-ano e whakatutukitia mo te taha ki tetahi whenua pera mo runga i te kiinga kei te manakore tetahi o aua wira kua kiia ake nei.
I ia whakaarahanga whakawa, take whakawa, me ia atu ahua whakaherenga whakawa ranei e timataria ana a muri atu i te paahitanga o tenei Ture, a e whakahengia nei i roto i taua whakawa te whai manatanga o tetahi wira pera i runga i nga huarahi kua kiia ake nei, me whakaputa he whakataunga kia pera ano me te mea nei kaore he whakaaetanga a te Kawana a tetahi atu ranei o nga tangata kua kiia ake nei ki taua wira i whakahaungia e te ture kia whakaputaina.
- Ka ahei te Kawana i roto i tona Kaunihera ki te whakatu i tetahi Komihana i raro i te Ture Komihana Uui, 1908, hei uiui a hei ripoata hoki mo runga i nga tikanga e pa ana ki nga tuku-a-wira o ia o aua whenua kua huaina i runga ake nei me nga whakaherenga tikanga o muri mai nei e pa ana ki aua whenua, a mehemea hoki e tika ana kia whakamanaia etahi te katoa ranei o aua wira me etahi me te katoa ranei o nga tuku kua mahia e aua wira.
- Taea noatia te mutunga o te wa e mau ai te mana o tenei Ture, ko nga moni reti katoa tera e tau hei utunga i roto i taua wa mo runga i ia wahi o taua Kaiapoi Rahui e keremetia ana e puritia ana ranei e tetahi tangata i raro i tetahi tuku-a-wira o taua wahi me utu atu ki te Kaitiaki o te Katoa e te tangata e tau ana maana aua moni reti e utu.
Nga moni katoa e utua peratia mai ana ki te Kaitiaki o te Katoa ka noho hei wahi mo te kaute huihui a te Tari o te Kaitiaki o te Katoa, me aua moni me nga itareti katoa ano hoki e hua ana i runga me purpuri e te Kaitiaki o te Katoa i runga i te tikanga tiaki mo te taha ki nga tangata me nga tikanga ano hoki tera e whakaaturia e tetahi Ture o te Runanga Nui a muri ake nei paahitia ai mo tera take.
Ka whiwhi te Kaitiaki o te Katoa i taua mana nei ano ki te tono kia utua mai ki a ia aua moni reti i runga i tetahi whakaarahanga whakawa, warati muru, huarahi ke atu ranei, i runga i tona ingoa ake ano tonu me te mea nei nona ake te whenua mo reira nei aua moni reti e tau ana hei utunga.
- Ka mau tonu te whai manatanga o tenei Ture tae noa ki te toru tekau ma tahi o nga ra o Tihema, kotahi mano e iwa rau tekau ma tahi, a kaore ki ko atu.

1910, No. 13. HE TURE hei whakatau atu i tetahi Rahui, e karangatia nei ko te Rahui Takarohanga o "Tiipi Hira," Waikouaiti, ki te Kaporeihana o te Kaute o Waikouaiti, hei Rahui Enataumeta.

[21 o Noema, 1910.]

Notemea ko te piihi whenua e whakaatu ake nei i roto i te Kupu Apiti ki tenei Ture i whakataua atu ki te Rori Poari o Waikouaiti i runga i te ritenga tiaki hei rahui takarohanga, kamanete hoki, mo nga tangata e noho ana i Waikouaiti: A notemea i runga i tetahi ota motuhake a te Kaute Kaunihera o Waikouaiti, i hangaia i te toru tekau o nga ra o Hune, kotahi mano e waru rau e waru tekau ma rua, i whakauruhia atu taua Takiwa Rori o Waikouaiti ki roto ki te Kaute o Waikouaiti: A notemea e tika ana kia whakataua atu taua piihi whenua ki te Kaporeihana o taua Kaute o Waikouaiti mo nga tikanga e huaina ake nei i raro:

No REIRA KUA MEINGA HEI TURE e te Runanga Nui o Niu Tireni e noho huihui ana i roto i te Paremete, a i runga ano hoki i tona mana, ara:—

- Ko tenei Ture me hua ko te Ture Whakatau Rahui atu ki te Kaute Kaunihera o Waikouaiti, 1910.
- Ko te piihi whenua e whakaatu ake nei i roto i te Kupu Apiti ki tenei Ture tenei kua whakataua atu e tenei Ture ki te Kaporeihana o te Tiamana, nga Mema Kaunihera, me nga tangata noho i roto i te Kaute o Waikouaiti hei enataumeta hei painga mo taua Kaute.

Kupu Apiti.

KATOA tera piihi whenua kei roto i te Takiwa Whenua o Otakou, tona nui i runga i te ruritanga 1,131 eka 32 paati, nui atu iti iho ranei, ara he rahui kamanete kei roto i Poraka VIII me IX, Takiwa Ruri o Waikouaiti: ona rohe, whaka te haurarorawhiti ko Tekiona 9 me tetahi raina-rori, 2,602 ringiki; whaka te hauraro-rato ko taua raina-rori ano, 10,750 ringiki; whaka te rawhiti ko Tekiona 41 me 85, he raina-rori, Tekiona 91, 90, me 40, Poraka II, ko etahi raina-rori e rua, me tetahi wahi o Tekiona 1, Poraka I, o taua Takiwa Ruri kua kiia ake nei, 11,500 ringiki; whaka te tonga ko Tekiona 1, Poraka VIII, 3,199 ringiki; whaka te rato ko tetahi wahi o Tekiona 7 me Tekiona 8 ano hoki, 4,416 ringiki; whaka te tonga ano ko Tekiona 8 me 5 me tetahi raina-rori, 4,690 ringiki; whaka te rawhiti ano ko taua Tekiona 5, 1,690 ringiki; whaka te hauraro ko tetahi wahi o taua Tekiona 5, 2,813 ringiki; whaka te tonga-rawhiti he raina-rori, 1,152 ringiki; whaka te rawhiti ano ko Tekiona 7, 3,338 ringiki; whaka te hauraro ano ko taua Tekiona 7 me tetahi raina-rori, 2,307 ringiki; whaka te rawhiti ano ko Tekiona 1 and Te Whenua Karauna Poraka IX, 3,400 ringiki; whaka te hauraro ano ko taua Whenua Karauna, 3,199 ringiki; whaka te rawhiti ano ko tetahi wahi o Tekiona 18 me tetahi rainarori, Poraka I, 1,580 ringiki; whaka te tonga ano ko Tekiona 4, e wha nga rainarori, me tetahi rahui maina, Poraka IX, 7,500 ringiki; whaka te rato ano me te tonga-rato ano ko te awa o Waikouaiti (ara tona peka tonga), 6,650 ringiki me 26,300 ringiki, a e tapikipikitia ana hoki e etahi raina-rori e rima: nana ka neke atu ka hoki iho ranei aua ringiki katoa kua huaina ake nei: a e mau nei taua whenua te whakaatu i runga i te mapi kua whakatakotoria i roto i te Tari a te Tumuaki Kai-ruri i Tanitini.

1910, No. 18. HE TURE hei whakatakoto Tikanga Pai ke atu mo te taha ki tewhai taketanga ki—me te tukunga o—nga Taone Maori.

[25 o Oketopa, 1910.]

Kua Meinga Hei Ture e te Runanga Nui o Niu Tireni e noho huihui ana i roto i te Paremete, a i runga ano hoki i tona mana, ara:—

- Ko tenei Ture me hua ko te Ture Taone Maori, 1910, a ka timata hoki tona mana i te tahi o nga ra o Hanuere kotahi mano e iwa rau tekau ma tahi.
- I roto i tenei Ture, mehemea kaore e rereke atu ana i tona aronga, "Taone Maori" tona tikanga he Taone Maori i whakaturia i raro i te Ture Taone Maori, 1895, i raro ranei i tekiona waru o te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1902, a e mana ana hoki i te timatanga o tenei Ture, me era atu kupu katoa kei to hangai tonu ki nga tikanga o aua kupu nei ano i roto i te Ture Whenua Maori, 1909.
- Nga Ture e whakahuahuatia nei i roto i te Kupu Apiti ki tenei Ture kua whakakorea atu e tenei Ture, ara nga wahi e whakaatu ake nei i roto i taua Kupu Apiti.
- I raro ano ia i nga tikanga o tenei Ture ko nga whenua Maori katoa kei roto i ia Taone Maori i raro i te Ture Taone Maori, 1895, a kua tau atu hoki ki te Karauna i runga i te tikanga tiaki mo te taha ki nga tangata no ratou, hei te timatanga o tenei Ture ka tau atu ai hei paanga-a-ture i runga i te tikanga *fee simple*, ahakoa kaore he karaati he tukunga ketanga atu ranei, ki te Poari Whenua Maori o te takiwa kei reira nei taua Taone e takoto ana.
- Ko te whenua kua tau pera atu ki te Poari me pupuri e taua Poari i runga i te tikanga tiaki mo te taha ki nga tangata no ratou i runga i te aronga o te paanga o ia tangata o ratou, a me whakahaere hoki e te Poari i runga i nga tikanga o tenei Ture.
- Ko te whakataunga atu o tetahi whenua pera ki te Poari e kore e pa atu ki tetahi riihi whai mana, mokete, tiaati, taumahatanga whai mana ranei, e mana ana ki runga ki taua whenua i te timatanga o tenei Ture, ki te aheitanga ranei o tetahi tangata ki te whakatutuki i tetahi kanataraka whai mana i hangaia mo te taha ki taua whenua i mua atu i taua ra:
- Ina tonoa e te Poari Whenua Maori kua whakataua atu nei ki a ia tetahi whenua pera e tenei Ture me whakaputa atu e te Kai-rehita Takiwa Whenua ki te Poari kia kotahi kia maha atu ranei he tiwhikete taitara mo te taha ki taua whenua.
Ko te tiwhikete i whakaputaina i raro i te ringa o te Minita Maori e whakaatu ana tera tetahi whenua i te timatanga o tenei Ture kua tau atu ki te Karauna i raro i te Ture Taone Maori, 1895, i runga i te tikanga tiaki mo te taha ki nga tangata no ratou taua whenua, ka ahei kia whakaponohia e te Kai-rehita Takiwa Whenua hei tohu tuturu o te pono o te take i tiwhiketetia peratia.
Ina whakaputaina he tiwhikete pera hei reira me whakawhiti atu e te Kai-rehita Takiwa Whenua ki taua tiwhikete nga tuhituhinga me nga whakamaharatanga katoa o ia riihi, taumahatanga ke atu ranei, e pa ana ki te taitara a te Poari.
- I raro ano ia i nga tikanga o tenei Ture, ko nga whenua Maori katoa kei roto i ia Taone Maori i raro i tekiona waru o te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1902, a kua tau atu hoki ki tetahi Poari Whenua Maori i te timatanga o tenei Ture, ka mau tonu tona taunga peratanga atu i runga i te tikanga tiaki mo te taha ki nga tangata no ratou taua whenua, a me whakahaere hoki e te Poari i runga i nga tikanga o tenei Ture.
- I ia tiwhikete taitara e whakaputaina ana ki tetahi Poari Whenua Maori mo tetahi whenua kei roto i tetahi Taone Maori me tuhituhi ki runga he kupu whakamaharatanga e whakaatu ana kei te ekengia taua whenua e nga tikanga o tenei Ture.
- Ia rori o te katoa e takoto ana i te timatanga o tenei Ture i roto i tetahi Taone Maori me tau ki te Karauna, ranei (mehemea kei roto i nga rohe o tetahi paro taua Taone) ki te ropu kaporeihana o taua paro.
- Ia wahi rahui (haunga anake nga rota Maori) kua rahuitia i mua atu i te timatanga o tenei Ture i roto i tetahi Taone Maori ahakoa i raro i te Ture Taone Maori, 1895, i raro ranei i te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1902, kua whakataua atu e tenei Ture ki te Karauna hei rahui mo te katoa i raro i te Ture mo nga Rahui me nga Tomeina a te Katoa, 1908, a me pupuri me mahi, me whakahaere hoki, i runga i tera aronga i raro i nga tikanga o taua Ture.
 - Ka ahei te Kawana i ia wa i ia wa i runga i te Ota Kaunihera ki te whakarereke i te tikanga o tetahi rahui pera:

Engari kaua tenei wahanga-tekiona e pa ki tetahi rahui i wehea atu mo tetahi o nga take e whakaatu ake nei i roto i Karaaihi III o te Kupu Apiti Tuarua ki te Ture mo nga Rahui me nga Tomeina a te Katoa, 1908; a kaua ano hoki e whakarereketia te tikanga o tetahi rahui pera engari i runga anake i nga tikanga o tekiona waru o taua Ture.

Me tahuri te Kai-rehita Takiwa Whenua, ma tonoa e te Minita Maori, ki te whakaputa tiwhikete taitara i runga i te ingoa o te Kingi mo ia rahui pera, me tetahi tiwhikete i raro i te ringa o te Minita Maori e ki ana he rahui Taone Maori tetahi whenua ka ahei kia whakaponohia e te Kai-rehita Takiwa Whenua hei tohu tuturu o te pono o te take i tiwhiketetia peratia.

- Nga riihi katoa kua karaatitia i mua atu e te Komihana mo nga Whenua Karauna i runga i te ingoa o—mo

te taha ranei ki—te Kingi o tetahi whenua kei roto i tetahi Taone Maori a kua whakataua atu hoki e tenei Ture ki tetahi Poari Whenua Maori ka kiia he mea karaati atu e taua Poari, a ka mau tonu hoki ona whai manatanga katoa i runga i tera aronga.

- Mo te taha ki ia whenua kei roto i tetahi Taone Maori a kua whakataua atu hoki ki tetahi Poari Whenua Maori e tenei Ture, ka tu taua Poari hei mana tuku riihi i runga i te aronga o nga kupu o te Ture Riihi a nga Ropu a te Katoa, 1908, a ka ahei hoki ki te whakahaere —i raro ano ia i nga tikanga o tenei Ture—i nga mana katoa kua whakawhiwhia atu ki tetahi mana tuku riihi e taua Ture.
- I tana whakahaeretanga i tona mana tuku riihi i raro i tenei Ture ka ahei te Poari Whenua Maori ki te hui atu ki roto ki te riihi kotahi i nga piihi whenua e rua maha atu ranei e puritia ana e ia i runga i te tikanga tiaki mo te taha ki etahi hunga wehewehe no ratou aua whenua, a i ia keehi pera ko nga moni reti me era atu moni katoa e tau ana hei utunga mai ki te Poari mo runga i taua riihi me wehewehe i ia wa i ia wa e te Poari i waenganui i aua tangata no ratou i runga i ta tona whakaaro i kite ai e tika ana e pai ana.
- Kaua tetahi riihi o tetahi rota Maori i raro i te Ture Taone Maori, 1895, e karaatitia e tetahi Poari i raro i tenei Ture, engari i runga anake i te matua whakaae-a-tuhituhi a nga tangata no ratou te whenua (a o ratou Kaitiaki ranei mehemea he tangata e paangia ana e te mate), i runga ranei i tetahi kupu i oti a nga tangata no ratou te whenua e noho huihui ana, i raro i Wahi XVIII o te Ture Whenua Maori, 1909, a kaua ano hoki e karaatitia he riihi o tetahi rota whenua pera e turia ana e tetahi whare karakia whare runanga ranei.
- Kaua tetahi whenua i roto i tetahi Taone Maori, i runga i te rironga atu o tetahi paanga whai taketanga ranei i roto, e ekengia e—e uru atu ranei ki raro i—nga tikanga o Wahi XII o te Ture Whenua Maori, 1909, o Wahi XIII ranei o te Ture Whenua, 1908 (e pa ana mo te nui o te whenua e riro i te tuku).
- Hei tikanga e whakahaeretia ai nga mana tuku riihi, hoko, tuku ke atu ranei, kua whakawhiwhia atu ki te Poari Whenua Maori e tenei Ture, ka ahei te Poari i ia wa i ia wa ki te wehewehe i ia whenua kua tau ki a ia, a kei roto hoki i tetahi Taone Maori e takoto ana, ki ana rota e mahara ai ia e tika ana.
- **Ka ahei te Poari Whenua Maori i ia wa i ia wa ki te whakatakoto i nga raina-rori e maharatia ana e ia e tika ana ki runga ki ia whenua kei roto i tetahi Taone Maori, a kua tau atu hoki ki te Poari i raro i tenei Ture, a kaore nei e ekengia ana e tetahi riihi, taumahatanga ke atu ranei.**

Nga raina-rori katoa i whakatakotoria peratia ka ahei kia panuitia e te Kawana i runga i te Panui i kahititia, a hei reira tonu tau atu ai hei rori mo te katoa i runga i tera aronga.

Ina panuitia peratia tetahi whenua hei rori, me tahuri te Poari, i roto o nga moni reweniu o tetahi whenua ke atu kei roto i taua Taone, a kua tau hoki ki te Poari, a kua whai painga, tera ranei e whai painga, i runga i te panuitanga o taua rori, ki te utu atu k nga tangata no ratou te whenua i panuitia peratia hei rori i nga moni kapeneheihana (mehemea ia he pera) mo taua whenua tera e maharatia e te Poari e pai ana e tika ana, a ko te whakatau a te Poari hei whakaotinga rawatanga i waenganui i nga tangata katoa e whai paanga atu ana ki taua utunga ki te tangohanga ranei o taua moni kapeneheihana.

- Ka ahei te Poari Whenua Maori i runga i te matua whakaae-a-tuhituhi a nga tangata whai paanga no ratou taua whenua, a o ratou kai-taiki ranei mehemea he tangata e paangia ana e te mate, ki te hoko atu ki te Kingi i ia whenua kei roto i tetahi Taone Maori a kua tau atu nei ki te Poari, i tetahi paanga ranei kaore ano i weheweheia i roto i tetahi whenua pera, me nga tikanga katoa o Wahi XIX o te Ture Whenua Maori, 1909 (e pa ana mo nga hokonga whenua Maori mai a te Karauna) ka pa atu i runga i tera aronga.
- Ka ahei te Karauna i runga i tetahi kupu i oti a nga tangata no ratou te whenua e noho huihui ana, i raro i tekiona toru rau ono tekau ma waru o te Ture Whenua Maori, 1909, ki te hoko mai, ki te tango mai ranei i runga i te huarahi whakawhititi, i ia whenua kei roto i tetahi Taone Maori a kua tau atu hoki ki tetahi Poari Whenua Maori; me nga tikanga katoa o Wahi XIX o te Ture Whenua Maori, 1909, ka pa atu i runga i tera aronga.
- Ahakoa tetahi kupu i roto i nga tekiona mutunga e rua i runga ake nei, ko tekiona toru rau whitu tekau ma rima o te Ture Whenua Maori, 1909 (e pa ana mo te whakamutunga atu o nga riihi me nga raihana i runga i te hokonga mai o tetahi whenua Maori e te Karauna), e kore e pa ki tetahi whenua kei roto i tetahi Taone Maori.
- Ka ahei te Kawana i runga i te Ota Kaunihera, ki te hanga i ana rekureihana e mahara ai ia e tika ana mo te taha ki te tuku-a-hoko, a-rihi, pewhea atu ranei o ia whenua i riro mai i te Karauna i roto i tetahi Taone Maori i raro i tenei Ture, me aua rekureihana pera katoa ka tino whai mana ka tino whai tutukitanga hoki i runga i te aronga o ona kupu ahakoa te takoto ketanga o tetahi kupu i roto i te Ture Whenua, 1908.
- **He** Poari Whenua Maori ka ahei, ina matua whakaaetia-a-tuhituhitia e nga tangata no ratou te whenua, e o ratou kai tiaki ranei mehemea he tangata e paangia ana e te mate, i runga ranei i tetahi kupu i oti a nga tangata no ratou te whenua e noho huihui ana i raro i tekiona toru rau rima tekau ma ono o te Ture Whenua Maori, 1909, ki te hoko atu ki tetahi tangata tetahi whenua kei roto i tetahi Taone Maori a kua tau atu hoki ki te Poari.

Ia hoko pera ka ahei kia whakaotia i runga i te kanataraka paraiwete, i te makete ranei e puare ana ki te

katoa, i te tena ranei e puare ana ki te katoa.

Mehemea ka whakaotia tetahi hoko pera i raro i tetahi kupu i oti a nga tangata no ratou te whenua e noho huihui ana, ko nga tikanga katoa o Wahi XVIII o te Ture Whenua Maori, 1909, ara ona wahi katoa e ahei ana, hui atu hoki ki ona whakatikatikanga katoa e tika ana, ka pa atu ki taua hoko.

E kore tetahi hoko i whakaotia i raro i tenei tekiona e whai mana ki te kore i whakaetia a kia whakaetia ra ano hoki e te Kawana i roto i tona Kaunihera.

- Haunga ia mehemea kua ata whakatakotoria ketia e tenei Ture, e kore tetahi kupu o roto i Wahi XIV, Wahi XV, Wahi XVI, Wahi XVII, me Wahi XVIII ranei o te Ture Whenua Maori, 1909, e pa atu ki tetahi Taone Maori.
- Ia whakahuatanga i roto i tetahi atu Ture o tetahi Taone Maori me titiro me panui me whakaaro hoki he whakahuatanga tera no tetahi Taone Maori i raro i tenei Ture.

- Nga tikanga katoa o tenei Ture mo te taha ki nga whenua Maori ka toto atu ka pa ki ia whenua kua uru ki tetahi Taone Maori, a, mehemea kaore i whakaurua peretia atu kua waiho taua whenua hei whenua papatupu i runga i te tikanga o taua kupu i roto i te Ture Whenua Maori, 1909, me ia whenua pera ka kiia he whenua Maori i runga i tona tikanga o taua kupu i roto i tenei Ture.

Ko te Kooti Whenua Maori me te Aperata Kooti Maori ka ahei ki te whakahaere mo te taha ki ia whenua pera i aua kaha me ana mana nei ano me te mea nei he whenua papatupu taua whenua, a ka ahei hoki ki te mahi ota whirihoura mo taua whenua i runga i tera aronga.

Ia ota whirihoura pera ka rite tonu tona mana ano tonu me te mea nei he ota whirihoura i mahia mo tetahi whenua papatupu, engari ko te whai taketanga i whakataua atu e taua ota ki nga tangata no ratou te whenua hei te paanga-a-tika anake, me te paanga-a-ture ka mau tonu te tau atu ki te Poari Whenua Maori i raro i nga tikanga o tenei Ture.

E kore tetahi ota whirihoura pera e ahei kia rehitatia engari i runga anake i nga tikanga o tekiona wha rau rua tekau ma tahi o te Ture Whenua Maori, 1909 (e pa ana mo te rehitatanga o nga taitara paanga-a-tika).

- Kaua te Kooti Whenua Maori e wehewehe i tetahi whenua Maori i roto i tetahi Taone Maori ki te kore i matua whakaetia e te Poari Whenua Maori kua tau nei ki a ia taua whenua.

Kupu Apiti.NGA TURE KUA WHAKAKOREA ATU.

1910, No. 22. HE TURE hei whakatikatika i te Ture Tiaki Kararehe, 1908.

[2 o Noema, 1910.

Kua Meinga Hei Ture e te Runanga Nui o Niu Tireti e noho huihui ana i roto i te Paremete, a i runga ano hoki i tona mana, ara:—

- Ko tenei Ture me hua ko te Ture Whakatikatika i te Ture Tiaki Kararehe, 1910, a ka waiho hei wahi mo—a me panui tahi raua ko—te Ture Tiaki Kararehe, 1908 (a muri ake nei huaina ai ko te tino Ture).
- Tekiona ono o te tino Ture kua whakatikatikaina e tenei Ture, ara kua whakakorea atu i roto o wahanga-tekiona rua enei kupu nei "e hohonu atu ana i te rua putu e ono inihia kaore i te puare i ona pito e rua."
- Tekiona rua tekau ma ono o te tino Ture kua whakatikatikaina e tenei Ture, ara kua apititia atu i muri o nga kupu nei "keemu Maori" i te whakahuatanga tuatahi o aua kupu, enei kupu na "(i tua atu i te kuaka)."
- Tekiona toru tekau o te tino Ture kua whakatikatikaina e tenei Ture, ara kua apititia atu ki wahanga-tekiona tahi enei kupu—

"Engari ka ahei te Minita, ki te mahara ia e tika ana, ki te karaati whakaetanga atu ki tetahi tangata ki te pupuri keemu Maori ki a ia man ai mo tetahi wa roa atu i nga ra e whitu i muri iho i te kopinga o taua wa (*season*), hei whakamatakititanga anake, engari kaua taua whakaetanga e kiia e whakamana ana kia patua he keemu Maori i muri iho te kopinga o te *season*(ara o te wa tika hei patunga)."

Kaua tetahi kupu o taua tekiona toru tekau kua kiia ake nei, o tenei tekiona ranei, e kiia kei te pa atu ki te whai manatanga o nga Maori ki te pupuri i nga keemu i rongoatia kia roa ai e takoto ana a e karangatia nei tona ingoa he "huahua."

- Tekiona toru tekau ma rua o te tino Ture kua whakatikatikaina e tenei Ture, ara kua apititia atu i muri i tenei kupu nei "tango" i wahanga-tekiona tahi, enei kupu na "tetahi keemu Maori ranei"; a kua apititia atu ano hoki ki taua wahanga-tekiona nei ano enei kupu na "mo tetahi mahi tohunga (*scientific purpose*) ranei."
- Ahakoa tetahi kupu i roto i te Tino Ture, ka ahei te Minita i ia wa i ia wa, i runga i te tono-a-tuhituhi a tetahi tangata, ki te whakaae kia mauria mai ki roto ki Niu Tireni nga kararehe tera e maharatia e te Minita e tika ana, hei whakamatatakaki anake, ahakoa i roto i tetahi kaari nohoanga kararehe (*zoological garden*) i roto ranei i tetahi kahui kararehe e whakamatatakakitia haeretia ana (*travelling menagerie*). Ka ahei he whakaaetanga pera kia hoatu i raro i nga tikanga tera e maharatia e te Minita i ia keehi kotahi e tika ana kia utaina atu, a kaua ano hoki e hoatu ki te kore te Minita e tino marama tuturu ko nga tikanga kua hangaia e te kai-tono mo te hereheretanga tika me te tiakitanga o ia kararehe e meatia ana kia mauria mai i runga i nga huarahi kua kiia ake nei e ahei ana hei tiaki i te ora o nga tangata o te iwi katoa, a kia hangaia ra ano hoki e te kai-tono tetahi pukapuka (*bond*) punga ke atu ranei mo tetahi moni e nui ana ki ta te Minita whakaaro hei whakaora i ia tangata mo ia mate me ia raru ranei tera e pa ki a ia i runga i te mauranga mai ki Niu Tireni o nga kararehe e whakaingoatia ana i roto i te tono, i tetahi ranei o aua kararehe, i runga ranei i te putanga atu i te herehere o tetahi o aua kararehe.
- Nga tikanga o tekiona toru tekau ma iwa tae atu ki wha tekau ma rua o te tino Ture e kore e pa atu mo te taha ki tetahi kararehe i mauria mai ki roto ki Niu Tireni i raro i tenei tekiona i roto i te wa e ata whakatutukitia ana nga tikanga (mehemea ia he pera) i whakaputaina ai te whakaaetanga.
- Ahakoa tetahi kupu i roto i tetahi Ture, ka whai mana ia tangata i raro i te ture ki te patu hea, witara, toote ranei (*hares, weasels, or stoats*): Engari ka ahei te Kawana i roto i tona Kaunihera, i runga i te kupu tohutohu a te Minita mo nga Mahi Whenua, ki te whakatarewa i te paanga atu o tenei tekiona i roto i tetahi takiwa i ata whakaingoatia mo te taha ki nga hea, nga witara, me nga toote.
- Tekiona toru tekau ma tahi o te tino Ture kua whakatikatikaina e tenei Ture, ara kua whakauruhia atu i muri o nga kupu nei "keemu Maori," i ia whakahuatanga o aua kupu, enei kupu na "te peha nga huruhuru ranei o tetahi keemu Maori."
- Tekiona wha tekau o te tino Ture kua whakatikatikaina e tenei Ture, ara kua whakakorea atu te kupu nei "kopiana" (*scorpion*), a kua whakauruhia atu hoki, i muri i te kupu "repetaira" (*reptile*), enei kupu na "kopiana inihekete ranei" (*scorpion or insect*).
- Ia tangata e whakamate ana, e whakawhara ana, e hopu ana ranei i tetahi manu Maori o Niu Tireni ake nei, e tahae ana e whakangaro ana ranei i te kohanga o tetahi manu pera, ka ahei kia whiua ki tetahi whaina kaua e neke atu i te rua tekau panna:

Engari ka ahei te Kawana i ia wa i ia wa, i runga i te Ota Kaunihera, ki te whakatarewa i te paanga atu o tenei tekiona mo te taha ki tetahi ahua manu i ata whakaingoatia mo tona wa o ia tau e maharatia ana e ia e tika ana.

Nga tikanga o te tino Ture e pa ana mo nga keemu Maori me titiro i raro i te aronga o tenei tekiona a i raro ano hoki i ia Ota Kaunihera i hangaia i raro i tenei tekiona.

Tekiona rua tekau o te tino Ture kua whakakorea atu e tenei Ture.

1910, No. 29. HE TURE hei whakakore atu i te Ture Whakapakihi Whenua iTaieri, 1907.

[3 o Tihema, 1910.]

Kua Meinga Hei Ture e te Runanga Nui o Niu Tireni e noho huihui ana i roto i te Paremete, a i runga ano hoki i tona mana, ara:—

- Ko tenei Ture me hua ko te Ture Whakapakihi Whenua i Taieri, 1910.
- Ko te Ture Whakapakihi Whenua i Taieri, 1907, me wahanga-tekiona rua o tekiona rua me tekiona wha o te Ture Whakatikatika i te Ture Whakapakihi Whenua, 1908, kua whakakorea e tenei Ture.
- Ko te Takiwa Whakapakihi Whenua o Taieri kua whakakorea e tenei Ture, me te Poari Whakapakihi Whenua o Taieri kua whakakorea atu e tenei Ture.
- Tenei kua whakaturia e tenei Ture he takiwa whakapakihi whenua e huaina ana ko te Takiwa Whakapakihi Whenua o Taieri Rato, ara ko tona wahi o taua takiwa kua whakakorea nei e tenei Ture kei te taha rato o te Awa o Taieri e takoto ana.

Ko te takiwa kua whakaturia e tenei Ture ka tu hei takiwa whakapakihi whenua i runga i nga tikanga o te Ture Whakapakihi Whenua, 1908, ano tonu me te mea nei i whakaturia e te Kawana i raro i taua Ture i runga i te pitihana a te tokonuinga o nga tangata utu reiti o taua takiwa.

- Me whakahau e te Kawana nga hua me nga taumahatanga o te Poari kua whakakorea nei e tenei Ture kia whakatautaua atu ki te Poari o te Takiwa Whakapakihi Whenua o Taieri Rato me te Kaute Kaunihera o Taieri i runga i nga ahuatanga hea e maharatia ana e ia e tika ana, me nga hea i whakatautaua peratia ka waiho hei hua a hei taumahatanga hoki mo taua Poari me taua Kaunihera i runga i tera aronga.

Ka uru ki nga hua e korerotia nei i te wahanga-tekiona mutunga i runga ake nei nga moni reiti katoa no mua i mania ai i whakatautaua ai hoki e te Poari kua whakakorea atu nei e tenei Ture a kaore nei ano i utua i te wa i timata ai te mana o tenei Ture, me te Poari o te Takiwa Whakapakihi Whenua o Taieri Rato me te Kaute Kaunihera hoki o Taieri ka ahei tahi ki te tango i aua reiti kaore nei ano i utua pera ano me te Poari kua whakakorea atu nei e tenei Ture e ahei ana ki te tango i aua reiti mehemea kaore tenei Ture i paahitia.

- Mo runga i te whakaeatanga o nga taumahatanga kua whakatautaua atu ki te Kaute Kaunihera o Taieri, ara mo te wahi kaore nei e ea i nga hua kua whakatautaua atu ki taua Kaunihera engari kaore mo tetahi take ke atu, ka ahei te Kaute Kaunihera o Taieri ki te hanga me te whakatautau ki runga ki nga whenua katoa kei roto i te Wahanga ki Silverstream me te Wahanga hoki ki Owhiro, kua whakaturia nei i mua a e mana ana hoki i raro i te Ture Whakapakihi Whenua i Taieri, 1907, i raro ano i te whakakaraahitanga e huaina ake nei i raro, i tetahi reiti kaua e neke atu i te wha hereni i te eka, me taua reiti hoki ka ahei kia whakatautaua i ia tau i ia tau kia ea rawa ra ano aua taumahatanga.

Mo runga i te mahinga, te whakatautaunga, me te kohikohinga hoki o aua reiti me te whakakaraahitanga hoki o aua whenua, ka whiwhi te Kaute Kaunihera o Taieri i nga mana katoa a ka ekengia ano hoki e nga tikanga katoa o tekiona toru tekau ma tahi tae atu ki toru tekau ma whitu o te Ture Whakapakihi Whenua, 1908, engari i runga i te aronga kia whakakaraahitia aua whenua i raro i nga tikanga o te Ture Whakapakihi Whenua, 1908, a i raro ano hoki i nga whakarerenga ketanga kua hangaia e tenei Ture ko nga tikanga o aua tekiona toru tekau ma tahi tae atu ki toru tekau ma whitu o te Ture Whakapakihi Whenua, 1908, ka toro atu ka pa ki te Kaute Kaunihera o Taieri i runga i aua huarahi nei ano me aua tutukitanga nei ano me te mea nei te Kaute Kaunihera o Taieri he Poari i whakaturia i roro i taua Ture.

Ko te mana whakatautau reiti kua whakawhiwhia atu e tenei Ture ki te Kaute Kaunihera o Taieri hei mana apiti atu ki era atu mana reiti katoa e whiwhi ana ki taua Kaunihera i naianei.

- Ka ahei te Kawana i roto i tona Kaunihera i ia wa i ia wa ki te whakatu i etahi tangata totika tokorua hei Komihana, a ko te mahi ma raua he hanga i nga mahi e tika ana hei whakatuwhera i Silverstream Awa kia puta ki Taieri Awa, a hei whakamutu atu hoki i te kirikiri haere i roto i taua awa.

Mo runga i te tikanga o taua mahi ka whiwhi aua Komihana i nga mana me nga kaha katoa e whiwhi ana ki tetahi Poari Whakapakihi Whenua i whakaturia i raro i te Ture Whakapakihi Whenua, 1908, a ka tino whai mana ano hoki raua ki te whakapumau i te tuturu utunga mai o nga moni itareti me te kaute whakatoremi i runga i ia moni i namaia mo nga tikanga o taua mahi i runga i te hanganga i tetahi reiti motuhake hei kohikohinga i runga i nga whenua kei roto i te Wahanga ki Silverstream me te Wahanga ki Owhiro kua kiia ake nei, i raro ano i te whakakaraahitanga kua kiia ake nei:

Engari kaua e neke atu i te tekau ma rima rau pauna te moni e namaia mo taua mahi kua kiia ake nei.

- Mo runga i nga tikanga o te pootitanga tuatahi o nga mema mo te Poari o te takiwa kua whakaturia nei e tenei Ture, ka ahei te Kawana i runga i te Ota Kaunihera ki te wehewehe i taua takiwa kia rima nga wawahanga i runga i nga rohe e maharatia ana e ia e tika ana, a ma ia o aua wawahanga e pooti kia kotahi he mema mo te Poari.

- Hei riwhi mo te hanganga rarangi whakakaraahitanga hou mo te takiwa kua whakaturia nei e tenei Ture, ka ahei te Poari, ki te mahara ia e tika ana, ki te tango i runga i tetahi kupu i paahitia e ia i tona wahi o te rarangi whakakaraahitanga o te takiwa kua whakakorea atu nei e tenei Ture e pa ana mo te takiwa i whakahuatia tuatahitia ake nei, a ka ahei hoki i ia wa i ia wa i runga i tetahi kupu i paahitia e ia ki te mahi i ona whakatikatikanga o taua rarangi e maharatia ana e ia e tika ana.

Me tuku atu he kupu whakaatu i ia whakatikatikanga pera ki te tangata nona te whenua e paangia ana e taua whakatikatikanga, a ka whiwhi hoki taua tangata i taua mana nei ano ki te tuku piira e whakawhiwhia atu nei e tekiona toru tekau ma wha o te Ture Whakapakihi Whenua, 1908.

- Ka timata te mana o tenei Ture i te ra i whakaritea e te Kawana hei ra pootitanga mema tuatahi mo te Poari kua whakaturia nei e tenei Ture, engari ahakoa tenei tekiona ko nga mahi katoa e tika ana kia mahia mo runga i te tikanga o taua pootitanga mema tuatahi ka ahei kia mahia i mua atu o taua ra.

Tuku Piira whakahe mo nga Ota anga Komihana i raro i nga Ture e pa ana mo te Rahui Maori o te Takiwa o te Urewera.

[3 o Tihema, 1910.]

Kua Meinga Hei Ture e te Runanga Nui o Niu Tireni e noho huihui ana i roto i te Paremete, a i runga ano hoki i tona mana, ara:—

- Ko tenei Ture me hua ko te Ture Whakatikatika i te Ture Rahui Maori o te Takiwa o te Urewera, 1910.
- Ko tekiona rima tekau o te Ture Whenua Maori, 1909, ka pa ki nga ota e korerotia nei i roto i tekiona toru o te Ture Whakatikatika i te Ture Rahui Maori o te Takiwa o Te Urewera, 1909, ano tonu me te mea nei aua ota he tino ota whakamutunga na Te Kooti Whenua Maori, a i raro ano hoki i taua tekiona rima tekau o te Ture Whenua Maori, 1909, ka whiwhi te Aperata Kooti Maori a ka ahei ano hoki ki te whakahaere, mo te taha ki aua ota i whakahuatia tuatahitia ake nei, i ona wahi katoa e ahei ana, o nga mana katoa kua whakawhiwhia atu ki a ia e te Ture Whenua Maori, 1909, mo te taha ki nga piira whakahe mo nga tino ota whakamutunga a te Kooti Whenua Maori:

Engari kaua te Tumuaki Kai-whakawa e whakaae kia tukuna atu he piira mo tetahi keehi pera ki te kore i matua whakaaetia e te Kawana i roto i tona Kaunihera.

1910, No. 32. HE TURE hei Whakatikatika i te Ture mo Poukawa Rahui Maoria hei whakatakoto i tetahi tikanga marama ake hei whaka-mimiti i te Roto me nga Repo i runga i tauau Rahui.

[3 o Tihema, 1910.]

Kua Meinga Hei Ture e te Runanga Nui o Niu Tireni e noho huihui ana i roto i te Paremete, a i runga ano i tona mana ara:—

- Ka huaina tenei Ture ko te Tare Whakatikatika i te Ture mo Poukawa Rahui Maori, 1910, a ka kiia he wahi no, a ka korerotia tahitia me te Ture mo Poukawa Rahui Maori, 1903.
- Apiti atu ki era atu mana kua whakataua ki runga ki a ia e te tino Ture ka ahei te Kaitiaki mo te Katoa ki te whakapau i etahi moni i runga i te mahi whakamimiti i tetahi wahi i etahi wahi ranei o te roto me nga repo, e whakakapi nei i nga eka kotahi mano e toru rau o tana rahui, a hei utu kapeneheihana ki nga tangata no ratou nga whenua e whakakinongia e taua mahi a ko nga moni e whakapaua ana me kaua e nui atu i te kotahi pauna o roto o ia toru pauna o nga moni o to naianei wariu o taua rahui, he mea whakatau i runga i nga tikanga o te Ture Wariu Whenua, 1908.
- I mua mai i te whakapaunga i etahi moni i raro i te mana o te tekiona i mua tonu ake o tenei, me hanga he mapi e tetahi initinia tino mohio i raro i te mana o te Minita mo nga Mahi Nunui (ka kiia i muri ake nei ko te Minita) hei ata whakaatu i te ritenga o te mahi whakamimiti, me tuhi ripoata hoki ia mo runga i taua mahi, hei whakaatu—
I te huihuinga katoatanga o nga moni e whakaarohia ana e pau i aua mahi;
I nga moni e whakaarohia ana me whakarite hei tiaki kia pumau tonu ai aua mahi;
I nga kino mehemea ra ka pera, e pa atu ki te whenua o tetahi tangata i runga i te whakahaerenga o aua mahi;
I nga painga e puta ki taua rahui i runga i taua mahi whakamimiti tae atu hoki ki nga whenua o nga

tangata no ratou nga wahi e tata ana ki taua rahui;

Me era atu mahi hoki i whakahaua atu ki taua initinia kia ripoatatia e ia.

• Ko te utu mo aua mapi me te ripoata ma te Kaitiaki mo te Katoa e utu.

• Me whakatakoto tetahi kape o taua ripoata me nga mapi ki te Poutapeta i Hehitangi, a me tuwhera hei titiro mo nga marama e toru, kaua he utu.

• Me tuku e te Minita he panui, kia toru putanga honohono i roto i etahi nupepa e rua, e tukua haeretia ana ki roto i te takiwa kei reira nei taua rahui, e mea ana ki nga tangata tera e whakakino-ngia o ratou whenua i runga i te whakahaerenga i taua mahi whakamimiti, kia tuku mai i a ratou kereeme tono kapeneheihana, me nga whakamarama o nga take o aua kereeme, ki te Minita i roto i te wa e whakaritea i roto i taua panui, kia kaua ano ia e hoki iho i te toru marama i muri iho i te ra tuatahi i panuitia ai taua panui.

Ko ia kereeme tono kapeneheihana e kore ana e tae mai ki te Minita i roto i taua wa ka tino araia rawatia.

• Mehemea tetahi kereeme e tae pera mai ki te Minita kaore e whakaaetia e ia, me whakatau taua kereeme i runga i te huarahi whakatau kereeme kapeneheihana i raro i te Wahi Tuatoru o te Ture mo nga Mahi Nunui, 1908, a ka meinga taua Wahi Tuatoru o taua Ture hei wahi mo tenei Ture mo runga mo nga tikanga pera.

I roto i ia kereeme pera ka kiia ko te Minita te kai-karo.

• Mehemea kua whakaaetia aua kereeme, kua whakariteritea, kua whakataua ranei i runga i te huarahi kua whakatakatoria i runga ake nei, ka ahei te Kawana i roto i tana Kaumhera ki te whakaputa Ota Kaunihera whakamana i te Kaitiaki ki te utu i aua kereeme.

• Me whakaputa e te Kaitiaki, i runga tonu i te rnana o tenei Ture, i roto i nga moni o te Tari o te Kaitiaki o te Katoa i nga moni e hiahariatia ana mo nga tikanga o tenei Ture.

Me whai initarete taua moni, kia rima pauna i roto i te rau pauna i te tau, a ka meinga hei taunaha tuatahi ki runga ki taua rahui me nga moni reti me nga moni hua katoa e puta ana mai i taua rahui, me te ata wehe i te wahi hei utu ma te hea o ia tangata Maori i runga i ta te Kaitiaki e whakatau ai.

• Ko nga moni a whakaputaina peratia e te Kaitiaki, me ona initarete, me whakaea i roto i nga taua kaua e maha atu i te toru tekau, kei ta te Kaitiaki e whakarite ai.

• Ka ahei te Kaitiaki, ina matua whakaaetia e nga tangata no ratou te whenua i runga i tetahi pukupuka e ata hainatia e ratou (e nga kaitiaki ranei o nga mea e pangia ana e te mate), i runga ranei i tetahi kupu i oti i te runanga o nga tangata whai paanga i raro i te Wahi Tekau-ma-waru o te Ture Whenua Maori, 1909, ki te hoko i tetahi wahi o te whenua e whakamimititia i raro i tenei Ture e whakarohia ana e ia e nui ana hei whakaea mo nga moni e whakaputaina i raro i te rnana o te tekiona iwa o tenei Ture.

• Ka ahei tetahi tangata whai paanga ki te utu ki te Kaitiaki i te wahi kua whakataua i raro i te tekiona iwa ki runga ki tona hea a ina utua e ia ka ahei kia whakawateatia tona paanga o nga moni reti me era atu hua o te rahui ki waho o te tiati.

• Mo nga tikanga ruuri, mahi, whakatutuki i te mahi whakamimiti me era atu mahi e whakamanaia e tenei Ture me whiwhi te Minita ki nga mana katoa, a me tau ki runga ki a ia nga taimahatanga pera ano i tetahi Poari Kaitiaki i raro i te Ture Whakamimiti Whenua, 1908.

• E tika ana kia utu mai nga tangata no ratou nga whenua e tata ana mai ki te rahui, a e whiwhi ana i nga painga, tera ranei e whiwhi ki nga painga o nga mahi e mahia, i te wahi e rite ana ki te painga e puta ki ia whenua, otiia kaua e nui atu i te nukunga ake ai o te wariu o taua whenua i runga i aua mahi.

• Mehemea kaore e tutuki he whakaaetanga i waenganui i te Minita me tetahi tangata nona te whenua mo te moni hei utunga ma taua tangata mo nga mahi i raro i tenei Ture, me whakatau taua kereeme i runga i te tono a te Minita (ina tonoa i roto i nga tau e rua i muri iho i te otinga o aua mahi) i runga i te huarahi whakatau kereeme kapeneheihana, i raro i te Wahi Tuatoru o te Ture mo nga Mahi Nunui, 1908, a mo runga mo tana take ka kiia taua Wahi Tuatoru o taua Ture he wahi no tenei Ture.

I runga i ia kereeme pera ka kiia te Minita ko te kai-tono.

Ko te moni e whakaaetia kia utua, e whakataua ranei e te Kooti Kapeneheihana kia utua, me utu ki te Kaitiaki, a ka ahei ina whakaaro te tangata kia peratia kia utua i te wa kotahi, kia tohaina ranei mo nga tau kaua e maha atu i te rua tekau ma tahi, a me apiti te itarete o te wahi o te moni kaore e utua kia rima pauna i roto i te rau pauna i te tau.

• Me rehita te kirimina i waenganui i te Minita me te tangata nona te whenua, te whakatau ranei a te Kooti Kapeneheihana ki runga ki te taitara o te whenua mo reira nei taua kirimina i mahia ai, mo reira nei ranei te whakatau a te Kooti, a hei reira ka tau taua moni hei taimaha ki runga ki taua whenua a kia ea ra ano taua moni katoa, a ka whitia taua taimaha ki mua o nga inokete me era atu taimahatanga kua rehitatia ki runga ki taua whenua.

• Ko nga moni e riro ana mai ki te Kaitiaki i raro i nga tekiona e toru i runga tata ake nei me whakahaere e ia hei whakaea i te taimaha i runga i te rahui mo nga mahi awaken me era atu mahi e whakamanaia e tenei Ture.

- Ina whakahaere ia i nga mahi me nga mana i raro i tenei Ture me whiriwhiri tahi a me mahi tahi te Minita me te Kaitiaki.
- Ka ahei te Kaitiaki ki te riihi i tetahi wahi o taua rahui, e kore nei e hiahiatia e nga tangata whai paanga hei nohoanga mo ratou, mo nga tau kaua e maha atu i te toru tekau, a me riirhi ranei i runga i te tikanga kia whakaeaina nga whakapainga kaore ranei.
- Ka ahei te Kawana i ia wa i ia wa i runga i te Ota Kaunihera ki te hanga, ki te whakarereke, ki te whakakore ranei i nga rekureihana e mahara ana ia e tika ana mo nga tikanga o tenei Tare.
- Ka whakakorea nga tekiona toru tae noa ki te tekau ma rua o te Ture Rahui Maori o Poukawa, 1903.

1910, No. 37. HE TUBE hei whakamutu hei arai atu hoki i te Whakakiinga ake mete Purenatanga o etahi Wahi o te Awa o Waihou me te Awao Ohinemuri, a hei whakapai hoki i aua awa kia ahei ai hei Haerenga Waka Tangata.

[3 o Tihema, 1910.

Kua Me1Nga Hei Ture e te Runanga Nui o Niu Tireni e noho huihui ana i roto i te Paremete, a i runga ano hoki i tono mana, ara:—

- Ko tenei Ture me hua ko te Ture Whakapai i nga Awa o Waihou me Ohinemuri, 1910.

Wahi II.

- Me ahei te Minita i ia wa i ia wa kei tana e mahara ana e pai ana, i waho atu i nga mana i whakawhiwhia ki a ia e te tekiona o mua tata ake i tenei:—

Ki te whakatika, ki te whakapoto, ki te whakakotiti, ki te whakahohonu, ki te whakawanui, ki te whakawhaiti ranei, ki te whakarereke ranei i te rerenga o tetahi awa, wai rere, awa keri ranei; ki te whakapuranga ranei i nga oneone i era atu mea ranei ki runga ki nga taha hei pupuri atu i te wai, hei hao whenua mai ranei, hei mahi ranei i etahi atu mahi; ki te waihangā ranei i etahi pare-pare, awa, keeti pupuru i te wai, me era atu mahi whakao-raora i runga i raro ranei o nga taha o tetahi awa, rerenga wai, me nga whenua i roto i te takiwa o taua awa; ki te mau ranei i etahi rakau e tata ana ki taua awa ki te tn-taki ki te whakarereke ranei i tetahi putanga mai ki waho urunga atu ranei ki roto, i uru katoa ko tetahi wahi anake ranei; ki te man, ki te whakarereke, ki te whakatu ranei i aua waara, parepare, waapu, tunnga kaipuke me era atu mea i whakaturia he huarahi e rere atu ana ki reira me era atu raweke mo reira i roto i runga ranei i te papa me nga taha o taua awa i runga ranei o taua awa, i runga ranei i nga whenua i roto i te takiwa o taua awa e ai ki tana i mahara ai e pai ana, kaua e utua he moni kapeneheihana mo te whakamutunga me te rarunga ranei o nga paanga e pa ana ki nga tahataha awa me era atu paanga pera ranei, haunga ia te wariu o te whenua i tangohia.

Ki te tango ano mo nga Mahi nunui i runga i te ahua e whakatakotoria ra e te Ture mo nga Mahi Nunui, 1908, a kaua hoki e whakarite i nga tikanga o tekiona 18 me 19 o taua Ture, i aua whenua, ahakoa whenua Maori, paraiwati, whenua ke atu ranei, e maharatia ana e te Minita e whaitikanga ana mo tetahi mahi mo tetahi tikanga ranei e whakahaua ana e tenei Ture.

Ki te tango, i runga i te ahua e whakatakotoria ra e te Ture mo nga Mahi Nunui, 1908, ano mo tetahi mahi nui, i tetahi whenua, ahakoa paraiwati, whenua Maori ranei i tetahi rahui ranei kei nga wahi tairanga o nga maunga i rere mai ai taua awa i roto i te takiwa awa, e hiahiatia ana e ai ki tana mahara hei tanumanga rakau: a ka ahei te Kawana ki te whakatau ko aua whenua me rahui hei rahui ngahere a kaua e whakaaetia etahi mana kotikoti rakau i reira e te Warden e te Poari "Whenua ranei.

Ko nga whenua katoa i tangohia i runga i tenei Ture me taka ki te Kiingi, kaua he taumaha, he mokete, he

- kereeme, he paanga ranei tau iho ki runga ahakoa he pehea, mo nga mahi me nga hiahia kua whakaingoatia i roto i te Kupu Whakaatu (Proclamation).
- Haunga ia te ata whakarereketanga i roto i tenei Ture, me utu katoa te moni kapeneheihana ki te tangata i mate i te tangohanga o tetahi whenua i raro i tenei Ture, i runga ranei i te whakaturanga o tetahi mahi i ata whakamanaia.
- Ina wariutia taua kapeneheihana me matua titiro e te Kooti hei whakaitinga iho i te kereeme te painga kua puta mai mea ake ranei puta mai ai ki te kai-kereeme i runga i te mahinga o taua mahi i whakamanaia e tenei Ture.

1910, Nama 46. HE TURE hei Whakatikatika i te Ture Raihana Waipiro, 1908.

[21 o Tihema, 1910.]

Kua Meinga Hei Ture e te Runanga Nui o Niu Tireni e noho huihui ana i roto i te Paremete, a i runga ano hoki i tona mana, ara:—

- Ko tenei Ture me hua ko te Ture Whakatikatika i te Ture Raihana Waipiro, 1910, a me korero ia ano ko ia tonu tetahi wahi o te Ture Raihana Waipiro, 1908 (ka huaina i raro nei ko te tino Ture).
- Ka ahei te Kawana i ia wa i ia wa ki te panui i tetahi wahi i etahi wahi ranei o Niu Tireni hei takiwa e pa ai ki reira nga tikanga o tenei tekiona, a ka ahei ia i uga wa katoa ki te whakakore ki te whakarereke ranei i aua tu panuitanga.

Ko ia tangata (ahakoa he tangata whai raihana kaore ranei) i roto i aua tu takiwa e hoatu ana i te waipiro ki tetahi Maori, ina whaka-taua tona he e te Kooti, ka ahei kia whiua ki te whaina kaua e nui atu i te rima tekau pauna.

Kaore tenei tekiona e pa—

Ina hoatu te waipiro i roto i tetahi whare whai raihana hei kai ki roto ki taua whare:

Ina hoatu te waipiro hei rongoa i runga i te whakahau a tetahi takuta kua rehitatia:

Ina hoatu te waipiro ki tetahi Maori he wahine marena na tetahi tangata e hara i te Maori.

Mo nga tikanga o tenei tekiona me nga tekiona wha tekau ma wha me wha tekau ma ono o tenei Ture, ko te tikanga o tenei kupu "Maori" he tangata no te iwi Maori tuturu ake o Niu Tireni, a e uru ana ki roto te hawhe-kaihe me te tangata kei waenganui ona toto i te hawhe-kaihe me te Maori motuhake.

Ko tekiona rua rau e whitu tekau o te tino Ture kua whaka-korea e tenei Ture.

- Ko nga takiwa katoa o Niu Tireni kua whakatakotona ona rohe e te Kawana i roto i tona Kaunihera i mua atu i tenei Ture, i runga i te whakahaerenga o taua tekiona rua rau e whitu tekau, a e pa ana la aua takiwa nga ukanga o taua tekiona i te wa i paahitia ai tenei Ture, ka kiia kua panuitia aua takiwa i raro i tenei tekiona, a ko nga tikanga o tenei tekiona me pa ki aua takiwa.

[Whakamararama.—Ko aua takiwa i rohea i raro i taua tekiona rua rau whitu tekau(270) ko nga takiwa Maori i raro i te Ture Kaunihera Maori, 1900.]

- Ko ia tangata (ahakoa he tangata whai raihana kaore ranei) ka ahei kia whiua, ina whakataua tona he e te Kooti, ki te whaina kaua e nui atu i te rima tekau pauna, mehemea ia, i roto i tetahi wahi o Niu Tireni,—

I hoatu waipiro ki tetahi tane Maori kua haurangitia; a

I hoatu waipiro ranei ki tetahi wahine Maori, haunga ia mehemea ko taua wahine he wahine marena na tetahi tangata e hara i te Maori, a haunga hoki mehemea i hoatu i te waipiro hei rongoa i runga i te whakahau a tetahi takuta kua rehitatia.

Ko tekiona rua rau e whitu tekau ma tahi o te tino Ture kua whakakorea e tenei Ture.

- Ko nga tikanga o tekiona kotahi rau e wha tekau ma whitu o te tino Ture me pa ki nga takiwa katoa kua panuitia i runga i te whakahaerenga o tekiona rua rau e whitu tekau ma rua o te tino Ture, i runga ranei i te whakahaerenga o tetahi atu Ture o mua atu, i runga ano i nga ritenga ano mehemea nei aua takiwa i panuitia ra he takiwa kua kore te raihana e whai mana ki reira i runga i te whakatau a nga kaipooti i tetahi pootitanga raihana, a ko aua tikanga ka kiia hei tautoko kaua hei whakakore i nga tikanga o tekiona rua rau e whitu tekau ma toru o te tino Ture.

[Whakamararama.—Ko te tekiona 45 i runga tonu ake nei e pa ana ki nga takiwa kua panuitia, pera me te Rohepotae o Aotearoa(ara King-country).]

- Ka ahei te Kawana i ia wa i ia wa, i runga i te kupu tohutohu a te Kaunihera Maori o tetahi takiwa kei raro

i te Ture Kaunihera Maori, 1900, ki te panui i taua takiwa hei takiwa e pa ai ki reira nga tikanga o tenei tekiona, a ka ahei hoki ia i ia wa i ia wa ki te whakakore ki te whakarereke ranei i ia o aua tu Panuitanga. I roto i ia takiwa e panuitia i raro i tenei tekiona me whaka-haere a te ra e panuitia e te Kawana i rot i te *Gazette* me te *Kahiti*, tetahi pootitanga o nga Maori e noho ana i roto i taua takiwa e whai mana ana ki te pooti i nga pootitanga mo tetahi mema mo te Paremete i raro i Wahi IV o te Ture mo te Paremete, 1908 (e pa ana ki nga pootitanga mema Maori mo te Paremete) ma taua pootitanga e whaka tau, i runga i te huarahi a muri nei whakatakotoria ai me hoatu ranei te waipiro kaua ranei ki nga Maori e noho ana i roto i taua takiwa

Ko te putake e whakaaturia nei i roto i te wahanga-tekiona e mau i runga tonu ake nei, me tuku kia pootitia i runga i te huarahi a ko te pooti mo taua putake me whakahaere, a ko te taunga o taua pooti me panui, i runga i ta te Kawana e whakatakoto ai i runga i te

Ko nga moni i pau i ia pootitanga pera i raro i tenei tekiona ma te Kaunihera Maori o te takiwa i whakahaerea ki reira taua pootitanga e utu.

- Mehemea a te mutunga o taua pooti ka kitea ko te nuinga o nga kai-pooti kei te tautoko i te kupu kia kaua he waipiro e hoatu ki nga Maori i roto i taua takiwa, hei reira a te paunga o te kotahi marama o muri tonu atu i te panuitanga o ta te pooti i whakatau ai, ko ia tangata (ahakoa he tangata whai raihana kaore ranei) i roto i taua takiwa (ahakoa i roto i te whare whai raihana kaore ranei) e hoatu ana i te waipiro ki te Maori, ka ahei ina whakataua tona he e te Kooti, kia whiua ki te whaina kaua e nui atu i te kotahi rau pauna.

Engari ko taua wahanga-tekiona kaua e pa ki te hoatutanga i te waipiro hei rongoa i runga i te whakahau a tetahi takuta kua rehitatia, mo nga mahi karakia ranei, ki te waipiro ranei i hoatu ki tetahi Maori he wahine na tetahi tangata e hara i te Maori.

1910, No. 55. HE TURE hei whakatikatika i te Ture Purotu, 1908.

[3 o Tihema, 1910.

Kua Meinga Hei Ture e te Runanga Nui o Niu Tireni e noho huihui ana i roto i te Paremete, a i runga ano i tona mana, ara:—

- Ko tenei Ture me hua ko te Ture Whakatikatika i te Ture Purotu, 1910, a ka waiho hei wahi mo—a me panui tahi hoki raua ko—te Ture Purotu 1908 (a muri ake nei huaina ai ko te tino Ture).
- I roto i tenei Ture me te tino Ture ko nga kupu nei "Whenua Maori" me "Maori" tona tikanga e pera ana me te tikanga o aua kupu i roto i te Ture Whenua Maori, 1909.
- Ko tekiona rua o te tino Ture kua whakatikatikaina e tenei Ture i runga i enei ahuatanga e whai ake nei, ara:—
 - Kua whakakorea atu te whakamaoritanga o te kupu nei "whenua Karauna" a kua hoatu hei whakakapi mo tera tenei whakamaoritanga e whai ake nei:—

"Whenua Karauna' tona tikanga e pera ana me te tikanga o taua kupn i roto i te Ture mo nga Mahi Nunui, 1908":

- Kua whakakorea atu te whakamaoritanga o te kupu nei "whenua paraiwete," a kua hoatu hei whakakapi ko tenei whakamaoritanga e whai ake nei:—

"Whenua paraiwete' tona tikanga ko ia ahua whenua e hara nei i te whenua Karauna, a e uru ana ki taua kupu nga whenua Maori me nga whenua Karauna katoa no mua i rahuitia ai mo tetahi take ahakoa pewhea e pa ana mo te iwi katoa, ahakoa taua whenua i rahuitia peratia kua tau atu ki etahi Kaitiaki ki tetahi ropu kaporeihana kaore ranei."

- Ko wahanga-tekiona tahi o tekiona toru o te tino Ture kua whakatikatikaina e tenei Ture, ara kua whakauruhia atu i muri o enei kupu na "Te Kai-whakahaere Tianara (*General Manager*) o te Tari mo nga Turihi me nga Wahi e Haerengia ana mo te Ora," enei kupu na "Te Hekeretari o te Tari Maori." Kua whakatikatikaina ano taua tekiona toru, ara kua apitititia atu tenei wahanga-tekiona e whai ake nei:— Ko te Kai-ruri Tianara hei Tiamana mo te Poari, ranei ki te ngaro atu ia i tetahi huinga o te Poari ma nga mema o te Poari e noho ana i reira e pooti i tetahi o ratou hei Tiamana mo taua huinga. Kia tokotoru nga mema o te Poari ka whai korama i ia huinga o te Poari."
- Ko tekiona tekau o te tino Ture kua whakatikatikaina e tenei Ture, ara kua apitititia atu enei kupu e whai

ake nei: "a mehemea tera tetahi taiepa, i runga i te tikanga o taua kupu i te Ture Taiepa, 1908, i whakaturia i raro i te mana o te Minita ki runga ki te rohe wahanga o tetahi whenua rahui me te whenua e hono mai ana ki reira, ko te kai-uoho o taua whenua e hono mai ana ka tau, ahakoa te takoto ketanga o tetahi kupu i roto i taua Ture, kia utu i te tino hawhe o nga moni i pau mo te whakaarahanga me te tiakitanga o taua taiepa, me taua hawhe o ana moni i pau ka ahei kia tonoa atu kia utua mai e ia i roto i tetahi Kooti whai mana e te Komihana mo nga Whenua Karauna o te takiwa kei reira nei taua whenua e takoto ana."

- Ko tekiona tekau ma rima o te tino Ture kua whakatikatikaina e tenei Ture, ara kua whakauruhia atu i muri o rarangi (b) tenei rarangi e whai ake nei:—

"(bb.) E whakapaku ana i tetahi pu i runga, e patu ana i tetahi manu i tetahi keemu Maori keemu whakanoho ranei i runga i taua whenua; ranei".
- Ka ahei te Kawana i ia wa i ia wa, i runga i te panui i roto i te *Kahiti*, ki te whakawhiwhi mana atu ki nga Maori ki te hopu manu ki te patu manu ranei kaore nei e ata manaakitia ana i taua wa, i roto i tetahi rahui he whenua Maori nei taua wahi i mua atu o tona rahuitanga o tona tangohanga ranei, ranei, mehemea e uru ana he urupa no nga tupuna Maori ki tetahi rahui pera, lie mana ki te tanu tupapaku Maori ki roto. Katoa nga whai manatanga i karaatitia peratia atu ka ahei i nga wa katoa a muri atu kia unuhia atu kia whakarereketia ranei e te Kawana i runga i te panui i roto i te *Kahiti*.
- Mehemea tetahi rahui i runga i te whakangaromanga atu o te ngaherehere o runga i runga ranei i tetahi take ke atu kua mutu atu tona whai tikangatanga, ki ta te Kawana whakaaro, mo nga tikanga purotu, ka ahei ia i runga i tetahi Panui ki te whakakore atu i taua rahuitanga, a hei muri atu ka ahei taua whenua kia tukuna atu ano metemea nei he whenua Karauna i raro i te Ture Whenua, 1908, me nga moni i ata toe mai o nga mea i riro mai i runga i taua tukunga atu me whakahae anake hei hoko mai i etahi atu whenua hei rahui i raro i te tino Ture.
- Ka ahei te Kawana ki te karaati riihi atu o, raihana noho ranei i runga i, etahi wahi mama wahi ranei kua oti te tua o tetahi rahui mo etahi wa kaua e roa atu i te rima tau, i runga i nga tikanga me nga ritenga a mo nga moni reti ano hold e maharatia ana e ia e tika ana. Ko nga hua o aua riihi o aua raihana ranei me whakapani raro i te whakahau a te Minita mo runga i nga tikanga o te tino Ture.
- Nga whenua Maori katoa me era atu whenua ranei i tangohia i raro i te Ture mo nga Mahi Nunui, 1908, i te Ture mo nga Mahi Nunui, 1905, ranei, i te Ture mo nga Mahi Nunui, 1894, ranei, mo nga tikanga purotu, i mua atu i te paahitanga o tenei Ture, ka kiia i tangohia whaimanatia.
- Ka whai mana te Kawana, i runga i te whakaae tahi a nga taha katoa, i ia wa e maharatia ana e ia e tika ana mo runga i nga tikanga purotu ki te karaati atu i te mana *fee-simple* o tetahi wahi whenua Karauna hei whakawhiti atu mo te mana *fee-simple* o tetahi atu whenua e maharatia atu ana e ia e ahua rite ana te wariu, a i ia whakawhitinga pera ka ahei hoki ia ki te utu atu kia utua mai ranei ki a ia hei whakarite tuturu i te wariu o taua whakawhiti i tetahi moni kaua e neke atu i te tekau paiheneti o te wariu e whakaarohia ana o te whenua Karauna i karaatitia peratia atu.

Ka ahei he whakawhiti pera kia mahia i raro i nga tikanga o tekiona tahi rau wha tekau ma rua o te Ture Whenua, 1908, i raro ranei i tekiona toru rau waru tekau tae atu ki toru rau waru tekau ma ono o te Ture Whenua Maori, 1909, ano i tupono ki tewhea o raua.
- Ka ahei te Kawana i runga i te Panui ki te whakaatu tera tetahi whenua i rahuitia i raro i te Ture Whenua, 1908, i raro ranei i tetahi atu Ture Whenua o mua atu, i raro ranei i te Ture mo nga Mahi Nunui, 1908, i tetahi atu Ture ranei mo nga Mahi Nunui, o mua atu i tera, mo nga tikanga purotu, kua waiho hei rahui i raro i te tino Ture.

1910, No. 59. HE TURE hei Whakatikatika i te Ture Paremete, 1908.

[3 o Tihema, 1910.

Kua Meinga Hei Ture e te Runanga Nui o Niu Tireni e noho huihui ana i roto i te Paremete, a i runga ano hoki i tona mana, ara:—

- Ko tenei Ture me hua ko te Ture whakatikatika i te Ture Paremete, 1910, a ka urn hei wahi mo—a me panui tahi hoki raua ko—te Ture Paremete, 1908 (a muri ake nei huaina ai ko te tino Ture).

Nga Mema Maori.

- Tekiona tahi rau warn tekau o te tino Ture kua whakatika-tikaina e tenei Ture, ara kua whakakorea katoatia atu nga kupu o wahanga-tekiona rua i muri o enei kupu na "a muri ake nei whaka-huatia ai."
- Tekiona tahi rau waru tekau ma tahi o te tino Ture kua whakatikaina e tenei Ture, ara kua whakakorea atu enei kupu na "(kaore nei i rehitatia i raro i Wahi II of tenei Ture)."
- He hawhe-kaihe kua oti te rehita i raro i Wahi II o te tino Ture, kua pooti ranei i roto i nga marama tekau ma rua i muri iho i tona rehitatanga peratanga, i tetahi pootitanga mema i raro i Wahi III o taua Ture, e kore e ahei kia pooti i tetahi pootitanga mema i raro i Wahi IV o taua Ture.

He Maori kua porangitia nga whakaaro, he Maori ranei kua whakataua ki runga ki a ia tetahi hara e ahei ana kia whakataua kia whakamatea rawatia atu ia, kia hereheretia ranei ia mo te tau kotabi, roa atu ranei, i roto i tetahi wahi o nga tominiona a te Kingi, kua whakataua ranei i roto i Niu Tirenī hei tangata hara ki te iwi nui (*public defaulter*), i raro ranei i te Ture Hara Pirihimana (*Police Offences Act*), 1908, hei tangata mangere, kino hoki (*idle and disorderly person*), hei tangata hianga manene hoki (*rogue and vagabond*) ranei, mehemea kaore ano taua tangata hara kia whiwhi tino murunga rawatanga atu o tona hara, kia tutuki ranei i a ia te whakarite te wa te whiu ranei i whakataua ki runga ki a ia mo tona hara, e kore ia e ahei kia pooti.

Ko te Kai-rehita o te Hupirimī Kooti, te Karaka ranei o te Kooti i whakataua peratia ai te hara o tetahi tangata ki runga ki a ia, kaua e roa atu i te rima o nga ra o te marama i muri iho o te whakataunga, me tuku atu ki te Apiha Whakahaere Pooti o te takiwa i reira nei taua tangata hara e noho ana i tetahi kupu e whakaatu ana i te ingoa, te kainga noho, te rnahi, me te ahua ranei o taua tangata hara, me te hara hoki i whakataua ki runga ki a ia.

Te ingoa o ia Maori kua whakamanakoretia i runga i nga huarahi kua kiia ake nei me tuhituhi ki runga ki tetahi rarangi e te Apiha Whakahaere Pooti, me tetahi kape o tana rarangi me whaka-wihiwhi atu ki ia Tepute Apiha Whakahaere Pooti ina tu ki te whakahaere i tetahi pootitanga mema i runga i nga tikanga e huaina ake nei i raro.

- Ia pootitanga mema Maori me whakahaere i runga i nga rekureihana e whai ake nei:—

Kia kotahi te Apiha Whakahaere Pooti, ma te Kawana e whakatu, mo ia takiwa pootitanga mema; a ka whai mana taua Apiha Whakahaere Pooti ki te whakatu, i te wa o ia pootitanga mema, i nga Tepute Apiha Whakahaere Pooti e maharatia ana e ia e tika ana hei whaka-tutuki tika i te pootitanga mema i ia whare-pooti.

Ia Apiha Whakahaere Pooti pera me ia Tepute Apiha Whakahaere Pooti pera ranei ka ahei, i nga wa katoa i mua atu i te mutunga o te pootitanga mema ki te whakatu-a-tuhituhi i tetahi kai-whakakapi mona hei mahi i ana mahi, mehemea—a mo te wa ano hoki—e araitia ana ia e te mate, e tetahi atu take kaha ranei e kore ai ia e kaha ki te noho i reira me te whakahaere ranei i nga mahi o tona turanga.

Ia kai-whakakapi pera, i te wa e tu pera ana ia ka whiwhi i nga mana katoa, me nga kaha, me nga taumahatanga katoa o tona ariki e tu nei ia hei whakakapi.

Ia Apiha Whakahere Pooti me ia Tepute Apiha Whakahaere Pooti me ia kai-whakakapi i whakaturia mo tetahi o raua i raro i tenei Ture, i mua atu i tana whakahaeretanga i nga mahi o tona turanga me mahi me haina hoki i te aroaro o tetahi Kai-whakawa, Pohimahita ranei, i te kupu kii-pono e whakaatu ake nei i te poama nama (11) i te Kupu Apiti ki tenei Ture.

Me whakatu he whare-pooti i roto i ia takiwa pootitanga mema e te Kawana, me panui hoki he whakaaturanga o nga whare-pooti kua whakaturia ki roto ki te Kahiti me te *Gazette* kaua e hoki iho i te waru nga ra i mua atu i te ra o te whakaingoatanga tangata hei mema.

Kaua e whakaturia he whare-pooti—

Ki te kore i matua marama te Kawana ko te wahi e whakaturia ana e pai ana hei whare-pooti ma nga tangata whai-pooti kaore e tokotiti iho ana i te tekau tangata; ranei

I roto i tetahi whare whai raihana ki te hoko waapiro, i roto ranei i tetahi wahi e pa ana ki tetahi whare pera.

Ka ahei te Kawana ki te whakatu i tetahi whare-kura tamariki hei whare-pooti, a i ia keehi pera me tahuri te Komiti o taua Kura ki te tuku watea atu i taua whare ki te Apiha Whakahaere Pooti, timata atu i te wha o nga haora i te ahiahi o te ra i mua tonu atu o te ra pootitanga mema tae noa ki te waru o nga haora i te po o te ra pootitanga mema.

Ko te utu mo te whakamatanga o taua whare-kura ina mutu te whakamahi hei whare-pooti, me te utu o te whakao-ranga i ona wahi katoa i whara, me utu e te Apiha Whakahaere Pooti i roto o nga moni tera e pootitia e te Pare-mete.

I muri o te whakaputanga o te riti kia tu he pootitanga mema i tetahi takiwa, a kia mutu ra ano hoki taua pootitanga, kaua e whakaturia etahi atu whare-pooti, kaua ano hoki e whakarereketia nga whare-pooti kua whakaturia mo taua takiwa, engari anake mehemea ka kore tetahi whare-pooti e ahei mo te tikanga i whakaturia ai, mehemea ranei kaore taua pootitanga e taea te whakahere ki te kore e mahia he whakarereketanga pera.

Ko te Karaka o nga Riti, ina whakamanaia ia e te Kawana kia pera, me whakaputa riti i runga i te poama nama (12) i te Kupu Apiti ki tenei Ture, e whakaatu ana i te ra me te wahi hei whakaingoatanga tangata hei mema, me te ra e tu ai te pootitanga, mehemea ia e tika ana kia tu he pootitanga.

Ko te riti me tuku atu ki ia Apiha Whakahere Pooti, me panui hoki he kape ki te *Kahiti* me te *Gazette* ka whakapiri atu ai ki nga wahi e puare ana ki te katoa tera e maharatia e te Apiha Whakahere Pooti e tika ana.

Ia tane Maori kua eke nei ona tau ki te rua tekau ma tahi, a kaore nei e whakamanakoretia ana i raro i tekiona rima tekau ma iwa o tenei Ture, ka ahei, ki te whakaae ia, kia whakaingoatia kia pootitia ia hei mema mo tetahi takiwa pootitanga mema Maori, i runga i te poama nama (13) i te Kupu Apiti ki tenei Ture, i hainatia e etahi tangata whai-pooti o taua takiwa kaore i hoki iho i te tokorua tangata, a i hoatu i tukua atu ranei ki te Apiha Whakahere Pooti kia tae atu ki a ia i tetahi wa kaua e roa atu i te tekau ma rua o nga haora i te awatea i te ra o te whakaingoatanga.

Ko te whakaaetanga a tetahi tangata pera kia whakaingoatia ia hei mema ka ahei kia whakaaturia atu ki te Apiha Whakahere Pooti i roto i te reta i poohitia atu i te meera, i tapiritia atu ranei ki te pukapuka whakaingoa, i roto ranei i te waea tarekarawhe, a ka kiia i tae tika atu taua waea i roto i te wa tika mehemea ka hoatu ki te tari-tarekarawhe hei tukunga atu i roto i te wa kua rohea i runga ake nei.

Ia tangata e whakatu ana hei mema me whakaingua i runga i tetahi pukapuka whakaingoa motuhake, i runga i tetahi tikanga tera e tau, ki te whakaaro iho a te Apiha Whakahere Pooti, hei whakaatu tuturu i taua tangata.

E kore tetahi tangata whai-pooti e ahei ki te whakaingoa kia maha atu i te tangata kotahi hei mema.

Ina mutu nga whakaingoatanga tangata, hei reira tonu me tuku atu e te Apiha Whakahere Pooti ki te Tumuaki Apiha Whakahere Pooti kei Poneke, ma te tarekarawhe ranei ma tetahi atu huarahi tere ranei, i nga ingoa o ia o nga tangata kua whakaingoatia hei mema; a hei reira tonu me panui ana ingoa e te Tumuaki Apiha Whakahere Pooti ki roto ki te *Kahiti* me te *Gazette*.

Ia tangata e whakatu ana hei mema, tetahi tangata ranei mo te taha ki a ia, a te wa e tuku atu ana ki te Apiha Whakahere Pooti i tana kupu whakaae kia whakaingoatia ia, me whakatakoto me tuku atu ranei ki taua apiha kia tekau pauna, a me pupuri taua moni e te Apiha Whakahere Pooti kia mutu ra ano te panuitanga whai-mana o te otinga iho o te pootitanga.

Mehemea te huihuinga katoatanga o nga pooti i riro mai i tetahi tangata i whakaturia—engari kaore nei i tu—hei mema e hoki iho ana i te kotahi wha o te huihuinga katoatanga o nga pooti i riro mai i te tangata i tu hei mema, ka puritia atu te moni whakatakoto a ka utua ki roto ki te Consolidated Fund; engari ki te rereke atu i tena, ki te unu ranei ia i a ia ki waho i runga i nga tikanga kua huaina ake nei i raro, ka whakahokia atu taua moni ki te tangata nana i utu.

Ia tangata e whakatu ana hei mema ka ahei ki te unu atu i a ia ki waho, engari kaua e roa atu i te tekau ma rua o nga haora i te awatea o te ra o te whakaingoatanga, i runga i te hoatutanga i te tukunga-a-reta atu ranei ki te Apiha Whakahere Pooti i tetahi panui whakaatu hei te poama nama (14) i te Kupu Apiti ki tenei Ture, i hainatia e te tangata e whakatu ana, a i whakamania hoki tana hainatanga e tetahi Kai-whakawa, Pohimahita ranei.

Hei reira tonu me whakaatu atu e te Apiha Whakahere Pooti ki te Tumuaki Apiha Whakahere Pooti, ma te tarekarawhe ma tetahi atu huarahi tere ranei, i taua unuhanga atu.

E kore tetahi tangata tuku panui whakaatu pera e ahei kia pootitia hei mema, a kaua ano hoki tetahi pooti kotahi e hoatu mona e tetahi tangata whai-pooti.

Mehemea kotahi tonu te tangata i whakaingoatia hei mema me tahuri te Apiha Whakahere Pooti, i runga i te panui e puare ana ki te katoa, i te ra—i mua atu ranei o te ra—i whakaritea hei ra pootitanga, ki te whakaatu kua ata tu taua tangata hei mema.

Ko te ingoa o te tangata i panuitia kua tu hei mema me tuhituhi ki runga ki te riti e te Apiha Whakahere Pooti hei whakaatu ko te tangata tera kua ata whakaturia hei mema i raro i taua riti, me taua riti me whakahoki atu e ia i reira tonu ki te Karaka o nga Riti, hei tukunga atu ma tera ki te Pika; a hei reira tonu hoki me panui e te Apiha Whakahere Pooti he kupu whakaatu i te otinga iho o te pootitanga ki roto ki te *Kahiti* me te *Gazette*.

Mehemea ka tokomaha atu i te kotahi nga tangata i ata whakaingoatia hei mema, hei reira me whakaatu e te Apiha Whakahere Pooti te ra e tu ai te pootitanga, ara hei te ra tonu i whakaritea e te riti kua kiia ake nei; a hei taua ra me whakahere te pootitanga ki nga wahi i whakaturia i runga i nga tikanga kua kiia ake

nei, me timata atu i te iwa o nga haora i te awatea o te ra i whakaritea, a me mutu hoki i te wha o nga haora i te ahiahi o taua ra ano, ki te kore i whakahaua ketia e te Apiha Whakahaere Pooti.

Mehemea ka tika kia tu he pootitanga i runga i nga huarahi kua kiia ake nei, me whakahau tonu i reira e te Apiha Whakahaere Pooti kia perehitia he pukapuka-pooti hei te poama nama (15) i te Kupu Apiti ki tenei Ture, ka tuku atu ai ki ia Tepute Apiha Whakahaere Pooti i nga kape e rite ana o aua pukapuka-pooti, hui atu ki era atu pukapuka perehi, pukapuka tuhituhi, mea tuhituhi ranei, e maharatia ana e ia e tika ana kia tutuki tika ai te pootitanga.

Ka ahei te Apiha Whakahaere Pooti ki te whakatu i nga karaka e tika ana hei whakatutuki tika i te pootitanga, a me whakarite hoki e ia kia noho tahi hei hoa mo ia Tepute Apiha Whakahaere Pooti i te ra o te pootitanga tetahi Maori, hawhe-kaihe ranei, a muri ake nei huaina ai he atotieiti, a ko te mahi ma taua atotieiti he awhina i te Tepute Apiha Whakaere Pooti i runga i nga huarahi kua whakatakotoria i raro ake nei, me ia atu huarahi ke atu ano hoki mehemea ka whakahaua peratia e taua Tepute.

Ia tangata e whakatu aua hei mema, ranei, ki te kore ia e pera, ona kai-whakaingoa huihui, ka ahei, i runga i te kupu tuhituhi i raro i tona i o ratou ingoa ranei, ki te whakatu i tetahi kurutiniia (ara kai-titiro) mo ia wharepooti kotahi hei noho i reira i muri iho i te pootitanga i te wa e tatauria ana nga pooti i hoatu mo ia tangata e whakatu ana hei mema, engari kaore i tetahi atu wa ke atu.

Ia atotieiti, ia karaka, me ia kurutiniia, me mahi me haina hoki i te aroaro o te Tepute Apiha Whakahaere Pooti, Kai-whakawa, Pohimahita ranei, i te kupu kii-pono e mau na i te poama nama (16) i te Kupu Apiti ki tenei Ture; me ia kupu kii-pono pera, i mua i te timatanga o ia o aua tangata ki te mahi i ana nei mahi, me hoatu ki te Tepute Apiha Whakahaere Pooti kei te whare-pooti i whakaturia ai nei mo reira taua Tepute.

I te ra c te pootitanga me tomo takitahi atu ia tangata whai-pooti ki roto ki te whare-pooti, me ia tangata whai-pooti, ina tonoa kia pera e te Tepute Apiha Whakahaere Pooti, e te atotieiti ranei, me whakaatu i ona ingoa katoa, me tona iwi, me tona hapu, me tona kainga noho. Ma te Tepute Apiha Whakahaere Pooti (ma tona atotieiti ranei kua kiia ake nei) e tuhituhi i ena maramatanga ki ranga ki te take-toenga o te pukapuka-pooti, i muri i tena ka tonoa kia whakaaturia e te tangata whai-pooti te ingoa o te tangata e pootitia ana e ia hei mema; a, ina mutu tera te whakaatu e te tangata whai-pooti, me tuhitnlii iho e te Tepute Apiha Whakahaere Pooti te ingoa o taua tangata e whakatu ana hei mema ki runga ki te pukapuka-pooti, a, ina mutu tana tuhituhi i tona ingoa i nga reta timatanga ranei o tona ingoa ki runga ki taua pukapuka me tuku atu e ia ki tona atotieiti, a ma tera e tuhituhi iho i tona ingoa i nga reta timatanga ranei o tona ingoa ki runga ki taua pukapuka-pooti hei kai-titiro.

Ki runga ki ia pukapuka-pooti pera me tuhituhi iho e te Tepute Apiha Whakahaere Pooti he nama (e huaina nei he nama whakararangi), a me hangai tonu taua nam a ki tetahi nama pera ano i runga i te take-toenga, a me tuhi he nama tahi hei nama mo te pukapuka-pooti tuatahi i tuhituhia, a ka haere rarangi tonu iho i muri i tera te nama e tuhituhia ki runga ki ia pukapuka-pooti i muri iho, kia kaua ai etahi pukapuka-pooti e rua i tuhituhia nei i roto i te whare-pooti kotahi e namia ki te nama kotahi.

I mua o te tuhituhinga o tetahi pooti i runga i nga huarahi kua kiia ake nei, ka ahei te Tepute Apiha Whakahaere Pooti, tona atotieiti ranei, ki te patai atu ki te tangata e mea ana kia pooti ia, i tetahi i te katoa ranei o enei patai e whai ake nei:—

He tangata noho *bona fide* ranei koe no te Takiwa Pootitanga Mema Maori o (*ha whakahua i te ingoa o te Takiwa*)?

Kua eke ranei o tau ki te rua tekau ma tahi, kua neke atu ranei?

Kua pooti ranei koe i roto i tenei pootitanga mema i runga i tou ingoa ake i tetahi ingoa ke atu ranei?

Kua rehitatia ranei to iugoa ki runga ki tetahi Rouru Pakeha?

Kua whakakorea atu ranei tou mana ki te pooti i runga i tetahi o nga tikanga o tekiona rima tekau ma iwa o te Ture Whakatikatika i te Ture Paremete 1910?

Mehemea nga patai tuatahi e rua ka kore e whakautua ki te "ae" tuturu, me te patai tuatoru, tuawha, me tuarima ki te "kaore" tuturu, e kore te tangata i pataingia ra e tukua kia pooti.

E kore rawa tetahi tangata kaore nei e pooti ana i taua wa e tukua kia noho ana i roto i te whare-pooti i tua anake atu i te Tepute Apiha Whakahaere Pooti me tona atotieiti me ana karaka, me nga katipa e maharatia ana e te Tepute Apiha Whakahaere Pooti e tika ana hei pupuri i te ata noho tika.

Kua rawa tetahi tangata e korero atu ki tetahi tangata whai-pooti i roto i tetahi whare-pooti ahakoa i mua atu i muri iho ranei i te hoatutanga a taua tangata whai-pooti i tana pooti, engari ko te Tepute Apiha Whakahaere Pooti anake, ko tona atotieiti ranei, a ka ahei hoki tera ki te patai i nga patai kua whakamanaia hei pataitanga mana, me te whakapuaki hoki i nga kupu tohutohu tera e aro hei awhina i tetahi tangata whai-pooti ki te hoatu i tana pooti.

Ia tangata e takahi ana i nga tikanga o rarangi (gg) me (hh) ranei o tenei tekiona ka tika mo ia takahanga pera kia whiua ki tetahi whaina kaua e neke atu i te rua tekau pauna, a ka ahei hoki kia haria tonutia atu i

- reira tonu i roto o te whare-pooti i runga i te kupu whakahau a te Tepute Apiha Whakahaere Pooti.
- Ia tangata kei a ia e mahi ana tetahi Maori e whai mana ana ki te pooti me hoatu i tetahi wa tika e ahei ai taua Maori ki te hoatu i tana pooti, me ia rangatira mahi e hapa ana i a ia te pera ka tau kia whiua ki tetahi whaina kaua e neke atu i te rima pauna.
- Ia Tepute Apiha Whakahaere Pooti, i roto i te whare-pooti kei reira nei ia e whakahaere ana, a te wa tuatahi tonu e taea ai i muri iho i te mutunga o te pootitanga, i te aroaro o nga kurutiniia e hiahia ana ki te noho i reira, me te atotieiti, me nga karaka (mehemea ia he pera), engari kaua he tangata ke atu, me tatau i te maha o nga pooti i hoatu mo ia tangata e whakatu ana hei mema, a hei reira tonu me whakaatu i te otinga iho o te pootitanga i te whare-pooti e whakahaeretia ana e ia.
- Ia Tepute Apiha Whakahaere Pooti, ina kitea e ia te otinga iho o te pootitanga i roto i te whare-pooti e whakahaeretia ana e ia, hei reira tonu me tuku atu, ma te tarekarawhe ma tetahi atu huarahi tere ranei, i tera maramatanga ki te Apiha Whakahaere Pooti.
- Hei reira me mahi e te Tepute Apiha Whakahaere Pooti he rarangi whakaatu i te huihuinga katoatanga o nga pooti i hoatu mo ia tangata e whakatu ana hei mema, me ia rarangi pera me whakamana ki te hainatanga a te Tepute Apiha Whakahaere Pooti me tona atotieiti, me nga hainatanga hoki a nga mea o nga kurutiniia e noho ana i reira a e whakaae ana hoki ki te haina i taua rarangi.
- Me whakapaihere e te Tepute Apiha Whakahaere Pooti nga pukapuka-pooti katoa (nga mea i oti te mahi me nga mea kaore i whai mahi), me nga pukapuka tuhituhi, nga mea tuhituhi, me nga pukapuka katoa e pa ana mo te pootitanga (hui atu ki te rarangi i korerotia ake i te tekiona mutunga i runga ake nei); a, ina oti i a ia te hiiri me te tuhituhi ki runga te ingoa o te wahi hei taenga atu mo taua paihere, ka hoatu tonu atu i reira ki te Apiha Whakahaere Pooti.
- Ko te Apiha Whakahaere Pooti, a te wa tuatahi e taea ai i muri iho i te mutunga o te pootitanga, a i te aroaro ano hoki o nga mea o nga kurutiniia e hiahia ana ki te noho i reira, me tahuri ki te tatau i te maha o nga pooti i hoatu mo ia tangata e whakatu ana hei mema, me te haina hoki i tetahi panui whakaatu kii-pono hoki e whakaatu ana kua ata tu hei mema te tangata i kitea i hoatu mona nga pooti maha; me te whakahaere hoki i te riti i runga i nga tikanga kua whakatakotoria i rarangi (w) o tekiona ono tekau o tenei Ture, me te panui hoki i tetahi kupu whakaatu i te otinga iho o te pootitanga ki roto ki te *Kahiti* me te *Gazette*.
- Mehemea he riterite tonu te maha o nga pooti i hoatu mo etahi mea tokorua maha atu ranei o nga tangata e whakatu ana hei mema ma te Apiha Whakahaere Pooti e hoatu he pooti-whakatau.
- Ka whai mana te Apiha Whakahaere Pooti, tana Tepute ranei, ki te whakatu i etahi apiha e maha ana hei tiaki i te ata noho tika, me te hanga me te whakatutuki hoki i nga rekureihana e ata haere tika ai, e tutuki ai, a e haere kore-whakahoa ai, te whakahaeretanga o te pootitanga i runga i ta tona mahara i kite ai e tika ana.
- Ko nga katipa katoa me tautoko me awhina i te Apiha Whakahaere Pooti me ana Tepute i a ratou e whakahaere ana i a ratou mahi.
- Ia apiha, karaka, kurutiniia, atotieiti, me ia katipa hoki e mahi ana i roto i tetahi whare-pooti me pupuri me tautoko hoki i te pupuritanga kia ngaro ai te pootitanga kia kore ai e kitea te pootitanga a nga tangata i roto i taua whare-pooti, a kaua ano hoki e whakaatu ki tetahi tangata, engari mo runga anake i tetahi take e whakaaetia ana e te ture, i mua atu i muri iho ranei i te mutunga o te pootitanga, i tetahi kupu kotahi tera e aro hei patu i te ngaro o te pootitanga.
- Kaua tetahi tangata, engari i runga anake i nga huarahi kna whakatakotoria i runga ake nei, e whakararuraru e tahuri ranei ki te whakararuraru i tetahi tangata whai-pooti i a ia, e hoatu ana i tana pooti, e tahuri ranei ki te mea kia riro mai i a ia i roto i te whare-pooti tetahi maramatanga mo te taha ki te tangata e whakatu ana hei mema e pootitia ana kua pootitia ranei e tetahi tangata whai-pooti i roto i taua whare-pooti, ki te whakaatu ranei a tetahi wa ki tetahi tangata i tetahi maramatanga i riro mai i a ia i roto i tetahi whare-pooti mo te taha ki te tangata e whakatu ana hei mema e pootitia ana kua pootitia ranei e tetahi tangata whai-pooti i roto i taua whare-pooti.
- Ia tangata e noho ana i reira i te wa e tatauria ana nga pooti me pupuri me tautoko hoki i te puritanga kia ngaro ai te pootitanga, a kaua rawa hoki e whaaki a tetahi wa ki tetahi tangata i tetahi maramatanga i riro mai i runga i taua tatauranga mo te taha ki te tangata e whakatu ana hei mema i hoatu ai tetahi pooti i roto i tetahi pukapuka-pooti.
- Ia tangata e takahi ana i tenei tekiona ka ahei, ina whakataua wawetia tona hara ki runga ki a ia i te aroaro o etahi Kaiwhakawa tokorua, kia whiua ki te herehere mo nga marama e ono me te mahi taumaha kaore ranei.
- Ia Tepute Apiha Whakahaere Pooti ka ahei, ahakoa kaore he whakamananga ketanga atu i tua atu i tenei Ture, ki te whakahau kia hopukia a kia haria atu hoki ki te aroaro o tetahi Kai-whakawa ia tangata e ata tika ana kia whakapaea i mahi i tahuri ranei ki te mahi i roto i tetahi whare-pooti i tetahi mahi

pahoneihana.

Me tahuri te Apiha Whakahaere Pooti ki te whakaara whakawa mo ia tangata e maharatia ana e ia kua mahi hara pahoneihana, kua awhina ranei, kua tautoko, kua tohutohu, kua whakahaere ranei i te mahinga o tetahi hara pera e tetahi atu tangata, i te wa o te pootitanga e tu nei ia hei Apiha Whakahaere Pooti.

Ia tangata e mahi ana i te hara pahoneihana e awhina ana ranei, e tautoko ana, e tohutohu ana, e whakahaere ana ranei kia mahia taua tu hara e tetahi atu tangata, ka ahei kia whiua ki te herehere mo nga tau e rua, me te mahi taumaha kaore ranei.

Ko nga moni *costs* me nga moni i pau i te taha ki te kaitono whakawa me nga kai-korero i roto i taua keehi, hui atu hoki ki nga moni kapeneheihana mo to ratou raruraru me te paunga o to ratou taima, me whakaae e te Kooti.

Kua hara te tangata i te hara pahoneihana mehemea ka tono ia i roto i tetahi pootitanga kia pooti ia i runga i te ingoa o tetahi tangata ke atu, ahakoa kei te ora, kua mate atu ranei, o tetahi tangata hanga noa atu ranei, ranei, mehemea kua kotahi tana pootitanga i roto i tetahi pootitanga pera ka tono ia kia pooti ano ia i roto i taua pootitanga nei ano i runga i tona ingoa ake.

- Nga tikanga o te tino Ture me tenei Ture ano hoki e pa ano mo nga pootitanga mema Pakeha mo te Paremete ka pa ano hoki mo nga pootitanga mema Maori, ki te kore aua tikanga e taupatupatu ana ki nga tikanga o tenei Ture e pa ana mo nga mema Maori, a mehemea e pera ana me titiro aua tikanga i runga i nga tu ahua whakatikatikanga e tika ana kia tutuki ai nga ahuatanga e takoto wehe ke ana i roto i aua pootitanga e rua.
- Tekiona kotahi rau e waru tekau ma rima o te Tino Ture kua whakakorea e tenei Ture.

Kupu Apiti.

(11.) KUPU KII-PONO A TE APIHA WHAKAHAERE POOTI, A TE TEPUTE APIHA WHAKA-HAERE POOTI, A TE KAI-WHAKAKAPI RANEI, I TE POOTITANGA MEMA MAORI.

KO AHAU KO A.B., Apiha Whakahaere Pooti [*ranei* tetahi o nga Tepute Apiha Whakahaere Pooti, Kai-whakakapi *ranei*] mo te Takiwa Pootitanga Mema Maori o, tenei ka tino kii pono ka ata whakatutukitia tikatia e au nga mahi o taua turanga taea noatia te paunga o toku kaha, a e kore hoki ahau e mahi i tetahi mahi e whakahengia ana e tekiona 66

Me panui atu tenei tekiona ki te kai-haina i te k i-pono e te tangata i hainatia ai ki tona aroaro taua kii-pono. o te Ture Whakatikatika i te Ture Paremete, 1910, kua oti nei te panui mai ki ahau.

A.B.

I hainatia i kiia ponotia hoki i toku aroaro, i tenei te o nga ra o 19

C. D., Kai-whakawa [Pohimahita ranei].

(12.) RITI MO TE POOTITANGA MEMA MAORI.Ki te Apiha Whakahaere Pooti mo te Takiwa Pootitanga Mema Maori o

I runga I nga tikanga o tekiona 59 o te Ture Whakatikatika i te Ture Paremete, 1910, tenei ahau te whakamana me te whakahau atu hoki i a koe kia whakahaerea e koe i runga i ta te ture te pootitanga o tetahi mema mo te Paremete kia tu i roto i te Paremete mo te Takiwa Pootitanga Mema Maori o

Kei te whakahau atu ano hoki ahau ki a koe me whakahau e koe kia homai nga whakaingoatanga mo taua mema kia tae ki, kaua e roa atu i te tekau ma rua o nga haora i te awatea o te o nga ra o, a, ki te tawaritia te pootitanga me tu te pootitanga i te o nga ra o, 19.

Kua whakahaua ano hoki koe kia tuhituhia iho e koe ki runga ki tenei riti te ingoa o te tangata i whakaturia peratia hei mema i runga i tena pootitanga, ka whakahoki mai ai i te riti ki ahau i—i mua atu ranei o—te o nga ra o, 19.

I tuhia ki, i tenei te o nga ra o, 19.

A. B., Karaka o nga Riti.

(13.) PUKAPUKA WHAKAINGOA TANGATA E WHAKATU ANA HEI MEMA MAORI.Ki te Apiha Whakahaere Pooti mo te Takiwa Pootitanga Mema Maori o

Ko matou e mau ake nei a matou hainatanga i raro, he tangata whai-pooti no te Takiwa Pootitanga Mema Maori o, tenei ka whakaingoa i a A.B. o [*tuhia iho tona kainga noho me tana mahi*], a i runga ano hoki i tana whakaae, kia whakatu ia hei mema mo te Paremete mo taua Takiwa Pootitanga Mema Maori kua huaina ake nei, a kua whakaritea nei te pootitanga mo taua Takiwa kia tu a te o nga ra o, 19.

I tuhia ki, i tenei te o nga ra o, 19.

C. D. [*Nga ingoa katoa, nga kainga noho, me nga mahi, a nga tangata whai-pooti tokorua maha atu ranei nana i whakaingoa.*]

E. F.[*Nga ingoa katoa, nga kainga noho, me nga mahi, a nga tangata whai-pooti tokorua maha atu ranei nana i whakaingoa.*]

Ko ahau ko A.B. tenei ka whakaae ki tenei whakaingoatanga i runga ake nei. A. B., o [*Tuhia iho tona kainga noho me tana mahi.*]

(14.) KUPU WHAKAATU I TE UNUHANGA ATU O TETAHI MAORI E WHAKATU ANA HEI MEMA.Ki te Apiha Whakahaere Pooti mo te Takiwa Pootitanga Mema Maori o

Ko ahau, e mau ake nei taku hainatanga i raro, tenei ka whakaatu kei te unu atu ahau i a au ki waho kia kaua ahau e whakatu hei mema a te pootitanga o tetahi mema Paremete mo te Takiwa Pootitanga Mema Maori o

I tuhia ki, i tenei te o nga ra o, 19.

[*Hainatanga.*]

I hainatia i te aroaro o— C. D., Kai-whakawa [*Pohimahita ranei.*]

(15.) PUKAPUKA-POOTI MO NGA POOTITANGA MEMA MAORI. *Pukapuka Pooti.—Voting-paper.*

Nama: (Consecutive No.)

Nama: (Consecutive No.)

Tangata e pootitia ana: (Candidate voted for.)

Kai-titiro: (Witness, Maori Associate.)

Tepute Apiha Whakahaere Pooti. (Deputy Returning Officer.)

(16.) Pukapuka kii-pono a te Atotieiti, Karaka, Kurutiniia Ranei, i ngaPootitanga Mema Maori.

Ko ahau ko E.F., Atotieiti, [karaka *ranei*, kurutiniia *ranei* mo X.Y., he tangata e whakatu ana hei mema] i roto i tenei pootitanga mema mo te Takiwa Pootitanga Mema Maori o, tenei ka tino kii pono e kore ahau e mahi i roto i tenei pootitanga i tetahi mea e whakahengia ana e tekiona 66

Me panui atu tenei tekiona ki te kai-haina i te kii-pono e te tangata i hainatia ai ki tona aroaro te kii-pono. o te Ture Whakatikatika i te Ture Paremete, 1910, kua oti nei te panui mai ki ahau.

E.F. I hainatia i toku aroaro, i tenei te o nga ra o, 19.

C. D. Tepute Apiha Whakahaere Pooti [Kia-whakawa *ranei*, Pohimahita *ranei*.]

1910, No. 60. HE TURE HEI WHAKATIKATIKA I TE TURE REITI, 1908.

[3 o Tihema, 1910.

Kua Meinga Hei Ture e te Runanga Nui o Niu Tireni e noho huihui ana i roto i te Paremete, a i runga ano hoki i tona mana, ara:—

- Ko tenei Ture me hua ko Te Ture Whakatikatika Reititanga, 1910, a me panui tahi raua ko—me ki hoki he wahi no—Te Ture Reiti, 1908 (a muri ake nei huaina ai ko te tino Ture).
- I roto i tenei Ture, ki te kore e ata marama kei te takoto ke atu i tena te whakaaro, ko nga kupu nei "whenua Maori," "whenua whirihoura Maori," "whenua papatupu," "whenua Pakeha," me "Maori," tona tikanga ko te tikanga ano o ana kupu e mau nei i roto i te Ture Whenua Maori, 1909.
- Ko nga whenua papatupu ka watea atu i te reiti.
I tua atu i nga tikanga kua whakatakotoria ketia e tenei Ture, ko nga whenua whirihoura Maori ka tau kia reitingia a ka ekengia hoki e nga tikanga o te tino Ture pera ano me nga whenua Pakeha.
- Mehemea he whenua whirihoura Maori kua tau atu ki tetahi Poari Whenua Maori ki te Kaitiaki ranei o te Katoa e kore te Poari te Kaitiaki o te Katoa ranei e tau kia utu i etahi reiti mo taua whenua e neke atu ana i nga moni rewenui i tuturu riro mai ki te Poari ki te Kaitiaki o te Katoa ranei i runga i taua whenua i roto i te wa i tau ai aua reiti hei utunga, a i roto hoki i tetahi toru tau i muri iho i te wa i tau ai aua reiti hei utunga.
- Ka ahei te Kawana, i ia wa i ia wa i runga i te Ota Kaunihera, ki te whakakape atu i tetahi whenua Maori e tau ana hei utu reiti kia watea atu i te katoa i tetahi wahi ranei i ata whakahuatia o aua reiti, me ia Ota Kaunihera pera ka ahei kia pa ki tetahi whenua ranei i ata whakaingoatia mo runga i te rawakore o nga tangata e noho ana i runga, mo tetahi atu take motuhake ranei, ki tetahi karaahi whenua ranei i ata whakaingoatia.

E kore tetahi whakakapenga pera e pa atu ki tetahi reiti no mua atu nei i whakataua ai e tetahi mana takiwa.

Ia whakakapenga pera ka ahei i nga wa katoa kia whakarereketia kia whakakorea atu ranei i runga i tetahi Ota Kaunihera.

Nga whakakapenga katoa kua karaatitia i mua atu—a kei te mana tonu i raro i tekiona iwa tekau o te tino Ture—i te paahitanga o tenei Ture ka mau tonu te whai mana me te whaitutukitanga kia oti ra ano te whakarereke te whakakore atu ranei e tetahi Ota Kaunihera i raro i tenei Ture.

Ahakoa tetahi kupu i roto i tenei tekiona, e kore tetahi whenua kua whakakapea atu e nga wahanga-tekiona i runga ake nei e whakakapea kia kaua e tau hei utu reiti motuhake.

- **Mehemea he whenua Maori, ahakoa te takoto ketanga o tetahi kupu i roto i te tino Ture, a mehemea kaore ona kai-noho o taua whenua i runga i te tikanga o taua Ture i tua atu i te tangata nona, hei reira ka kiia ko te tangata tonu e noho ana i runga te kai-noho o taua whenua mo runga i nga tikanga katoa o te tino Ture me tenei Ture, ahakoa e noho ana ia i runga i taua whenua i runga i tetahi tenatatanga mo tetahi wa kua whakaritea i runga ranei i tetahi whakaaetanga i tetahi atu huarahi ranei ahakoa pewheia, a ahakoa ano hoki tana noho i runga i taua whenua he noho tika ranei he noho he ranei i te aroaro o te ture.**
- **Mehemea he whenua Maori no etahi tangata huihui ka rite mehemea ka whakaurua ki te rarangi o nga tangata nona i te rouru wariutanga nga ingoa o etahi tangata tokorua maha atu ranei o nga tangata no ratou huihui hei tinanatanga mo aua tangata katoa no ratou te whenua, engari ki te peratia ko aua ingoa i whakaurua peratia me whakauru me te apiti tahi atu i enei kupu na "hei tangata Maori no ratou i whakaingoatia."**

Mehemea nga tangata no ratou huihui tetahi whenua Maori ko ratou tonu ano nga kai-noho o taua whenua ka rite mehemea ka whakaurua ki te rarangi o nga kai-noho i te rouru wariutanga nga ingoa o etahi tangata tokorua maha atu ranei o aua kai-noho hei tinanatanga mo aua kai-noho katoa, engari ki te peratia ko aua ingoa i whakaurua peratia me whakauru me te apiti tahi atu i enei kupu na "hei kai-noho Maori i whakaingoatia."

I roto i tenei Ture ko tenei kupu nei "rouru wariutanga" e uru tahi ana ki taua kupu te rouru takiwa wariutanga i raro i te Ture Wariu Whenua, 1908, me te roru wariutanga a te mana takiwa i raro i te tino Ture.

Ia rarangi ingoa o nga tangata no ratou i whakaingoatia o nga kai-noho ranei i whakaingoatia ka ahei i ia wa i ia wa kia apititia atu ano he ingoa kia whakarereketia ranei i runga i ta te Kai-Wariu Tianara (i nga takiwa e mana ana te tikanga whakatautau reiti i runga i te wariu i ia tau kotahi) i ta te mana takiwa ranei e mahara ai e tika ana.

Mehemea he whenua Maori kei roto i te takiwa o tetahi Poari Whenua Maori ka ahei te Perehitini o taua Poari, a i era atu ahua whenua Maori katoa ka ahei tetahi Tiati o te Kooti Whenua Maori, i ia wa i ia wa ki te tuku atu ki te Kai-wariu Tianara ki te mana takiwa ranei, ano i tupono ki tewhea o raua, i tetahi tono-a-tuhituhi kia apititia atu he ingoa ki—kia whakarereketia ranei—tetahi rarangi ingoa o nga tangata no ratou i whakaingoatia o nga kai-noho ranei i whakaingoatia, a ina tae atu ki a ia tetahi tono pera ka ahei te Kai-wariu Tianara te mana takiwa ranei ki te whakahae kia tutuki ai nga kupu o taua tono ahakoa kaore he uiuinga i ko atu.

- **Mo runga i nga tikanga katoa o te tino Ture me tenei Ture ko nga tangata no ratou i whakaingoatia nga kai-noho ranei i whakaingoatia kua huaina ake nei ka kiia ko ratou te whakatinanatanga mai o nga tangata katoa no ratou te whenua o nga kai-noho katoa ranei, a na reira hoki ia tono kia utua he reiti ka ahei kia hoatu kia ratou ki tetahi tangata kotahi ranei o ratou, a hei reira hoki ka kiia mo runga i nga tikanga katoa kua hoatu taua tono ki nga tangata katoa no ratou te whenua ki nga kai-noho katoa ranei.**

Ia tono whakawa kia utua mai nga reiti kua tau hei utunga ma nga tangata no ratou—kei a ratou ranei e nohoia huihuitia ana—tetahi whenua Maori ka ahei tetahi tangata kotahi nga mea maha atu ranei o nga tangata i whakaingoatia no ratou taua whenua ko ratou ranei nga kai-noho o taua whenua kia hamenetia hei tinanatanga mo te katoa o aua tangata no ratou kei a ratou ranei e nohoia ana taua whenua, me ia whakataunga pera i riro mai ki runga ki tetahi tangata nona—kai-noho ranei o—tau a whenua ka kiia mo runga i nga ahuatanga take katoa he whakataunga tera ki runga ki nga tangata katoa nona—ki nga kai-noho katoa ranei o—tau a whenua.

- **Mehemea he Poari Whenua Maori te hunga nona—te kai-noho ranei o—tetahi whenua Maori me tuhituhi te ingoa o taua Poari ki roto ki te rarangi e tika ana hei peratanga o te Rouru Wariutanga i runga i tera aronga.**

Nga mana pooti katoa e ahei ana kia whakatutukitia e te Poari i te mea ko ia te tangata nona—te kai-noho ranei o—tau a whenua, ka ahei kia whakatutukitia mo te taha ki taua Poari e te Perehitini o taua Poari e tetahi mema ranei o taua Poari i whakaturia e taua Poari hei mahi pera, a ka ahei ano hoki kia whakatutukitia peratia e taua tangata i tua atu i tera atu mana pooti tera e whiwhi ana ki a ia i runga i ton ake tika.

- **Mehemea he ropu kaporeihana o nga tangata nona te whenua i whakaturia i raro i Wahi XVII o te Ture Whenua Maori, 1909, te hunga nona—te kai-noho ranei o—tetahi whenua Maori me tuhi te ingoa o taua ropu kaporeihana ki roto ki te rarangi e tika ana hei peratanga o te Rouru Wariutanga i runga i tera aronga.**

Nga mana pooti katoa e ahei ana kia whakatutukitia e te ropu kaporeihana i te mea ko ia te tangata nona—te kai-noho ranei o—tau a whenua, ka ahei kia whakatutukitia mo te taha ki taua ropu kaporeihana

e tetahi tangata i whakaturia hei mahi pera e te komiti whakahaere.

- Nga tangata no ratou huihui tetahi whenua Maori e kore e tau ma ia o ratou e utu te katoa o nga reiti e tau ana hei utunga mo runga i taua whenua, engari ka tau ma ia o ratou e utu i tona wahi o te huihuinga katoatanga o taua reiti e hangai tika ana ki te wariu o tona ake paanga i roto i te wariu huihui o nga paanga katoa o nga tangata katoa no ratou taua whenua.

Ahakoa tetahi kupu i roto i tenei tekiona, ko nga reiti e tau ana hei utunga mo runga i nga whenua Maori ka ahei kia tonoa atu a kia hamenetia atu hoki ano tonu me te mea nei e tau ana hei utunga ma ia o nga tangata no ratou huihui taua whenua.

Ha whakataunga i riro pera mai ka mana a ka taea hoki te whakatutuki hei whakataunga motuhake ki runga ki ia o nga tangata nona te whenua mo te taha ki tona ake wahi e tau ana hei utunga mana o te huihuinga katoatanga o taua reiti i runga i te tikanga kua whakaritea e tenei tekiona, hui atu hoki ki tona wahi pera ano o nga moni i pau i te whakawakanga.

Mehemea—a mo te taha anake hoki ki—nga hea o nga tangata no ratou tetahi whenua Maori kaore ano i whakatautaua, ko aua hea mo runga i nga tikanga o tenei tekiona ka kiia he hea riterite tonu.

- Mehemea tetahi o nga tangata no ratou huihui tetahi whenua Maori kua utu atu ki tetahi mana takiwa mo te taha ki nga reiti e tau ana hei utunga mo runga i taua whenua, mo te taha ranei ki nga moni i pau i ia whakahaerenga whakawa kia utua mai ia o aua reiti, i tetahi moni e neke atu ana i nga mea e tau ana hei utunga mana ake i runga i te aronga kua whakaritea e te tekiona mutunga i runga ake nei ka ahei ia te tono atu kia utua mai ano ki a ia e ia atu tangata nona te whenua taua moni i hipa ake nei i a ia te utu atu, tona wahi ranei o taua moni kaore e neke atu ana i te wahi e tau ana hei utunga ma ia o era atu tangata no ratou te whenua i runga i nga tikanga kua kiia ake nei.

Nga moni katoa e ahei ana te tono atu kia utua peratia mai ka tau hei tiaati tika ki runga ki te whenua, me taua tiaati hoki, ina tonoa atu e tetahi tangata e tika ana kia whiwhi i tona painga, ka taea te whakatutuki e te Kooti Whenua Maori i runga i nga huarahi kua whakatakotoria e tekiona tekau ma rima o tenei Ture mo te taha ki nga tiaati kua rehitatia ki runga ki nga whenua Maori e tetahi mana takiwa, me nga tikanga katoa o tekiona tekau ma rima, tekau ma ono, me tekau ma whitu o tenei Ture, ara ona wahi e ahei ana, ka pa atu i runga i tera aronga.

I runga i te kore whakawhaiti i tetahi wahi o nga mana o tetahi rihiwi i whakaturia mo te taha ki tetahi tiaati i raro i tenei Ture, ka ahei taua rihiwi ki te karaati riihi atu o te whenua e tiaatingia ana o tetahi wahi ranei o taua whenua ki ia tangata e tika ana kia whiwhi i te painga o taua tiaati.

- Ahakoa tetahi kupu i roto i tekiona whitu tekau ma tahi o te tino Ture, ka ahei kia whakaputaina atu he whakataunga mo nga reiti e tau ana hei utunga mo runga i tetahi whenua Maori ki runga ki ia tangata nona—ki ia kai-noho ranei o—tauau whenua i ia wa i roto i nga tau e toru i muri iho o te wa i tau tuatahi ai aua reiti hei utunga.

- Mehemea kua riro mai he whakataunga i muri i te paahitanga o tenei Ture, ki runga ki te tangata ki nga tangata ranei nona tetahi whenua Maori mo te taha ki nga reiti e tau ana hei utunga mo runga i taua whenua, me taua whakataunga kaore ano i tino tutuki te whakarite i roto i te marama kotahi i muri o te ra i whakataua ai ka ahei taua whakataunga kia rehitatia ki runga ki taua whenua i runga i nga tikanga o tenei tekiona, me nga moni i whakataua ai hei reira tonu tan atu ai hei tiaati ki runga ki te whenua e ahei ana kia whakatutukitia i runga i nga tikanga e mau ake nei i roto i tenei Ture mo tera mahi.

Mo runga i nga tikanga o taua rehitatanga ma te mana takiwa e tau ana kia utua ki a ia aua reiti e tuku atu ki te Kai-rehita Takiwa Whenua ki te Kai-rehita Tiiti ranei, ano i tupono ki tewhea o raua, o te takiwa kei reira nei e takoto ana taua whenua he tiwhikete i runga i te poama Nama (1) i te Kupu Apiti Tuatahi ki tenei Ture, i tetahi mea pera te ahua ranei.

Ina tae atu ki a ia tetahi tiwhikete pera, me te moni whii hoki kotahi hereni i te taha, me rehita e te Kai-rehita Takiwa Whenua e te Kai-rehita Tiiti ranei ki runga ki te taitara o taua whenua he kupu e whakaatu ana i taua whakataunga.

Ha rehitatanga pera ka ahei i nga wa katoa i muri iho kia whakakorea atu — a kaua he moni whii e utua—e te Kai-rehita Takiwa Whenua e te Kai-rehita Tiiti ranei ina tae atu ki a ia he kupu e whakaatu ana kua ea taua take i runga i te poama Nama (2) i te Kupu Apiti Tuatahi ki tenei Ture, i tetahi mea pera te ahua ranei.

- He tiaati i rehitatia peratia ki runga ki tetahi whenua Maori ka ahei kia whakatutukitia ki runga ki te whenua i runga i nga tikanga o tenei tekiona, kaore i tetahi huarahi ke atu.

Ka ahei kia tonoa, *ex parte* ranei pewhe a ranei, e—mo te taha ranei ki—te mana takiwa ki te Kooti Whenua Maori kia whakatutukitia taua tiaati, a hei reira ka ahei te Kooti, i runga i nga tikanga rue nga ritenga e maharatia ana e ia e tika ana, ki te—

Whakatu i tetahi Poari Whenua Maori, i te Kaitiaki o te Katoa ranei, i tetahi atu tangata ranei hei rihiwi (ara hei tango) i nga moni reti me nga painga e hua mai ana o te whenua e ekengia ana e taua tiaati, o

tetahi wahi ranei o taua whenua; ranei

Ki te hanga ota-whakatau atu e hoatu ana i taua whenua, i tetahi wahi ranei ona, kia tau atu ki tetahi Poari Whenua Maori ki te Kaitiaki ranei o te Katoa i runga i te tikanga tiaki hei hoko.

Kaore e ahei kia tukua atu he piira ki te Aperata Kooti Maori mo runga i tetahi ota i mahia peratia.

Ia ota i mahia peratia ka ahei i nga wa katoa kia whakare-reketia, kia whakakorea atu, kia whakakapnia ranei e te Kooti Whenua Maori; engari e kore tetahi whakarereketanga pera, whakakorenaga atu, whakakapinga pera ranei o tetahi ota e pa atu ki tetahi mahi i mahia tikatia i mua atu i runga i ta te ture i runga i te tikanga o taua ota, e whakamanakore ranei i tetahi kanataraka i mahia tikatia i mua atu i runga i ta te ture mo te taha ki te whenua mo reira nei taua ota.

Ia ota i mahia i raro i tenei tekiona ka ahei kia rehitatia ki runga ki te taitara o te whenua i raro i te Ture Whakawhiti Whenua, 1908, pera ano me tetahi ota i mania e te Kooti Whenua Maori i raro i te Ture Whenua Maori, 1909.

Ka ahei kia mahia he ota e te Kooti Whenua Maori i raro i tenei tekiona ahakoa kua mutu atu tona whenua-maoritanga i muri iho o te rehitatanga o taua tiaati.

- Ia rihiwi i whakaturia peratia ka whiwhi i aua whaimanatanga nei ano, me aua kaha, me aua taumahatanga nei ano e whiwhi nei ki tetahi rihiwi i whakaturia i raro i tekiona toru tekau ma tahi o te Ture Whenua Maori, 1909, me nga tikanga katoa o taua Ture mo te taha ki nga rihiwi ka pa atu—ara ona wahi e hangai ana—i runga i tera aronga.

Katoa nga moni reti me nga hua e riro mai ana ki roto ki nga ringa o tetahi rihiwi pera, ina utua atu o roto ana moni *costs*, nga moni i whakapaua e ia, me te utu mona, hui atu hoki ki nga moni katoa e tau ana kia utua wawetia atu i roto o aua moni i mua atu i taua tiaati, me whakapau e ia i ia wa i ia wa hei whakaea atu i taua tiaati a hei utu hoki i nga reiti katoa e tau ana i ia wa i ia wa hei utunga mo runga i te whenua e tiaatingia ana; me nga toenga o aua moni ka tau hei utunga atu ki nga tangata no ratou te whenua me nga tangata katoa ano hoki e whai-paanga atu ana ki reira i runga i te aronga o o ratou whaitaketanga me o ratou paanga.

- Ina rnahia he ota i raro i tenei Ture e whakatau atu ana i tetahi whenua ki tetahi Poari Whenua Maori ki te Kaitiaki o te Katoa ranei hei reira taua whenua ka tino tau atu ki te Poari ki te Kaitiaki ranei o te Katoa i runga i tera aronga i raro ano i nga taumahatanga katoa me era atu whaitaketanga e pa ana ki taua whenua a e whai matamuatanga atu ana i taua tiaati.

Ma te Poari ma te Kaitiaki o te Katoa ranei e pupuri te whenua i runga i te tikanga tiaki hei hoko atu i taua whenua i runga i te kanataraka paraiwete, i runga ranei i te makete e puare ana ki te katoa, i te tena ranei, a hei rota kotahi ranei hei whenua wehewehe ranei.

Nga moni katoa i riro mai i runga i te hokonga atu o taua whenua, ina mutu te utu atu o roto nga moni *costs* nga moni i whakapaua, me te utu mo te Poari mo te Kaitiaki o te Katoa ranei, me whakahaere hei whakaea atu i te tiaati; me nga toenga o aua moni ka tau hei utunga atu ki nga tangata no ratou te whenua me nga tangata katoa ano hoki e whaipaanga atu ana ki reira i runga i te aronga o o ratou whaitaketanga me o ratou paanga.

- Tekiona whitu tekau ma rua, whitu tekau ma toru, whitu tekau ma wha, me whitu tekau ma rima o te tino Ture kaore rawa e pa atu ki nga whenua Maori ki nga reiti ranei e tau ana hei utunga i runga.
- Kaua rawa tetahi kupu o roto i tenei Ture e kiia kei te pa atu ki nga tikanga me nga whaimanatanga o tekiona tahi rau ma waru o te Tino Ture.
- Ahakoa tetahi kupu i roto i tenei Ture, ia whakataunga i riro mai i mua atu i te paahitanga o tenei Ture mo te taha ki nga reiti e tau ana hei utunga mo runga i te whenua Maori ka ahei kia whakatutukitia i runga i aua huarahi nei ano, a i runga hoki i nga aronga katoa ka rite tonu te tikanga me te whaimanatanga ano tonu me te mea nei kaore tenei Ture i paahitia.
- Kua whakatikatikaina te tino Ture e tenei Ture i runga i nga ahuatanga e whakaatu ake nei i roto i te Kupu Apiti Tuarua ki tenei Ture.
- Tekiona rua o te tino Ture kua whakatikatikaina e tenei Ture, ara kua whakakorea atu a rarangi (*d*) me (*e*) o te whakamaoritanga o nga kupu nei "whenua (taonga ranei) e tau ana hei reititanga," a kua hoatu hei whakakapi ko enei kupu e whai ake nei:—

Nga whenua me nga whare e whakamahia ana mo nga tikanga o tetahi kura mo te katoa, kura Maori, kura tuarua, kura ako mahi-a-ringaringa, karaahi ako mahi-a-ringaringa ranei, i runga i te aronga o aua kupu e whakaatu ake nei i te Ture mo nga Kura, 1908. Mo runga i te tikanga o tenei whakakapenga, he whare i whakaritea e tetahi Poari Kura mo tetahi kai-whakaako kura ka kiia kei te whakamahia mo nga tikanga o tetahi kura mo te katoa."

Tekiona rua o te tino Ture tenei kua whakatikatikaina ano e tenei Ture, ara kua whakakorea atu a rarangi (*e*) o te whakamaoritanga o enei kupu nei "wariu reititanga."

- "Te tekau ma rima o nga ra o Hanuere" kua hoatu hei riiwhi mo" te tekau ma rima o nga ra o Pepuere" i

wahangatekiona wha o tekiona whitu o te tino Ture.

“Te tekau ma rima o nga ra o Pepuere” kua hoatu hei riiwhi mo “te tekau ma rima o nga ra o Maehe” i tekiona tekau ma iwa o te tino Ture.

Nga wahanga-tekiona i runga ake nei, o tenei tekiona, ka timata te whai mana i te tahi o nga ra o Hanuere, kotahi mano e iwa rau tekau ma rua.

Tekiona tekau ma iwa o te tino Ture kua whakatikatikaina ano e tenei Ture, ara kua whakauruhia atu i muri o te kupu nei “kai-whakahe,” enei kupu na “a tona roia ranei a tona kai-whaka-haere ranei i ata whakaturia.”

- **Ka ahei te Kawana** i ia wa i ia wa, i runga i te tono a tetahi mana takiwa, ki te whakatu i etahi tangata tokorua hei mema mo te Atehimete Kooti, i tua atu i te Tiati o taua Kooti e whakahuatia nei i roto i tekiona rua tekau ma toru o te tino Ture.

Kia kotahi o aua tangata me whakatu i runga i te kupu tohutohu a te mana takiwa.

Kaua tetahi mema o te mana takiwa e whakaturia kia tu hei mema mo te Atehimete Kooti.

Nga mema tokorua i whakaturia peratia i runga i nga huarahi kua kiia ake nei me utu e te mana takiwa ki nga moni whii tika me era atu moni tera e whakaritea e te mana takiwa.

Ko te whakatakotoranga o tetahi kape o tetahi panui ki te katoa o tetahi perehitanga whakaaturanga ranei ki te katoa e whakahua ana i nga ingoa o nga mema e tu hei Kooti ka ai hei tohu *prima facie* ko nga mema o te Kooti i whakaturia peratia kua ata whakaturia a kei te whai mana hoki.

- He hainatanga ki tetahi tono utu reiti ka kiia i ata hainatia i raro i tekiona rima tekau ma whitu o te tino Ture, ahakoa he mea perehi, he mea taiparaiti, he mea ritokarawhe, he mea taa ki te taapa, he mea hanga ranei i runga i tetahi atu huarahi i tua atu i te ringa tangata.
- Mehemea ka hangaia e tetahi mana takiwa kia maha atu i te kotahi he reiti i runga i te kaupapa o te wariu reititanga kotahi nei ano, ka ahei kia tuhituhia te huihuinga o aua reiti katoa ki roto ki te pukapuka-reiti hei riiwhi mo te tuhituhinga wehewehetanga o ia o ana reiti ki roto ki taua pukapuka.
- Te mana ki te whakakore reiti kua whakawhiwhia atu nei e tekiona ono tekau ma iwa o te tino Ture ka ahei kia whakahaerea mehemea he reiti mo runga i tetahi whenua whakakitekite taonga (*show-grounds*) kua tau atu ki—kei raro ranei i te mana o—tetahi ropu tiri whenua whakatuputupu taonga hoki kua oti te rehita (*registered agricultural and pastoral society*), a mehemea hoki he reiti mo runga i tetahi whenua e puritia ana e tetahi ropu tangata mo runga anake mo nga tikanga o tetahi mahi takaro marae (*outdoor sports*), a e hara nei i te mea hei whakawhiwhi painga moni mai.
- **Ka ahei kia apititia** atu ano tetahi tiaati kia tekau paiheneti ki nga reiti katoa kaore ano i utua i te paunga o nga marama e ono me nga ra tekau ma wha i muri iho i te ra i tonoa atu ai kia utua, a ka tau hoki hei utunga hei tononga atu hoki kia utua i runga i tera aronga: engari ko taua tiaati apiti tekau nei paiheneti e kore e ahei te tono atu kia utua kia panuitia atu ra ano ki te katoa e tetahi mana takiwa tera e apititia atu taua tiaati.
- **Tekiona whitu tekau o te tino Ture** kua whakakorea atu e tenei Ture.
- Mehemea ka huihuia etahi paro e rua maha atu ranei kia kotahi ko te tikanga reititanga e mana ana i roto i te mea o ana paro i tokomaha ona tangata ka waiho koiana hei tikanga reititanga mo te paro huihui.

Ka pa tenei tekiona ki ia paro huihui, ahakoa no mua atu no muri iho ranei i te paahitanga o tenei Ture i huihuia ai.

Nga Kupu Apiti.Kupu Apiti Tuatahi.

(1.) TIWHIKETE WHAKATAU REITI E TAU ANA HEI UTUNGA I RUNGA I TEWHENUA MAORI.

HE TIWHIKETE tenei hei whakaatu pono, i raro i nga tikanga o te Ture Reiti, 1908, me ona ture whakatikatika i whakaputaina he whakataunga i roto i te Kooti a te Kai-Whakawa [i te Hupirimiko Kooti *ranei*] i tu ki i te o nga ra o, 19, mo nga moni e ki runga ki nga tangata no ratou te whenua Maori e whakahuatia ake nei i roto i te Kupu Apiti ki tenei, mo nga toenga o nga reiti e tau ana hei utunga mo runga i taua whenua ki te [*tuhia iho te ingoa e te mana takiwa*]. A tenei hoki koe ka whakahaua kia rehitatia e koe taua whakataunga hei tiaati ki runga ki taua whenua i runga i nga tikanga o te Ture Whakatikatika Reititanga, 1910.

A. B. Tiamana, (Mea *ranei*). Ki te Kairehita Takiwa Whenua (Kai-rehita Tiiti *ranei*) kei

(2.) Kupu Whakaatu i te Whakaeatanga o te Whakataunga mo nga Reiti eTau Ana Hei Utunga Mo Runga I Te Whenua Maori.

HE KUPU TENEI e whakaatu tuturu ana ko te whakataunga i whakaputaina i te o nga ra o, 19, i roto i te Kooti a te Kai-whakawa Tuturu [i te Hupirimī Kooti *ranei*] i, mo nga moni e, ki runga ki nga tangata no ratou te whenua Maori e whakaaturia ake nei i te Kupu Apiti ki tenei mo nga toenga reiti e tau ana hei utunga mo runga i taua whenua ki te [*tuhia iho te ingoa e te mana takiwa*] kua ata whakaeangia. A tenei hoki koe kua ata whakahaua kia whakakorea atu e koe te rehitatanga o taua whakataunga hei tiaati ki runga ki taua whenua i runga i nga tikanga o te Ture Whakatikatika Reititanga, 1910.

TE KUPU APITI. [*Whakaaturanga o te whenua Maori.*]

A. B. Tiamana, (Mea *ranei*). Ki te Kairehita Takiwa Whenua (Kai-rehita Tiiti *ranei*) kei

Kupu Apiti Tuarua.NGA WHAKATIKATIKANGA O TE TURE REITI, 1908.

1910, No. 69. HE TURE HEI WHAKAKORE I TE TURE HERE NGAWHA, 1908, A HEIWHAKATAKOTO I ETAHI ATU TIKANGA KE HEI RIIWHI.

[3 o Tihema, 1910.

Kua Meinga Hei Ture e te Runanga Mui o Niu Tireni, e noho huihui ana i roto i te Paremete, a i runga ano i tona niana, ara:—

- Ka huaina tenei Ture ko te Ture mo nga Takiwa Ngawha, 1910, a me korero tahi me te Ture Whenua Maori, 1909.
Me timata te mana o tenei Ture i te tahī o nga ra o Pepuere, kotahi mano e iwa rau tekau ma tahī.
- Ko nga Ture e whakahuatia nei i te Kupu Apiti Tuatahi ki tenei Ture, ara nga wahi e whakahuatia ana i roto i taua Kupu Apiti, ka whakakorea.
- I mua atu i tana whakamananga i tetahi tuku o tetahi whenua Maori e tau ana i te timatanga o tenei Ture, i tetahi wa ranei i mua atu ki raro i te Ture Here Ngawha, 1908. i te Ture Here Ngawha, 1881, ranei, a i mua atu i tana whakatutukitanga i tetahi tuku o tetahi whenua pera i raro i te tekiona 356 o te Ture Whenua Maori, 1909, me tahuri te Poari Whenua Maori ki te ata uiui, kia mohiotia mehemea tera tetahi puia, ngawha, awa, roto, tetahi atu waiariki ranei kei runga kei taua whenua, e piri ana mai ranei ki te taha o taua whenua.

Mehemea tera tetahi whenua Maori e tau ana i te timatanga o tenei Ture, i tetahi wa ranei i mua atu ki raro i te Ture Here Ngawha, 1908, i te Ture Here Ngawha, 1881, ranei, he puia, he ngawha, he awa, he roto me era atu waiariki kei runga, e piri ana mai ranei ki te taha, e kore e ahei kia whakamanaia e tetahi Poari Whenua Maori tetahi tuku o taua whenua i raro i te Wahi XIII o te Ture Whenua Maori, 1909, kia whakatutukitia ranei e te Poari tetahi tuku i raro i te tekiona 356 o taua Ture, me matua whakaae ra ano e te Kawana i roto i tana Kaunihera; a ka ahei te Kawana i roto i tana Kaunihera ki te tuku mai, ki te kore ranei e tuku mai, i tana whaka-aetanga, kei tana e mahara ana e tika ana.

Kaua tetahi tuku kua whakamanaia, kua whakatutukitia ranei e tetahi Poari Whenua Maori, e whakahengia i runga i te takahanga i nga tikanga o tenei tekiona, engari ka whaihara te tangata e mahi

ana, e awhiua ana, e tautoko ana, e whakatakoto ana e mea ana ranei ki te whakatakoto tikanga hei takahi i tenei tekiona, a ka ahei kia whiua mehemea he kamupene kia utu i te moni kia kaua e nui atu i te kotahi mano patina, a mehemea he tangata noa kia utu i te moni kia kaua e nui ake i te rima rau pauna, me whareherehere ranei (ahakoa me whakamahi, kaua ranei) mo te wa kaua e roa atu i te rua tau.

Ina whakataua kua hara tetahi tangata i raro i tenei tekiona, ko tona whaitaketanga, mana, paanga ranei ki roto ki tetahi whenua i riro mai i a ia i runga i taua hara ka inurua i runga i taua whaka-taunga o te hara, a ka whakawhiwhia ki te Kiingi, i raro ia i te whaitaketanga, i te mana, i te paanga ranei o tetahi atu tangata i whiwhi ki taua whenua mo te wariu a i runga i te mahi pono i mua atu i taua whakataunga hara.

- Ka pa enei tikanga e whai ake nei ki tetahi whenua e tau ana i te timatanga o tenei Ture, i tetahi wa ranei i mua atu ki raro i te Ture Here Ngawha, 1908, i te Ture Here Ngawha, 1881, ranei, ki tetahi whenua ranei i pangia, e pangia ana ranei e tetahi warati, pukapuka whakamana ranei i whakaputaina i raro i te tekiona 15 o te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1908, e tuku ana ki tetahi Poari Whenua Maori i te mana riihi i taua whenua (ahakoa e mau ana te mana o taua warati, pukapuka ranei i te timatanga o tenei Ture, kaore ranei), ara:

Ka ahei te Kawana i ia wa i ia wa, i tetahi wa ranei i roto i nga marama e toru i muri iho i te timatanga o tenei Ture, i runga i tetahi Ota Kaunihera, ki te mea kia tau taua whenua, tetahi etahi ranei o aua whenua ki raro ki te Wahi XV o te Ture Whenua Maori, 1909 (e pa ana ki te tuku whenua ki nga Poari Whenua Maori hei riihi), a hei reira ka tau te whenua e whakahuatia ra i roto i taua Ota Kaunihera ki raro ki taua wahi o taua Ture.

Me Kahiti ia Ota Kaunihera pera, a me whakatakoto ki te aroaro o te Paremete i te wa e ahei ai i muri tata iho.

Ko nga whenua katoa e tau pera ana ki raro ki taua Wahi XV o te Ture Whenua Maori, 1909, ka tau, ahakoa kaore he whakawhittinga, he pukapuka tuku ranei, ki raro ki te Poari Whenua Maori o te takiwa kei reira nei taua whenua.

Ko te whenua e tau pera ki raro ki te Poari me pupuri e te Poari i runga i te tikanga tiaki mo nga tangata whai paanga ki taua whenua i runga i o ratou hea. (e.) Otiia kaua te taunga ai o taua whenua ki raro ki te Poari e waiho hei whakahe i tetahi riihi, mokete, taunaha, taima-hatanga whaimana ranei e tau ana i runga i taua whenua i te ra i tau ai ki raro ki te Poari, i te mana ranei o tetahi tangata ki te mea kia whakatutukitia nga tikanga o tetahi whakaritenga tuku whaimana ki a ia o taua whenua i mua atu o te ra i tau pera ai.

Me pa te tekiona 272 o te Ture Whenua Maori, 1909 (mo te rehitatanga taitara) ki tetahi whenua e tau ana ki raro ki tetahi Poari Whenua Maori i raro i tenei tekiona, otiia me tuhi ki runga ki ia tiwhikete whaitaketanga te kupu kei raro taua whenua i te Wahi XV o te Ture Whenua Maori, 1909.

Ko nga whenua katoa e tau ana ki raro ki te Poari me pupuri, a me whakahaere e te Poari i raro i nga tikanga o te Wahi XV o taua Ture.

- Me pa nga tikanga o te tekiona 295 o te Ture Whenua Maori, 1909 (mo te mana o te Kawana ki te tuku whenua ki raro ki te Wahi XVI o taua Ture i runga i te ripoata a te Komihana e whakahuatia ana i roto i taua tekiona) ki tetahi whenua, e tau ana i te timatanga o tenei Ture, i tetahi wa i mua atu ranei ki raro i te Tare Here Ngawha, 1908, i te Ture Here Ngawha, 1881 ranei, mehemea kua whai ripoata mai taua Komihana ki te Kawana i mua atu o te timatanga o te Ture Whenua Maori, 1909, tera e tika kia rahuitia taua whenua hei nohoanga mo, hei mahinga ranei ma nga tangata nona te whenua; a ina whakaputaina he ota Kaunihera i raro i taua tekiona mo tetahi whenua pera ka pa nga tikanga o taua Wahi XVI o te Ture Whenua Maori, 1909.
- Ko nga whenua katoa kua rahuitia, kua wehea, kua whaka-wahia ranei e te Kawana i mua atu i te paahitanga o tenei Ture, i raro i tetahi Panui, Ota Kaunihera, warati, i tetahi atu tikanga whaimana ranei, mo tetahi o nga tikanga e whakahuatia nei i roto i te Kupu Apiti Tuarua o te Ture mo nga Rahui o te Katoa, 1908, i roto i tetahi takiwa e tau ana i te ra o taua Panui, Ota Kaunihera, warati, tikanga whaimana ranei, ki raro ki te Ture Here Ngawha, 1908, ki raro ranei i te Ture Here Ngawha, 1881, ka meinga i konei hei rahui mo te tokomaha mo nga tikanga o te Ture mo nga Rahui o te Katoa, 1908, a ka whakawhiwhia i konei ki te Kingi; a ka whakamanaia ia Panui, Ota Kaunihera, warati pera, ia tikanga whaimana ranei mai o te ra o taua mea.
- Ka ahei te Kawana ki te panui hei rori mo te katoa i tetahi rori i roto i te takiwa e tau ana i te paahitanga o tenei Ture, i mua atu ranei ki raro i te Ture Here Ngawha, 1908, i raro ranei i te Ture Here Ngawha, 1881, mehemea taua rori e meatia ana hei huarahi mo te katoa i te wa i timata ai tenei Ture, mehemea ranei he moni o te Torniniona, o tetahi ropu takiwa ranei, kua whakapaua i mua atu i te paahitanga o tenei Ture mo te whakatakotoranga, hanganga, whakapainga, tiakanga ranei i taua rori.

Ahakoa pehea te whanui o taua rori, te ahua ranei o te haere-ere o te tangata i runga i te wa i timata ai tenei Ture, ka ahei kia panuitia te whanui e taua rori kia toru tekau ma toru putu mai i waenganui o te rori,

i tona ahua i te wa i paahitia ai tenei Ture, ki tetahi taha ki tetahi taha, kia whaiti iho ranei, kei ta te Kawana e mahara ai e tika ana. Engari i roto i te Taone o Rotorua, kua rohea nei e te Ture mo te Taone o Rotorua, 1907, kaua tetahi rori e panuitia peratia kia whanui ake i tona ahua e haerea nei e te katoa i te wa i paahitia ai tenei Ture.

Ko ia rori e panuitia peratia ka meinga hei huarahi mo te katoa i runga i te ahua o te Panui.

- Kaua tetahi riihi, kua whakaputaina nei e te Kawana, e te Poari Whenua Maori ranei, i mua atu i te paahitanga o tenei Ture, mehemea taua whenua i te wa i whakaputama ai taua riihi e tau ana i raro i te Ture Here Ngawha, 1908, i raro ranei i te Ture Here Ngawha, 1881, e whakahengia, e whakamanakoretia ranei i roto i tetahi Kooti, i roto ranei i etahi whakahaerenga o te ture, i runga i te penei noa na tera kei waho atu i te mana o te Kawana, o te Poari ranei te whakaputanga ai o taua riihi a ka ahei ia riihi pera, mehemea ia i tukua whaimanatia, mehemea ranei kua whakamanaia e tenei tekiona, kia rehitatia i raro i te Ture Whakawhiti Whenua, 1908, i runga i te ahua ano he riihi whenua Karauna i raro i te Ture Whenua, 1908.

Ko ia whakamananga kua tukua e te Kawana i mua atu i te timatanga o tenei Ture i raro i te rarangi (b) o te tekiona 15 o te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1908, kia riihitia tetahi whenua e nga tangata no ratou, ka ahei kia whakatutukitia, a ka rite tonu tona mana ano tenei Ture kaore i paahitia.

Mehemea kua takoto mai tetahi tono ki te Kawana i mua atu i te timatanga o tenei Ture kia puta tana whakamananga i raro i te rarangi (b) o te tekiona 15 o te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1908, ka ahei te Kawana ki te whakaputa i tana whakamananga, a ka ahei kia whakahaerea, a ka rite tonu te whaimana ano kaore tenei Ture i paahitia.

- Ko te whenua e kiia nei ko Mokoia moutere, i te moana o Rotorua (he whenua papatupu nei i naianei), ka meinga, ina whakaputaina he ota whirihoura mona, hei whenua rahui Maori i ata wehea i raro i te tekiona 232 o te Ture Whenua Maori, 1909, a ka tino herea kia kaua e taea te tuku, haunga ia i runga i te tikanga wira, ahakoa te takoto ke o tetahi tikanga o taua Ture.

Kaua tetahi mea i roto i te Ture Purotu, 1908, i te Ture Mo Nga Mahi Nunui, 1908, i tetahi Ture whakatikatika ranei i tetahi o aua Ture, e eke atu, e pa ranei ki taua Mokoia moutere (ahakoa i mua atu i muri iho ranei i tona meatanga hei whenua rahui Maori), e mana ai te tango i taua moutere, i tetahi wahi ranei ona mo nga tikanga hei whenua purotu, hei wahi takaro, hei wahi pounga rakau, mo tetahi atu tikanga pera ranei.

Kaua tetahi mea i roto i te Ture Reiti, 1908, i tetahi Ture whakatikatika ranei i taua Ture, e eka atu, e pa ranei ki taua Mokoia moutere.

- Ko te whenua e tohutohungia nei i te Kupu Apiti Tuarua ki tenei Ture (he whenua Maori ko te nuinga nei o nga hea kua riro ke i te Karauna i runga i te tikanga hoko), ka kiia konei he whenua Karauna a ehara i te whenua Maori, a ka tino whakawhiwhia ki te Kingi, i raro ano ia i te mana o nga riihi whai mana e pa ana ki taua whenua i te timatanga o tenei Ture, engari e watea ana i nga take, taitara, paanga, hei ranei o nga tangata Maori no ratou taua whenua i mua, o o ratou kai-riiwhi ranei.

Ka ahea te Kawana i runga i te ingoa a mo te taha ki te Kingi ki te whakahaere mo te taha ki taua whenua (haunga ia nga wahi o taua whenua kua meinga hei rahui mo te katoa i raro i te tekiona ono o tenei Ture) i nga mana katoa kua whakawhiwhia nei ki tetahi ropu whaimana ki te riihi e te Ture Mo Nga Riihi a Nga Ropu Nunui, 1908, a ka kua te Karauna he ropu whai mana ki te riihi i runga i te tikanga o taua Ture.

Ahakoa tetahi kupu here kei roto i te Ture Mo Nga Riihi a Nga Ropu Nunui, 1908, ka ahei te Kawana, ina whakahokia mai tetahi riihi e whai mana ana i te timatanga o tenei Ture, ki te whakaputa riihi hou mo taua whenua ano, mo tetahi wahi ranei, mo nga tau e toe ana o te riihi i whakahokia mai ra.

Ko ia riihi i whakaputaina e te Kawana i raro i te mana o tenei tekiona ka ahei kia rehitatia i raro i te Ture Whakawhiti Whenua, 1905, i runga i te ahua ano he riihi whenua Karauna i raro i nga tikanga o te Ture Whenua, 1908.

- I raro ia i nga tikanga o tenei tekiona, e tika ana nga tangata no ratou nga paauga kaore ano i wehea e whakaaturia ra i te tekiona i runga tata ake i tenei, kaore nei ano i hokona mai, i riro mai ranei i te Karauna i mua atu i te timatanga o tenei Ture, kia whiwhi ki te kapeneheihana mo aua paanga i runga i te ahua ano he paanga i roto i tetahi whenua Maori i tangohia e te Karauna i raro i te Ture mo Nga Mahi Nunui, 1908, mo tetahi mahi nui.

Mo nga tikanga o taua kapeneheihana me tono e te Minita mo nga Whenua, i mua mai i te paunga o nga marama e ono i muri iho i te timatanga o tenei Ture, ki te Kooti Whenua Maori i raro i te tekiona 91 o te Ture Mo Nga Mahi Nunui, 1908, a hei reira ka whiwhi mana taua Kooti.

I te uiunga me te whakataunga o taua take ko nga Tiati mo te Kooti Whenua Maori kia kaua e hoki iho i te tokorua, a ko te whakatau a taua Kooti hei whakamutunga, a hei tino whakaoti i te nui o te moni kapeneheihana hei utunga, i te tika hoki o tetahi tangata kia utua ki a ia taua moni.

Ko te moni kapeneheihana e whakataua peratia me utu i roto i nga moni kua whakaritea hei hoko whenua

Maori.

Kaua tetahi moni kapeneheihana e utua ki tetahi tangata kua hoko nei, ia, te tangata ranei i riiwhitia ai e ia te paanga, i mua atu i muri mai ranei i te timatanga o tenei Ture, i tona hea, paanga ranei ki te Karauna, kua tango mai ranei he moni i te Karauna hei hoko mo tona paanga, a ko aua hoko ka whakamanaia, a ka whakapumautia mo nga tikanga katoa.

Hei huarahi e taea ai te whakatau te nui o te moni kapeneheihana hei utunga ki te tangata nona tetahi paanga (kaore ano i wehea) i raro i tenei tekiona, me whakatau e te Kooti Whenua Maori taua paanga ki tetahi wahi e ata rohea o te whenua, ano e wehe ana i runga i tetahi tono wehewehe, a hei reira ka whakatau ai i te kapeneheihana i runga i te wariu o te paanga kua whakataua ra tona wehenga.

• Hei huarahi e taea ai te whakatau te wariu o tetahi paanga pera i wehea, me ki e ekengia ana taua paanga e tetahi riihi mo nga tau e iwa tekau ma iwa, timata mai i te 25 o nga ra o Pepuere o te tau 1883, i runga i te ahua o te moni reti a tau mo taua wahi ki nga moni reti a tau e riro ana mai i te Karauna i te wa i paahitia ai tenei Ture mo nga riihi katoa o te whenua e tohungia nei i roto i te Kupu Apiti Tuarua, kia pera te ahua o te wariu whakapaingakore o te wahi e whakataua ai ki reira taua paanga ki te wariu whakapaingakore o katoa taua whenua e tohungia ra i roto i taua Kupu Apiti.

Engari mehemea ki te kitea e te Kooti kaore te kirimina whakaaetanga e kiia ra i roto i te Ture Whakatikatika, 1883, i te Ture Here Ngawha, 1881, i hangaia ra i te 25 o nga ra o Pepuere, 1883, i waenganui i te Kawanatanga o Niu Tireni me nga rangatira me te iwi nui o Ngati Whakaue, kaore i hainatia, i whakaaetia a tahituhitia e tetahi tangata nona tetahi paanga kaore ano nei i hokona e te Karauna, e te tangata ranei i riiwhitia ai e ia, e te kaiwhakahaaere ranei i whakamanaia e tana tangata, e te tangata ranei i riiwhitia e ia, heoi ka kiia ko te wariu o tona paanga ko te wariu whakapainga kore o te wahi i whakataua ai taua paanga i te wa i paahitia ai tenei ture.

Nga Kupu Apiti.

Kupu Apiti Tuatahi.NGA TORE KUA WHAKAKOREA.

- 1908. No. 189.—Te Ture Here Ngawha, 1908: Taua Ture katoa.
- 1908, No. 253.—Te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1908: Tekiona 14 me te 15.
- 1909, No. 15.—Te Ture Whenua Maori, 1909: Rarangi (*I*) o tekiona 439 (e pa, ana ki te Ture mo nga Takiwa Ngawha. 1908).

Te Kupu Apiti Tuarua.

Ko Katoa tera wahi i roto i nga Takiwa Ruuri o Horohoro me Tarawera, Takiwa Whenua o Akarana, te nui i runga i te ruritanga e 3,170 eka, nui ake iti iho ranei, a e huaina ana ko Te Pukeroa-Oruawhata Poraka: Ona rohe ki te tuaraki ko te taha tuarahi o te rori nui o Tauranga ki Rotorua timata mai i te awa i Utuhina ki te Parade, e 4,200 nga ringiki; ka rere atu i kona ma te rohe tuaraki whaka-te-hauauru o te Parade, a rere tika tonu ki te moana o Rotorua, e 350 nga ringiki; ka rere ma te taha o te moana o Rotorua ki te ngutuawa o Puarenga awa; ka rerere ki te rawhititi, ki te tonga whaka-te-rawhititi ma taua Puarenga awa ki Ruakiokio; ka rere ki te tonga-hauauru, a ki te tonga ma etahi raina ruuri, e 6,960 nga ringiki, e 8,614 nga ringiki, ki Ngatautara Pa; ka rere ki te hauauru ma tetahi raina ruuri, e 2,395 nga ringiki, ki Te Rere, a ka rere ma te awa o Utuhina ki te timatanga: ahakoa nui atu iti iho ranei aua ringiki; kua tohungia nei ki runga ki te mapi L. 7444, kua whakatakotoria ki te Tari Tumuaki o Te Tari o nga Whenua, i Poneke, a i tohungia te rohe ki te kaxa kakariki: A me kape ki waho te whenua e kiia nei ko Pukeroa-Oruawhata Nama 2 Poraka, ara ko Tarewa, ko te wahi ranei o taua whenua kaore ano i hokona e nga tangata no ratou taua whenua.

**1910, No. 82. HE TURE hei whakatau i etahi
Kereeme me etahi Tautohe moetahi Whenua
Maori, hei whakawhiwhi Mana ki te
KootiWhenua Maori, me te Aperata Kooti, me**

era atu Take.

[3 o Tihema, 1910.]

Kua Meinga Hei Ture e te Runanga Nui o Niu Tireni, e noho huihui ana i roto i te Paremete, a i runga ano i toha mana, ara:—

- Ka huaina tenei Ture ko te Ture Whakariterite Kereeme Whenua Maori, 1910.
- Ahakoa te whakakorenga a te Ture Whenua Maori, 1909. i te tekiona 26 o te Ture Whakariterite Kereeme Whenua Maori, Whakatikatika Ture, 1907, me nga tekiona 26 me o 28 o te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori 1908, ko ia kupu tohutohu kua ata mahia e tetahi Poari Whenua Maori i raro i aua tekiona i mua atu o te whakakorenga ai, ka ahei kia whakahaerea a kia whakatutukitia, a mo runga mo tena ahua ka ahei kia whakahaerea nga mana katoa i whakawhiwhia e aua tekiona ki te Minita Maori, ki te Poari Whenua Maori, ki te Kawana i roto i tana Kaunihera, ki tetahi atu tangata ranei, a ka rite tonu te whaimana o taua whakahaerenga ano aua tekiona kei te mana tonu; a mo runga mo nga tikanga o tenei tekiona ko ia kupu i roto i aua tekiona e tohu ana i tetahi Poari ka kiia e tohu ana i te Poari Whenua Maori e whaimana ana i ia wa i roto i te takiwa kei reira te whenua e pangia ana e taua kupu tohutohu.

• **Hei huarahi e taea ai kia pai ake te whakamahi a te Kaitiaki mo te Katoa i nga Rahui Maori kua whakawhiwhia ki a ia, me pa enei tikanga e whai ake i raro nei ki ia rahui pera:**
Ka ahei te Kaitiaki mo te Katoa i ia wa, i ia wa ki te ruuri a ki te wehewehe i tetahi rahui ki etahi wehewehenga e tika ana, a, i runga i te whakaae a te ropu takiwa, ki te whakatakoto, ki te hanga, a ki te whakawahi i nga rori ki runga ki taua rahui e maharatia ana e ia e tika ana.

Ea kiia ia rori pera lie rori no te katoa kua whakawhiwhia ki te Kingi.

Ko nga moni katoa a te Kaitiaki e pau i te whakahaerenga i ana mahi i runga i tetahi rahui, ka tau hei taunaha tuatahi ki runga ki tana rahni me ona moni reti, moni hua ranei.

Mehemea kaore e ea i ana moni reti, moni hua ranei aua moni i whakapaua ra, ka ahei te Kaitiaki ki te tuku moni atu i roto i te moni topu o te Tari o te Kaitiaki mo te Katoa hei utu i aua moni i whakapaua, a ko nga moni e tukuna peratia, apiti ki nga initarete e tonoa ana i taua wa e te Kaitiaki mo nga moni mokete, me whakaea i roto i nga moni reti, i nga moni hua ranei o te rahni a te wa e whai moni pera ai.
(2.) Ina whakahaere ia i aua mahi me whai tonu te Kaitiaki i runga i nga rekureihana mo nga ruuri e whai mana ana i taua wa, ki nga tikanga hoki o te ture e pa ana mo te wehewehe whenua me te whakatakoto rori.

Me whakamaori nga tikanga o tenei tekiona ano e whakawhanui ana ia, a kaore i te whakawhaiti iho i era atu mana kua whakawhiwhia ki te Kaitiaki mo te taha ki nga rori.

Mo nga tikanga katoa o tenei tekiona ka uru ki roto ki tenei kupu "rori" nga tiriti, mehemea te rahui kei roto i tetahi taone (*borough*), otiai ki te pera ka tau te tiriti ki raro ki te Kaunihera o te taone i raro i nga tikanga o te Ture mo nga Taone Nunui, 1908.

- Me pa tenei tikanga ki ia riihi, a ki ia whakahoutanga o taua riihi, i whakaputaina i raro i te Ture mo nga Whenua Rahui o te Taihanauru, 1881, i tetahi Ture Whakatikatika ranei i taua Ture, i paahitia i mua atu i te tau 1892, ara, ko nga whakapainga hei wariutanga i runga i te tikanga apitireihana i raro i nga kawenata kei roto i te riihi, kaua o whakawhaititia i runga i nga kupu o taua riihi, i runga ranei i nga tikanga whakahaere i raro i taua Ture, engari me ki ko nga whakapainga tika, pumau te ahua, e whakamaramatia ra e te tekiona rua o te Ture Whenua. 1908. a e mau ana i runga i te whenua i te wa o taua wariutanga kia kaua ano ia e nui atu i te Rima pauna mo ia eka o te whenua i roto i taua riihi.

- Ahakoa te takoto ke o nga tikanga o tetahi atu Ture, ka ahei tetahi wahi o tetahi poraka whenua Maori (a kei roto i tena kupu te whenua papatupu), otiai kia kaua e nui ake i te rima eka i te wahi kotahi, e whakaarohia ana e te Minita Maori e pai ana hei tuunga whare mahi hua rakau, whare mahi pata, whare mahi tiihi kiriimi ranei, mo tetahi whare ranei mo nga tikanga karakia, kura, mahi atawhai, mo nga tikanga ranei o te iwi nui, kia whakahaerea i runga i enei tikanga e whai ake nei, ara:—

Ka ahei te Kawana, i runga i te kupu tohutohu a te Koot. Whenua Maori, i runga i te Ota Kaunihera ki te tuku ki te Poari Whenua Maori o te takiwa kei reira nei taua whenua i taua whenua i raro ia i te mana o nga taimahatanga, raina, paanga katoa e tau tika ana ki runga ki taua whenua, kia puritia, a kia whakahaerea e te Poari hei painga ki nga tangata Maori no ratou taua whenua, a hei reira ka whakawhiwhia ki te Poari taua whenua;

Ina tuku mai te Kooti i tana kupu tohutohu i raro i tenei tekiona me apiti mai e ia ki te taha he kupo whakaatu mai ki te Kawana i nga hiahia (mehemea he pera) o nga tangata nona te whenua, o nga tangata

ranei e kereeme ana i te whenua (o te munga ranei o ratou) i pangia e taua kupu tohutohu, mo te ahua o te whakahaeenga ai o taua whenua, hei hoko, tuku noa atu, riihi, pehea ranei:

Mo nga tikanga o tenei tekiona ka whakamanaia a ka whakahaua te Kai-rehita Whenua Takiwa, ina tonoa e te Minita Maori kia pera, ki te mahi i nga mahi katoa e tika ana hei whakatutuki i te rehitatanga o te taitara o te Poari:

Ka ahei te Poari, i runga ano ia i te ata whakaaro ki nga hiahia o nga tangata nona te whenua, o nga tangata ranei e kereeme ana (mehemea ia he pera) ki te tuku i taua whenna i runga i te tikanga tuku noa, i te hoko ranei, i te riihi ranei mo te moni reti iti noa kaua e maketetia, me makete ranei ki te katoa mo te moni reti e whakaritea e te Poari, mo nga tau kaua e maha atu i te 21, me te whakahou atu ano mo tetahi atu 21 tau i runga i te moni reti e tika ana, a i runga i nga tikanga mo te mahi whare, me te whakapau moni ki runga e whakaarohipa ana e te Poari e tika ana, hei tohu kei te whakatutukitia nga tikanga i tukua ai taua whenua.

- Ka whaimana te Kooti Whenua Maori, i runga i te tono a tetahi tangata whai paanga, a te Minita Maori ranei,—

Ki te whakakore i te ota wehewehe, i mahia i te rua o nga ra o Hepetema, 1885, mo Matahiia Poraka, i roto i te Takiwa Kooti Whenua Maori o Kihipane, me te whaka-riteritenga hea i mahia i taua wa, a ki te whakariterite (hou) i nga hea o nga tangata whai paanga Ka whaimana te Kooti i runga i taua vhakariteritenga ki te whakarite, mo te taha ki te utunga i nga moni reti, ko hea te wa tika hei utunga mo nga hea i runga i taua wha-kariteritenga hea a ki te hanga hoki i nga whakatikatika-nga o te taitara e maharatia ana e te Kooti e tika ana:

Ki te whakatikatika i te ota wehewehe i mahia i to 24 o nga ra o Akuhata, 1894, mo Waapiro 8, ara 2b, Poraka, i roto i te Takiwa Kooti Whenua Maori o Kihipane, hei huarahi e taea ai te whakatutuki, i runga i a te Kooti whakarere-ketanga e mahara ai ia e tika ana, nga tikanga o tetahi tiiti kawenata, i tuhia i te 27 o nga ra o Hurae, 1904, kei roto kei te ringa o te Poari Whenua Maori o te Tai Rawhiti, he mea haina e nga tangata whai paanga, a e mea ana i to ratou whakaetanga ki te whakahoki i tetahi wahi o taua whenua ki etahi tangata i whakahuatia i roto i taua tiiti, engari kaore i roto i te taitara o taua whenua a ki te hanga hoki i nga whakatikatikanga o te taitara e maharatia ana e te Kooti e tika ana:

Ki te uiui i nga tikanga o te Pitihana, Nama 424 o te 1910, a Te Rangihoapu Henare me etahi atu, mo Te Keureu Nama I Poraka, kei roto i te Takiwa Kooti Whenua Maori o Wa-nganui, a mehemea ka kitea e tika ana, ka ahei te Kooti ki te whakatikatika i te rarangi ingoa o nga tangata whai paanga, ki te whakariterite i nga hea, a ki te whakatikatika i te taitara i runga i ta te Kooti e mahara ai e tika ana. ((2.) Ko te mana o te Kooti ki te whakakore, ki te whakatika ranei i tetahi ota i raro i tenei tekiona ka ahei kia whakahaerea, ahakoa taua ota kua rehitatia, kua rehitatia ranei ki te rehita tarewa i raro i te Ture Whakawhiti Whenua, 1908, a ki te pera me mahi e te Kai-rehita Takiwa Whenua nga whakatikatika nga katoa e rite ana o te tino Rehita me te Rehita Tarewa.

Kaore e takoto he piira ki te Aperata Kooti i runga i tetahi ota i mahia i raro i tenei tekiona.

Kaore e whakahengia e tetahi ota i mahia e te Kooti Whenua Maori i raro i tenei tekiona tetahi tuku tika i mahia mo taua whenua i mua atu i te mahinga o taua ota.

- Ahakoa te takoto ke o nga tikanga o nga tekiona 103, 107, me te 432 o te Ture Whenua Maori. 1909, tenei ka whakamanaia a ka whakahaua te Kooti Whenua Maori i runga i te tono a tetahi tangata whai paanga i roto i nga marama e torn i muri iho i te paahitanga o tenei Ture, a i runga i nga tikanga mo te utu moni punga, whakatakoto punga, me era atu tikanga e whakaritea e te Tumuaki o te Kooti Whenua Maori, kia whakahaerea mo—

Manawatu Nama 6 Poraka, e huaina nei ko Te Whitiatara Rahui, i roto i te Takiwa Kooti Whenua Maori o Poneke;

Tatua Rawhiti, Pakuri me Otuhunga Poraka, i te Kaute o Taupo Rawhiti;

Opoutama Rahui, kei te Mahia, i roto i te Takiwa Kooti Whenua Maori o Kihipane;

Puketotara, ara, Carnarvon Tekihana 336, i roto i te Takiwa Kooti Whenua Maori o Poneke;

Whenuakura, i roto i te Takiwa Kooti Whenua Maori o Poneke— i nga mana katoa kua whakawhiwhia ki te Kooti e te Wahi V o te Ture Whenua Maori, 1909.

Kaua tenei tekiona e whakararuraru i te hoko a nga tangata whai paans-a ki te Karama, i te hoko mai ranei a te Karauna i nga tangata e whai paanga ana i naianei, i etahi ranei o ratou, i te whenua e whakahuatia nei i te rarangi (a) o te raraugi i runga tata ake nei, otia—

Me utu te toru koata o te moni hoko o taua whenua ki te Kaitiaki o te Katoa, kia puritia e ia kia puta ra ano te whakatau a te Kooti, a i te mea e tatari ana ki taua whakatau me whakatakoto e ia ki etahi tikanga e whai hua ai, kei tana e mahara ai e tika ana; a

Kaua e whaimana tetahi tangata ki te kereeme ki te Karauna mo tetahi moni hoko i utua ki tetahi tangata e whai paanga ana i naianei, ki te kereeme ranei ki tetahi tangata e whai paanga ana i naianei mo tetahi

moni i riro mai i a ia i mua mai o te whakatau a te Kooti.

Kaua e whakararurutia e tenei tekiona tetahi riihi whaimana o tetahi o nga whenua e whakahuatia nei i te rarangi tuatahi o tenei tekiona.

- Notemea kua puta te kupu tohutohu a te Komiti mo nga Mea Maori o te Whare o Raro o te Paremete mo te pitihaua (Nama 239/1908) a Raniera Te Rore Taoho me tetahi atu kia tukua taua pitihana kia uiuia e te Kawanatanga: A notemea, i runga i taua kupu tohutohu, i tu he uiuinga ma te Tumuaki o te Kooti Whenua Maori, a kua tae mai tana ripoata e whakaatu ana kua whakariterite nga tangata e pa ana ki taua take, a e tika ana kia whakatutukitia taua whakariterite: Na reira ka meinga hei tare kia ahei te Tuinuaki, i runga i te mana o tenei Ture, ki te whakahau kia whakakorea, kia whakatika-tikaina ranei te taitara o Opanake 1c me Opanake 1d Poraka, a ki te whakahau kia whakaputaina nga pukupuka taitara hou e whakaaro ana ia e tika ana hei whakatutuki i nga tikanga o te whakaritenga, ara, kia whakawhitia e Netana Patuawa, e ona kai-riiwhi ranei o ratou paanga katoa me o ratou hea i Opanake 1d Poraka ki a Te Rore Taoho ki ona kai-riiwhi ranei, a kia tukua e taua Netana Patuawa, e ona kai-riiwhi ranei e 450 eka o te wahi e tika ana ma ratou i raro i nga ota a te Kooti Whenua Maori ki Opanake 1c Poraka kia Te Rore Taoho, ki ona kai-riiwhi ranei; a tenei ka whakahaua te Kai Rehita Takiwa Whenua, i runga i te tono a te Tumuaki, ki te mahi i nga whakatikatika nga katoa e rite aua i roto i te Tino Rehita me te Rehita Tarewa ranei ano i tupono ki tewhea o aua pukupuka mo nga taitara o aua whenua.

- Ka ahei te Tumuaki, i runga i nga tikanga mo te moni punga, mo te whakatakoto punga, me era atu tikanga e whakaaro ana ia e tika ana, a i runga i te tono a tetahi tangata whai paanga i roto i nga marama e toru i muri mai i te paahitanga o tenei Ture ki te whakaae kia tuku piira te kai-tono ki te Aperata Kooti mo runga mo—

Te ota a te Kooti Whenua Maori, i mahia ki Kaiapoi, i te 13 o nga ra o Hepetema, 1883, whakatu kai-riiwhi mo Matenga te Rapa, i Rota 22, Kaiapoi Rahui Maori:

Te ota a te Kooti Whenua Maori, i mahia i te 9 o nga ra o Hepetema, 1872, whakatu kai-riiwhi mo Wiremu Tahana Tirarau, ara Tahana Marupo, i Pakia Poraka, Hokianga, i roto i te Takiwa Kooti Whenua Maori o Akarana:

Te ota a te Kooti Whenua Maori, i mahia i te 6 o nga ra o Aperira, 1880, whakatu kai-riiwhi mo Heni te Paakamutu, i te Rotokautuku Nama 2 Poraka, i te Takiwa Kooti Whenua Maori o Kihipane.

Ka whaimana te Aperata Kooti ki te uiui, a ki te whakatau i tetahi piira i raro i tenei tekiona, a ki te whakahaere mo te taha ki taua piira i katoa i etahi ranei o ona mana i raro i te Wahi II o te Ture Whenua Maori, 1909; a ko nga whakahaerenga katoa o taua piira me whakahaere ano he piira i whakaaetia e te Turnuaki i raro i te tekiona 50 o taua Ture.

- Ka whakamanaia a ka whakahaua te Aperata Kooti ki te whakawa tuarua i ana ota i hanga ai i nga marama o Pepuere me Maehe, 1900, mo Mangahauini Poraka me ona wehewehenga (Kaua ia te wehenga Nama 2), i roto i te Takiwa Kooti Whenua Maori o Kihipane.

Ka meinga tenei tekiona he ota i raro i te tekiona 50 o te Ture Whenua Maori, 1909, i mahia i runga i te rnatura whakaae a te Kawana i roto i tona Kaunihera kia whakawatia tuaruatia nga ota katoa e

whakahuatia ra i te rarangi i mua tata ake nei, a me whai-mana a me whakahaere i runga i tera ahua.

Kaua e whakahengia e tenei tekiona te ota whakakaporei-hana i nga tangata, no ratou aua whenua, i mania i te 16 o nga ra o Hepetema, 1910.

Ka araitia e tenei tekiona nga tuku katoa e pa ana ki aua whenua (haunga ia ki ona wahi i uru ki roto ki te Taone Maori o Tuatini me te Wahanga 2 o taua Poraka), kia puta ra ano te whaka-tau a te Aperata Kooti i runga i te whakawa tuarua.

- Ka whakatikatikaina te ota a te Aperata Kooti, i mahia i te tuunga o taua Kooti i te 6 o nga ra o Tihema, 1895, mo te kairii-whitanga ki te paanga o Wiremu Kingi Matakatea ki Ngati Kahu-mate Poraka, i roto i te Takiwa Kooti Whenua Maori o Wanganui, mo te taha ki te whakariteritenga o nga hea ara, ka hoatu ki a Nga-whakaka he hawhe hea, a ka hoatu ki te mea kotahi o Akinihhi Himiona me Ruhe Hakopa he koata hea.

Ko nga moni reti, me era atu moni kua utua ki te Kaitiaki mo te Katoa i mua atu i te 30 o nga ra o Hune, 1910, a e puritia ana e te Kaitiaki mo te Katoa, mo taua paanga o Wiremu Kingi Matakatea i roto i taua whenua, me pupuri e ia i raro i nga tikanga o tekiona 424 o te Ture Kooti Whenua Maori, 1909, a ka pa katoa mai nga tikanga o taua tekiona ki aua moni reti me era atu moni.

Me utu e te Kaitiaki o te Katoa aua moni reti me aua moni ki nga tangata e whaipaanga ana ki aua moni i runga i o ratou hea e whakaaturia ra i roto i taua ota i mua atu i te paahitanga o tenei Ture.

- Ina piira mai tetahi tangata whai paanga i roto i nga wiki e ono i muri iho i te paahitanga o tenei Ture, ka whaimana te Aperata Kooti ki te uiui, a ki te whakatau i tetahi piira, mo nga ota a te Kooti Whenua Maori i mahi ai i raro i te mana o tekiona rua o te Ture Whakatikabika i te Ture mo Horowhenua Poraka, 1906, mo nga whenua e tohutohungia ana i roto i te Kupu Apiti Tuarua ki taua Ture, a ka whaimana taua

Aperata Kooti mo taua piira ki te whakahaere i katoa, i etahi ranei, o ona mana i raro i te Wahi II o te Ture Whenua Maori, 1909.

Mo runga mo te uiuinga me nga whakahaere a te Kooti i raro i tenei tekiona, me whakahaere te Kooti, ano te whakatau a te Kooti Whenua Maori o te tau 1873 (i te whakawa tuatahi o Horowhenua), kaore i pa mai ki nga whenua e whakahuatia i te rarangi i mua tata ake nei, a me ata whiriwhiri e te Kooti te ahua o nga noho i runga i aua whenua a tetahi kai-kereeme, a tetahi tupuna ranei o te tahi kai-kereeme, mai o te tau 1840.

Ko ia ota e mania e te Aperata Kooti i raro i tenei tekiona ka rite tonu te mana, ano he ota na taua Kooti i raro i te Ture Whenua Maori, 1909.

Me mahi e te Kairehita Takiwa Whenua nga whakatikatika-nga katoa e rite ana o te Rehita, o te Rehita Tarewa ranei, e tutuki ai nga tikanga o tenei tekiona, o te whakatau hoki a te Aperata Kooti.

- Hei whakatutuki i te kupu tohutohu a te Komiti mo nga Mea Maori o te Whare o Raro o te Paremete, o te 20 o nga ra o Akuhata, 1907, i runga i te pitihana No. 304, o te 1907, a Rangiaukaha Kawharu, na reira ka meinga, ahakoa te takoto o tetahi atu Ture, kia ahei te Aperata Kooti, a ka whakahaua taua Kooti, kia whakawa tuarua i ana ota whakatu kai-riiwhi mo Ngapera Kawharu mo nga whenua e kiia nei ko Rangitoto Nama 2 me 3 (D'Urville Island), a ka whiwhi a ka ahei kia whakahaere taua Kooti i ona mana katoa i raro i te Wahi II o te Ture Whenua Maori, 1909.
- Hei whakatutuki i te kupu tohutohu a te Komiti o nga Mea Maori o te Whare o Raro o te Paremete i runga i te pitihana Nama 793, o te 1907, a Ngarongokahau, me pa enei tikanga:—

Ka kiia taua pitihana he tono i raro i te rarangi torn o tekiona 50 o te Ture Whenua Maori, 1909, kua puta nei te ota a te Tumuaki kia ara he whakawa tuarua i runga i te matua whakaae a te Kawana i roto i tana Kaunihera, a ka ahei kia whakahaerea i runga i tera aronga, i raro ia i nga tikanga o te rarangi rima o taua tekiona rima tekau kua kiia ake nei:

I runga i te whakawa tuarua ka ahei te Aperata Kooti ki te whakaaro ki te ahua o te kai-pitihana ano kaore te paahi-tanga o tekiona 50 o te Ture Whakariterite Kereeme Whenua Maori, Whakatikatika Ture, 1901, i pa ki tenei take:

Kaua tetahi kupu o tenei tekiona e whakararuraru i te mana o te wira a Roera Rangi, kua mate.

- Notemea i runga i tetahi tiiti i tuhia i te 31 o nga ra o Hanuere, 1860, ka hokona e Piripi Iharaia, Karauria Ngawhara. Riwai Tamati, Anaru Tuhokairangi, Raharuhi Anaru, Rawinia Te Piki, Terei Rahui, me Haira Hori (ka huaina i muri ake nei ko nga kai-hoko) te whenna e kiia nei ko Tupapakurua ki te Karauna, a he kupu i roto i taua tiiti e whakaatu ana i tetahi rahui, ara, "Kia kotahi tetahi piihi i roto i enei rohe me rahui mo Piripi me matou katoa, a kua tohutohungia nga rohe o taua rahui e Piripi kia Te Herangi. Ko Te Punakotukutuku te ingoa": A no te mea i whaka-putaina tetahi Karauna Karaati, i tuhia i te 1 o nga ra o Aperira, 1865, i raro i nga tikanga o te Ture Karauna Karaati (Nama 2), 1862, mo Tekihana 394, Whareama Poraka, 1150 nga eka, ara ko taua rahui kua whakahuatia ake ra, ki a Piripi Iharaia raua ko Riwai Tamati, etahi tokorua o nga kai-hoko, i runga i te tikanga hei tioti-teneta raua, a ko te ahua hei kaitiaki raua mo te taha ki nga kai-hoko katoa: A notemea i mate taua Riwai Tamati i te 12 o nga ra o Akuhata, 1875, i reira tata ranei a no reira ka riro te whenua ki te kotahi o Piripi Iharaia, a ka puta atu era atu katoa o nga kai-hoko, a no muri iho ka whakaputaina, i runga i te tono a nga kai-riiwhi o Piripi Iharaia, he tiwhikete taitara kia ratou i raro i te Ture Whakawhiti Whenua, 1908, mo taua Tekihana 394, Whareama Poraka: A notemea, mo runga mo nga tikanga o tetahi mokete ki te Karauna, kua whakawhitia taua whenua ki te Kaitiaki mo te Katoa, a kua rehitatia ki a ia te taitara, i runga i te tikanga, ina ea te mokete, me whakawhiti e ia te whenua ki nga kai-riiwhi o Piripi Iharaia: A notemea e tika ana kia ata uiuia ano te ahua o enei take, a kia taea ai te pera e tika ana kia whakawhiwhia he mana ki te Aperata Kooti, a kia araitia taua whenua kei taea te tuku i te mea kaore ano i tutuki te whakatau a taua Kooti: Na, reira ka meinga hei ture, ara:—

Ka whakamanaia, a ka whakahaua te Aperata Kooti ki te uiui, a ki te whakatau i nga kereeme, me nga whakapae a nga kai-pitihana, e whakaaturia nei i roto i nga pitihana Nama 295, o te 1907 (a Haira Hori me etahi atu) me te Nama 603, o te 1910 (a Areta Nahona me etahi atu), a ki te hanga i nga ota e mahara ana te Kooti e tika ana:

Ka whaimana tonu te Kooti, a ka ahei ki te whakahaere i ana mahi, ahakoa takoto ke te whakatau a te Hupirim Kooti Kooti Piira ranei mo te take o tana whenua, a ano kaore he whakatau pera kia whakaputaina:

Ka ahei te Kooti ki te ota, ahakoa nga tikanga o tetahi kirimina i waengamui i te Karauna i te Kaitiaki mo te Katoa mo te mokete e wkakahnatia i runga ake nei, ina ea taua mokete, ki te whakawhiti i taua whenua ki nga tangata, i runga i nga hea, a i raro i te mana o tetahi riihi whaimana a i raro hoki i nga tikanga e maharatia e te Kooti e tika ana:

Ka ahei te Kai-rehita Takiwa Whenua, ina oti te rehita taua whakawhiti, ki te whakaputa kore utu i tetahi

tiwhikete taitara i runga i te ota a te Kooti, a ki te whakatikatika i te rehita, i te rehita tarewa ranei i runga i tana e whakaaro ai e tika ana:

Kaua e pa he kereeme ki te Kairehita Takiwa Whenua ki te Kaitiaki ranei mo nga mahi e mahia e raua hei whakatu-tuki i nga tikanga o tenei tekiona:

È kore e ahei kia whakahaerea tetahi tuku mo taua whenua, ahakoa i runga i tohea ahua, kia puta ra ano te whakatau a te Kooti a kia oti ra ano nga mahi e tika ana i runga i te ahua o taua whakatau.

Kaua tetahi mea i mua ake nei e pa mai hei, e kiia ranei e arai ana i te Kaitiaki mo te Katoa me era atu tangata e tika ana ki te whakatutuki i runga i o te ture tikanga i tetahi Kirimina, Kana-taraka ranei mo te hoko i taua whenua e tarewa ana a e whakahaerea ana i te paahitanga o tenei Ture; engari ki te pera me utu te moni hoko ki te Kaitiaki mo te Katoa, a mana e pupuri e whakahaere i runga i te ota a taua Kooti ano taua moni hoko ko te tinana ake o taua whenua.

- Ka ahei nga tangata no ratou a Tekihana 97a, i te Taone o Pokitana, o ratou kaitiaki ranei (mehemea he tangata e pangia ana e te mate) ki te whakawhiti i runga i te tikanga tuku noa atu ki te Kaunihera o taua Taone, a ka ahei te Kaunihera o taua Taone ki te tango mai i taua tuku, i taua whenua, i tetahi wahi ranei o taua whenua, ahakoa te takoto ke o nga tikanga o te Ture Whenua Maori, 1909.

Me hiana te tiiti tuku i runga i nga tikanga o te tekiona 215 o taua Ture (e pa ana mo te hainatanga pukapuka tuku).

Ma te Poari Whenua Maori o te takiwa kei reira nei taua whenua e whakamana taua tuku, a, ina tutuki tika nga tikanga o te rarangi i mua tata ake nei, me whakaputa e te Poari, kaua he utu, tana tiwhikete whakamana.

Me rite tonu te mana o taua tiwhikete whakamana ki te tiwhikete whakamana i raro i te Wahi XIII o taua Ture.

- Ka whakamanaia, a ka whakahaua te Kooti Whenua Maori kia uiui, a kia whakatau ko ehea o nga tangata o Ngati-Matepu hapu, o Tauranga, e tika kia whakaurua ki roto ki te tiwhikete taitara (ka huaina i muri ake nei) o Rota 80, Poraka X, Takiwa Ruuri o Tauranga, a ma te Kooti e whakariterite nga hea o aua tangata, a e tuku mai i tana ripoata ki te Kawana.

Mo runga mo taua uiuinga me ata whiriwhiri e te Kooti nga kereeme a nga tangata o taua hapu i whai noho, ratou ake o ratou matua, o ratou tupuna ranei, i runga i taua whenua, mai o te tau 1870.

Ka whakamanaia te Kawana e tenei Ture ki te haina i tetahi warati kia whakaputaina he tiwhikete taitara ki aua tangata e kitea peratia e te Kooti, hei teneta kamana i runga i nga hea e wha-kataua e te Kooti.

Ina puta te tiwhikete taitara, hei reira ka kiia taua whenua he whenua whirihoura Maori i raro i nga tikanga o te Ture Whenua Maori, 1909, a ka tau i runga i te mana o tenei tekiona ki raro ki te Wahi XVI o taua Ture.

- Ka whakamania te Kawana ki te haina i tetahi warati kia whakaputaina he tiwikete taitara mo Tekihana 91, Poraka VII, Takiwa Ruuri o Patutahi, i roto i te Takiwa Whenua o Haaki Pei, ki nga tangata o te Whanauakai Hapu o Turanga, e whakataua i runga i nga tikanga a muri ake nei whakamaramatia ai.

Ka whakamania, a ka whakahaua te Kooti Whenua Maori ki te uiui, a ki te whakatau, ko ehea o taua hapu e tika ana kia whakaurua ki roto ki taua tiwikete taitara, ki te whakariterite i o ratou hea, a ki te tuku mai i tana ripoata ki te Kawana.

Mo runga mo taua uiuinga me whiriwhiri e te Kooti te kupu tohutohu a Komihana Karaka, kei te Pukapuka Paremete G.-4,1884, Tuunga Tuarua.

Ina puta te tiwhikete taitara, hei reira ka kiia taua whenua he whenua whirihoura Maori i raro i nga tikanga o te Ture Whenua Maori, 1909, a ka tau i runga i te mana o tenei tekiona ki raro ki te Wa !hi XVI o taua Ture.

- Ka whakamanaia, a ka whakahauate Kai-rehita Takiwa Whenua o Poneke, i runga i te tono a te Tumuaki o te Kooti Whenua Maori, ki te whakakore i nga pukapuka taitara o nga Wahanga 3, 4, me te 5 o Carnarvon Tekihana 361 (e huaina nei ko Poutu Poraka), a ki te whakaputa tiwhikete taitara mo aua whenua ki a Donald Fraser, o Pukuhe, Bull's.

I mua atu i tana tononga ai, kia marama rawa ki te Tumuaki, tera kua hainatia, a kua rehitatia e taua Donald Fraser, a mana e utu, etahi pukapuka tuku whaimana, whakawhiti ranei o nga whenua e whakamaramatia nei i te Kupu Apiti Tuatahi ki tenei, ki nga tangata e whakahuatia ana, a mo nga hea hoki e tohuto-hungia ana, i roto i taua Kupu Apiti.

- Tenei ka whakatikatikaina te tekiona tuawha o te Ture Whakariterite Kereeme Whenua Maori, 1895, ara me whakakore atu nga kupu, "i runga i Tekihana 76, Poraka 2, me" i taua tekiona, a me whakamaori te tikanga o taua tekiona, ano aua kupu i mahue atu ki waho i te wa i paahitia ai taua Ture.

- Tenei ka whakatikatikaina te tekiona warn o te Ture Whakarite Kereeme Whenua Maori Whakatikatika Ture, 1904, ara me whakauru ki muri i nga kupu "hei nohoanga" nga kupu "hei painga ranei," a me patu nga kupu "e noho nei, kua noho atu ra ranei i roto i enei tau maha i runga i taua whenua a."

- Notemea i roto i te Kupu Apiti "C" o te Ripoata a te Komihana mo nga Whenua o te Tai Hauauru (Pukapuka Paremete A.-5b, 1883) ka wehea tetahi wahi whenua hei Rahui Maori, e mohiotia ana ko Otuhuia, a i tohutohungia kia tukua ki te Kaitiaki mo te Katoa i runga i te tikanga tiaki mo nga tangata no ratou taua wahi: A notemea i te 30 o nga ra o Akuhata, 1900, ka hokona e te Karauna kia Jessie McL'Dowie tetahi wahi (e huaina ana i naianei ko Tekihana 14, Poraka V, Takiwa Ruuri o Nukumaru) o taua whenua, kotenui 119 eka, e 3 ruuri, 16 paati: A noternea i runga i tetahi Ota Kaunihera, i mahia i te 24 o nga ra o Oketopa, 1910, ka whakawhiwhia a Otuhuia Poraka (Poraka V, Takiwa Ruuri o Nukumaru te nui e 436 eka, nui ake iti iho ranei, ki te Kaitiaki mo te Katoa, i raro i nga tikanga o te Ture mo nga Whenua Rahui o te Tai-Hauauru, 1892: A notemea e tika ana kia whakawhiwhia ki te Kaitiaki mo te Katoa etahi atu whenua Karauna i runga i te tikanga hei whakawhiti mo nga whenua kua hokona ra e te Karauna: Na reira ka meinga hei ture,—
Ka whakawhiwhia a Rota 16b, 17b, 18b, 19b, 20b, 21b, me 22b, o Tekihana 382, Takiwa Ruuri o Okotuku, ki te Kaitiaki mo te Katoa, i raro i nga tikanga o te Ture mo nga Whenua Rahui o te Tai-Hauauru, 1892, i runga i te tikanga tiaki mo nga tangata whai paanga ki Otuhuia Poraka.
Ina uiuia nga tangata e tika ana ki taua Otuhuia Poraka, me ki aua rota o Tekihana 382, Takiwa Ruuri o Okotuku, he wahi no, a me whakahaere tahi me taua Otuhuia Poraka.
- Ka whakamanaia, a ka whakahaua te Tumuaki o te Kooti Whenua Maori ki te whakatikatika i nga ota a te Aperata Kooti i tuhia i te 24 o nga ra o Hune, 1902, mo Kohumaru Poraka, Mangonui, i roto i te Takiwa Kooti Whenua Maori o Akarana, mo te taha ki te wehenga o taua whenua, a ki te whakariteritenga o nga hea.
Mo runga mo nga tikanga o tenei tekiona ka ahei te Tumuaki ki te tuku atu i tetahi take e pa ana ki taua whenua ki te Kooti Whenua Maori, mana e uiui a e tuku mai i tana ripoata.
- Ko nga ota a te Kooti Whenua Maori, e whakatau ana i nga tangata Maori e tika ana ki nga whenua e whakaaturia nei i roto i te Kupu Apiti Tuarua ki tenei, a e whakariterite ana io ratou hea, i mahia nei aua ota i raro i te mana i whakawhiwhia ki te Kooti e etahi Ota Kaunihera o te 22 o nga ra o Oketopa, 1906 me te 7 o nga ra o Oketopa, 1907, ka kiia he ota whirihoura i raro i te Ture Whenua Maori, 1909, a ka ahei kia rehitatia i runga i tera aronga.
Ka whakamanaia, a ka whakahaua te Kai-rehita Takiwa Whenua i runga i te tono a te Tumuaki, ki te whakakore i te tiwhi-kete taitara tuatahi, i te karauna karaati tuatahi ranei a ki te whaka-puta pukapuka taitara hou mo aua whenua i runga i aua ota a te Kooti kua kiia ake nei.
Kaua e whakahengia e tenei tekiona tetahi tuku whaimana e pa ana ki aua whenua i mahia i mua atu i te paahitanga o tenei Ture.
- I te mea tera tetahi piihi whenua, te nui e toru nga eka, nui ake iti iho ranei, he wahi no te Waimana 1 C 1c Porakai, te Kaute o Whakatane, a e tohungia ana i runga i te mapi o tana poraka he wahi i wehea hei tuunga Kura Maori: A i te mea kihei i ata tutuki i runga i te ture te wehenga ai i tana piihi: A i te mea i hanga etahi whare kura ki runga ki taua piihi, a i whakahaerea he kura i reira e te Tari o Nga Kura mo etahi tau maha: A i te mea e tika ana kia whakatutukitia te rahuitanga o taua whenua: Na, reira, ka meinga hei ture, ka whakamanaia, a ka whakahaua te Kooti Whenua Maori ki te hanga i tetahi ota whakawhiwhi i taua wahi e toru eka ki te Kiingi hei whenua tuunga Kura Maori i raro i te Ture mo nga Kura, 1908, a ki te whakatikatika i nga wahi e rite ana hei whakatutuki i nga tikanga o tenei tekiona i nga ota a te Kooti Whenua Maori, a te Aperata Kooti ranei e pa ana ki taua Waimana 1 C 1c Poraka.
- Ka whakamanaia a ka whakahaua te Kaitiaki mo te Katoa ki te whakawhiti i te wahi o Nuhaka Nama 3 Poraka, e kiia nei ko Waikokopu Whenua Rahui Maori, i te Kaute o Te Wairoa, e puritia ana e ia i naianei, ki nga tangata no ratou taua whenua i runga i o ratou hea, i raro ia i te mana o nga riana, taimahatanga, whaipaanga tika e tau ana ki runga ki taua whenua.
Ina oti te rehita taua whakawhiti, me whakaputa e te Kai-rehita Takiwa Whenua he tiwhikete taitara ki nga tangata e whakaingoatia ana i roto i taua whakawhiti i runga i o ratou hea, a hei reira ka mutu te kiia he whenua rahui Maori taua whenua, engari ka meinga hei whenua Maori whirihoura i raro i te Ture Whenua Maori, 1909.
Ko nga moni e pau i taua whakawhitinga a i te whakatutu-kitanga kia tutuki te taitara o nga tangata whai paanga, me whaka-puta e te Kaitiaki, i runga i te mana o tenei Turi, i roto i nga moni topu o te Tari o te Kaitiaki mo te Katoa, a ka tau, apiti atu ki era atu riana, moni tika ranei e takoto nama ana ki te Kaitiaki mo taua whenua, hei tiaati ki runga ki taua whenua.
- Notemea i raro i te whakawa a Hera Rutu Kupa ratou ko etahi atu mo Hone Kourumana ratou ko etahi atu i roto i te Hupirimeti Kooti i Kihipane (Nama 878) i tono nga kai-tono, kia whakaputaina e te Hupirimeti Kooti tetahi ota whakahau i te kai-karo ia Hone Kourumana, i te Kaitiaki, kia whakawhiti i tetahi wahi o te Paritu Nama 4 Poraka, ki nga kai-tono: A notemea ka maha nga taenga o taua keehi ki te aroaro o te Hupirimeti Kooti, a i awangawangatia te whaimana-tanga o taua Kooti, a i whakataua e te Hupirimeti Kooti e

kore e taea e ia te whakaae te tono whakaoraora ki a ia i roto i taua keehi a e tino awangawangatia ana mehemea e whaimana ana te Kooti Whenua Maori kaore ranei ki te whakatau i nga take e tautohea ana: A notemea ko te Hupirimī Kooti, ko te Tiatī o te Kooti Whenua Maori o taua takiwa, me te Kai-whakawa hara hoki i Kihi-pane kua whakaputa i o ratou mahara kia whakawhiwhia te Kooti Whenua Maori ki nga mana whanui hei whakariterite hei whakatau i nga take katoa e ara ana i roto i taua whakawa, e pa ana ranei mo reira, i etahi atu take ranei e kitea ana e tika ana hei tino whakataunga rawatanga atu i tenei take: Tenei ka meinga hei ture me whiwhi te Kooti Whenua Maori ki nga mana katoa hei whakatau i nga take katoa o taua keehi (Nama 878), e pa ana ranei ki reira, a me tino oti tonu i runga i te whakatau a te Kooti Whenua Maori; a ina whakahaere taua Kooti Whenua Maori i aua mana me ata titiro te ahuatanga o nga tika o tetahi taha o tetahi taha e pa ana ki tenei keehi, a me whiwhi taua Kooti ki te mana tika hei whakaputanga i tetahi whakatau e ai ki tana i mahara ai e pai ana e tika ana ki nga taha e rua.

- Tenei ka whakamanaia te Tumuaki ki te tuku atu ki te Kooti Whenua Maori, ki tetahi Tiatī, Komihana ranei o taua Kooti, kia uiuia a kia tukua mai he ripoata, mo nga kereeme me nga wha-kapae a nga kai-pitihana i roto i nga pitihana e mau nei i te Kupu Apiti Tuatoru ki tenei.

Ka ahei te Tumuaki, i runga i taua uiuinga me taua ripoata, ki te tuku mai ki te Minita Maori i ana kupu tohutohu, e tika ana mo te ahua o ia keehi.

Ka ahei te Minita Maori ki te tuku ki tetahi Poari Whenua Maori, kia uiuia, a kia tukua mai tana ripoata, mo nga kereeme, me nga whakapae a nga kai-pitihana i roto i nga pitihana, e mau nei i te Kupu Apiti Tuawha ki tenei, a ka ahei te Poari ki te tuku mai i ana kupu tohutohu e tika ana i runga i te ahua o ia keehi.

Ko ia ripoata, me ia kupu tohutohu, i raro i tenei tekiona, me whakatakoto ki te aroaro o te Paremete a te ra tuatahi tonu e taea ai, a me tuku atu ki te Komiti mo nga Mea Maori o tera Whare o te Paremete, nana nei i whakahaere te pitihana e tauria ana e taua kupu tohutohu.

- Ka whakakorea nga Ture, ara nga wahi ano i ata tohu-ngaia, e mau nei i te Kupu Apiti Tuarima ki tenei Ture.

Ko nga mahi katoa e tarewa ana i te aroaro o te Kooti Whenua Maori, o te Aperata Kooti, o te Tumuaki, o tetahi Poari Whenua Maori, o te Kawana, o te Kawana ranei i roto i tana Kauni-hera, i te paahitanga o tenei Ture i raro i tetahi Ture kua whakakorea nei e tenei Ture, ka ahei kia whakahaerea, a kia whakatutukitia, ano tenei Ture kaore i paahitia.

Nga Kupu Apiti.

Te Kupu Apiti Tuatahi

Ko nga whenua hei whakawhitinga ma Donald Fraser ki nga tangata Maori e man ake nei o ratou ingoa i raro nei, koia enei,—

- Whaiti-Kuranui Nama 2c Hauauru, ara, ko te whenua katoa e whakamara-matia ana i roto i Pukapuka 127, Wharangi 117, o te Pukapuka Rehita i te Tari Rehita Tiiti o Akarana, te nui e 39 eka, e 2 ruuri, e 22 paati: me whakawhiti, a me tuku atu ki a Timiuha Taiporutu.
- Whaiti-Kuranui Nama 2c West, ara, te whenua katoa e whakamaramatia ana i roto i te Pukapuka 82, Wharangi 61, o taua Pukapuka Rehita, te nui 101 nga eka: 107 hea me whakawhiti, a me tuku ki a Mere Timiuha, 10 hea ki te mea kotahi o ana tamariki, ara, Kerehama Miriama, Ihiroa, Wereta, Mauriohooho, Tiemi Erina Tohunga, me Atareta.
- Rangitikei-Manawatu C Poraka Nama 7a, ara, katoa te whenua e whakamara-matia ana i roto i te Pukapuka 37, Wharangi 215, o te Pukapuka Rehita o te Tari Rehita Tiiti o Poneke: e 54 hea me whakawhiti, me tuku ki a Wereta Kimate a 10 hea ki te mea kotahi o ana tamariki, ara, Ngakuku, Te Waenga, Tima, me Rewi.

Te Kupu Apiti Tuarua.

- Katoa taua piihi wheaua te nui e 4,314 nga eka, nui ake iti iho ranei, e huaina ana ko Rota 99, o te Pariha o Onewhero, ara ko katoa te wheaua kei roto i te tiwhikete taitara, Pukapuka 20, Wharangi 39, o te Pukapuka Rehita o te Tari Rehita Takiwa Whenua, i Akarana.
- Katoa taua piihi whenua, te nui e 551 nga eka, nui ake iti iho ranei, i namaia ki te nama 169n, e huaina ana ko Rota 201, o te Pariha o Karamu, ara Whata-whata ara ko te whenua kei roto i te Karauna Kataati i tuhia i te 2 o nga ra o Aku-hata, 1866, ki a Hami Ngaropi me etahi atu, haunga ia te whenua kua uru ki

roto ki nga pukapuka hoko Nama 1,219, 71,183, 73,463, 73,639 me 77,606, i roto i te Tari o te Kai-rehita Tiiti i Akarana.

Te Kupu Apiti Tuatoru.

Nga Pitihana e meatia ana kia tukua ki te Kooti Whenua Maori, ki tetahi tiati, komihana ranei o taua kooti.

- Pitihana Nama 260, o te 1897.—Wi Kingi Hori me etahi atu: E inoi ana kia hangaia he rarangi ture e whiwhi ai ratou ki o ratou paanga ki Pourewa Moutere, e tata ana ki Uawa.
- Pitihana Nama 1212, o te 1901.—Ripeka Tiria me etahi atu: E inoi ana kia whakatikatikaina te kai-riiwhitanga ki etahi tupapaku whai paanga ki Okaunga me Opou Poraka.
- Pitihana Nama 916, o te 1904.—Karaitiana Ruru me etahi atu: E inoi ana kia whakatikatikaina te wehewehenga o Tangutuhanui Poraka.
- Pitihana Nama 170, o te 1905.—H. Te Kani Pere me etahi atu: E ki ana i riro pohehe to ratou whenua a Okahuati Nama 1a Poraka, a e inoi ana kia uiuia a kia whakahokia mai.
- Pitihana Nama 231, o te 1905.—Pera Hikumate me etahi atu: E inoi ana kia whakahokia mai e 620 eka o Okahuati Nama 1 Poraka, e kiiia ana e ratou i riro pohehe i roto i te hoko o taua whenua.
- Pitihana Nama 827, o te 1907.—Heneriata Haeata: E inoi ana kia whaka-korea nga pukapuka taitara o Whakapaupakihi Nama 4 Poraka, a kia hangaia he rarangi ture hei whakaora i te mate o te kaipitihana kia whakataua ai ki tona kotahi taua whenua.
- Pitihana Nama 74, o te 1908 (Heteraka Manihera me etahi atu), Nama 569, o te 1908 (Hoori Puriri), me Nama 570, o te 1908 (Mararna Tahere): E inoi ana kia uiuia ano a Taraire Nama 1 me 2 Poraka.
- Pitihana Nama 225, o te 1908.—Te Haenga Paretipua me etahi atu: E inoi ana kia whakaorangia to ratou mate i to ratou mahuetanga ki waho o Ohuia Nama I, Poraka.
- Pitihana Nama 500, o te 1908.—Eruera Te Kura me etahi atu: E mea ana i runga i te wehewehenga o Whangara Poraka, me te whakariteritenga hea, a i runga i te whakaritenga i nga take i waenganui i nga tangata i hoko ki a Himoa, me nga mea kaore i hoko a i te whakatautaunga hoko o nga hea, i pa he mate ki nga tangata kihei i hoko.
- Pitihana Nama 501, o te 1908.—Raunateri Patuone me etahi atu: E inoi ana kia whakakorea te ota wehewehe o Whakanekeneke Poraka, i Hokianga, a kia hanga etahi atu ota i runga i nga take tika.
- Pitihana Nama 548, ote 1908.—Kararaina Kaimoana me etahi atu: E inoi ana kia hangaia he rarangi ture hei whakatikatika i te rarangi ingoa me nga hea o Hereheretau Nama 2 Poraka.
- Pitihana Nama 435, o te 1909.—Kopu Erueti me etahi atu: E inoi ana kia hangaia he rarangi ture mo Tunapahore Poraka.
- Pitihana Nama 224, o te 1909.—Mere Horomona me etahi atu: E inoi ana kia whakaurua ratou ki roto ki Tutuotekaha Nama 1 Poraka.
- Pitihana Nama 258, o te 1910.—Materua te Ngaio me etahi atu: E inoi ana kia kiiia nga karaati o Nukutaurua Poraka, he kaitiaki mo te taha ki nga tangata kaore i whakaurua ki roto ki te taitara o taua whenua.
- Pitihana Nama 272, o te 1910.—Ruku Hinaki me etahi atu: E inoi ana kia whakatikatikaina nga ota whakatu kai-riiwhi mo nga hea o Paraire Whakaatere i Kaiti me era atu whenua, kia whakaurua mai ai etahi atu tangata.
- Pitihana Nama 273, o te 1910.—Tieki Peka: E inoi ana kia whakaurua ki roto ki Ngamoe Poraka.
- Pitihana Nama 357, o te 1910.—H. Kereama me etahi atu: E inoi ana kia uiuia nga take ki Matamata North Poraka.
- Pitihana Nama 611, o te 1910.—Rangitaniwha Pihama: E inoi ana kia hanga he rarangi ture kia ahei ai ia te piira mo te kairiwhitanga ki a Hone Pihama i Mangamingi Nama 1 Poraka.
- Pitihana Nama 732, o te 1910.—Kahu Karewao me etahi atu: E inoi ana kia hanga he rarangi ture e ahei ai kia whakarereketia nga rohe o Waimarino Whenua Rahui Maori C and D.
- Pitihana Nama 597, o te 1910.—Hape Renata me etahi atu: E inoi ana kia uiuia te taitara o Te Unuunu Poraka.
- Pitihana Nama 2, o te 1909 (a te Runanga Kaunihera).—Ngamako te Rango me tetahi atu: E inoi ana kia hanga he ture motuhake kia ahei ai te whakakore i te whakatau a te Kooti Whenua Maori na reira nei etahi whenua o to raua tuahine kua mate, o Ngakaraihe te Rango, i whakatau ki nga tangata kaore nei i tika ko ratou hei kai-riiwhi.

Te Kupu Apiti Tauwha.NGA PITIHANA KA TUKUA KIA UIUIA E TE POARI WHENUA MAORI.

- Pitihana Nama 395, o te 1909.—Henry Cook: E inoi ana kia whakamanaia te hoko o Tekihana 21 o Opau Whenua Rahui Maori, Poraka II, Takiwa Ruuri o Port Nicholson.
- Pitihana Nama 397, o te 1909.—Christina Prouse: E inoi ana kia whakamanaia te hoko ki a ia o Horowhenua 3e Nama 2.
- Pitihana Nama 132, o te 1910.—Thomas Bevan, kaumatau: E inoi ana kia whakaputaina he tiwhikete taitara i raro i te Ture Whakawhiti Whenua mo Mana-watu Kukutauaki 4b Nama 2 Poraka.
- Pitihana Nama 133, o te 1910.—Arthur Drake: E inoi ana kia whakaputaina he tiwhikete taitara i raro i te Ture Whakawhiti Whenua mo Manawatu-Kukutauaki 4b Nama 2 Poraka.

Te Kupu Apiti Tuarima.

- 1894, Nama 45.—Te Ture Whakatikatika Kereeme, Rohe Whenua Maori, Whakamana Taitara, 1894: Rarangi (1) me (4) o tekiona 5.
- 1898, Nama 39.—Te Ture Whakamana Hoko, Whakawhiti, Tuku Whenua Rahui, Whenua Karauna, Whenua Maori, 1898: Tekiona 32 me 34.
- 1901, Nama 65.—Te Ture Whakatau Kereeme Whenua Maori Whakatikatika Ture, 1901: Tekiona 3, 23, me te 29.
- 1904, Nama 49.—Te Ture Whakatau Kereeme Whenua Maori Whakatikatika Ture, 1904: Tekiona 16.
- 1906, Nama 51.—Te Ture Whakatau Kereeme Whenua Maori Whakatikatika Ture, 1906: Tekiona 3 me 29.
- 1908, Nama 253.—Te Ture Whakatikatika i nga Ture Whenua Maori, 1908: Tekiona 38 me te 41.
- He mea whakahau: I taia ai e Hoani Makae, Kai-ta a te Kawanatanga, Poneke, 1910.